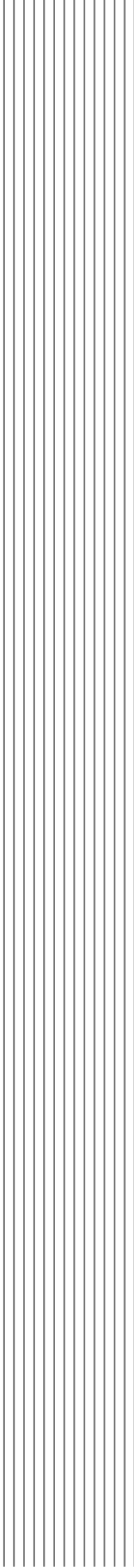
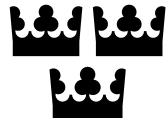

Bilaga 2

Svensk ekonomi

Bilaga 2

Svensk ekonomi

Innehållsförteckning

Förord.....	9
1 Inledning	9
1.1 Sammanfattning.....	9
1.2 Utvecklingen inom olika områden	12
2 Internationell utveckling.....	19
2.1 Utvecklingen i Europa	19
2.2 Förenta staterna.....	21
2.3 Utvecklingen i Asien och Latinamerika	22
2.4 Utvecklingen i Ryssland, Polen och de baltiska länderna	23
2.5 Den svenska världsmarknadstillväxten	23
3 Kapitalmarknaderna.....	25
3.1 Förenta staterna.....	25
3.2 Euroområdet.....	26
3.3 Japan.....	27
3.4 Sverige	27
3.5 Ränte- och valutakursantaganden	28
4 Utrikeshandeln.....	30
4.1 Varuexport	30
4.2 Varuimport	32
4.3 Tjänstehandel.....	33
4.4 Bytesbalansen	33
5 Näringslivets produktion	35
5.1 Industrin	35
5.2 Byggnadsverksamhet.....	38
6 Arbetsmarknad.....	39
7 Löner.....	44
8 Inflation	46

9 Hushållens ekonomi och konsumtionsutgifter	50
9.1 Hushållens inkomster.....	50
9.2 Hushållens konsumtionsutgifter	51
10 Investeringar	54
10.1 Näringslivet	54
10.2 Bostäder.....	57
10.3 Lager	57
11 Den offentliga sektorn	59
11.1 Den konsoliderade offentliga sektorn.....	59
11.2 Den statliga sektorn.....	64
11.3 Ålderspensionssystemet	65
11.4 Kommunsektorn.....	66
12 Utvärdering av konjunkturprognoser.....	70
12.1 Finansdepartementets prognoser	70
12.2 Jämförelse med andra prognosmakare	72
Fördjupningsrutor	
Oljeprisutvecklingen.....	24
Statens finansiella sparande och budgetsaldo	69

Tabellförteckning

1.1 Prognosförutsättningar	11
1.2 Nyckeltal	12
1.3 Finanspolitikens inriktning, förändring av justerat primärt sparande	12
1.4 Försörjningsbalans	15
1.5 Bidrag till BNP-tillväxt	17
1.6 Sparandets sammansättning	17
1.7 De offentliga finanserna	18
2.1 BNP-tillväxt, KPI och arbetslöshet	20
3.1 Betalningsbalansens finansiella poster	28
3.2 Ränte- och valutakursantaganden	29
4.1 Export och import av varor och tjänster	31
4.2 Bytesbalansen	33
4.3 Bruttonationalinkomsten	34
5.1 Näringslivets produktion	35
5.2 Nyckeltal för industrin	35
5.3 Byggnadsverksamhet	38
6.1 Nyckeltal inom arbetsmarknadsområdet	39
6.2 Sysselsättning, branschfördelat	41
6.3 Öppen arbetslöshet och sysselsättningsgrad i olika regioner	42
7.1 Timlöner	44
8.1 Konsumentprisutveckling	46
8.2 Effekter på KPI och UND1X av skatteförändringar enligt budgetpropositionen för 2001	49
9.1 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter	50
9.2 Hushållens sparande	51
10.1 Bruttoinvesteringar efter näringsgren	54
10.2 Övriga näringslivets investeringar	56
11.1 Den offentliga sektorns finanser	59
11.2 Skatter och avgifter	61
11.3 Den offentliga sektorns utgifter	62
11.4 Beräkning av finanspolitikens inriktning	63
11.5 Statens finanser (exkl. statliga affärsverk och aktiebolag)	65
11.6 Ålderspensionssystemet	66
11.7 Kommunsektorns finanser	67
11.8 Konsumtionsutgifter i kommuner och landsting	67
12.1 Finansdepartementets prognosfel avseende 1999	71
12.2 Utvärderade prognosinstitut och genomsnittlig publiceringstidpunkt för utvalda prognoser 1990–99	73
12.3 Genomsnittliga medelfel (bias) och genomsnittliga absoluta medelfel avseende 1990–1999	75
12.4 Genomsnittligt absolut prognosfel avseende BNP-tillväxten	75

Diagramförteckning

1.1 BNP-utveckling	9
2.1 BNP-tillväxt i EU, Förenta staterna och Japan	19
2.2 Arbetskraftskostnader i Förenta staterna	21
2.3 Produktivitet utvecklingen i Förenta staterna	22
3.1 10-åriga räntor i Förenta staterna, Tyskland och Sverige	25
3.2 Kreditspread Förenta staterna	26
3.3 Börsutvecklingen i Förenta staterna och Sverige	26
3.4 Dollar mot euro	27
3.5 10-årig räntedifferens mot Tyskland	27
3.6 Kronans växelkurs gentemot euron och ett vägt genomsnitt av valutor	28
4.1 Svensk export till Asien	31
4.2 Export av bearbetade varor	32
5.1 Produktivitetstillväxt i industrin	36
5.2 Industrins arbetskostnad per producerad enhet i Sverige relativt 14 OECD-länder	37
5.3 Industrins bruttoöverskottsandel	37
6.1 Nyanmälda lediga platser och antal sysselsatta	40
6.2 Sysselsättning och arbetskraftsutbud	41
6.3 Öppet arbetslösa och personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program	42
7.1 Nominell och real timlöneutveckling	44
8.1 Bruttoöverskottsandel i övrigt näringsliv exklusive fastighets- och småhusverksamhet	48
8.2 Konsumentprisutveckling	48
9.1 Hushållens disponibla inkomst och konsumtionsutgifter	51
9.2 Hushållens nettosparkvot exklusive sparande i avtalspensioner	52
9.3 Hushållens konsumtionsutgifter för bilar och övriga varaktiga varor	53
9.4 Hushållens skuldkvot	53
10.1 Kapitalkvoten i industrin	55
10.2 Fastighetsprisstatistik	55
10.3 Kapitalkvoten i övrigt näringsliv exklusive småhus och fastighetsverksamhet ..	56
10.4 Antalet outhyrda respektive påbörjade lägenheter	57
12.1 Tillförsiktsindikatorer	71
12.2 Finansdepartementets prognosfel avseende 1999	71
12.3 Finansdepartementets genomsnittliga absoluta prognosfel avseende 3 prognosvariabler	72
12.4 Finansdepartementets genomsnittliga absoluta prognosfel avseende försörjningsbalansens poster	72
12.5 Finansdepartementets genomsnittliga absoluta prognosfel avseende BNP-tillväxten vid olika horisonter 1990–99	72
12.6 Revideringar från föregående prognostillfälle av BNP-tillväxten 1999	74
12.7 Genomsnittliga absoluta prognosfel för 1999	74

12.8 Genomsnittligt absolut prognosfel avseende BNP-tillväxten, vissa prognosmakare.....	75
12.9 Finansdepartementets genomsnittliga prognosfel (bias) avseende BNP-tillväxten 1970–99.....	76
12.10 Preliminärt och reviderat utfall avseende BNP-tillväxten.....	76

Svensk ekonomi

Förord

I denna bilaga till budgetpropositionen för 2001 redovisas en bedömning av den internationella och den svenska ekonomins utveckling t.o.m. år 2003.

Bedömningen baseras på underlag från Statistiska centralbyrån (SCB), OECD och Konjunkturinstitutet (KI). Ansvar för bedömningarna åvilar dock helt Finansdepartementet.

Beräkningarna har gjorts med stöd av Konjunkturinstitutets modell KOSMOS och är betingad av att ett antal förutsättningar är uppfyllda.

För beräkningarna av volymutvecklingen har år 1999 använts som fast basår i prognosen fram t.o.m. 2003.

Ansvarig för bilagan är departementsrådet Mats Dillén. Beräkningarna baseras på information t.o.m. 8 september 2000.

1 Inledning

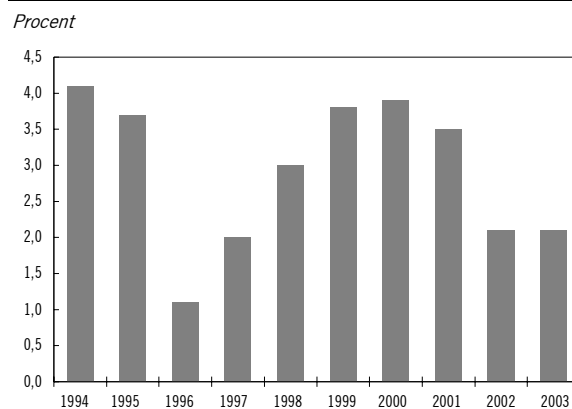
1.1 Sammanfattning

Den svenska ekonomin fortsätter att utvecklas mycket gynnsamt. Sysselsättningen stiger och den öppna arbetslösheten faller, vilket stärker den inhemska efterfrågan och de offentliga finanserna. Inflationstrycket är måttligt. Det internationella konjunkturläget har förbättrats ytterligare. Svensk export växer därför i snabb takt. Industrins behov av att bygga ut produktionskapaciteten ökar.

En hög efterfrågan, stigande sysselsättning och en industriledd uppgång i produktivitetstillväxten bidrar till att bruttonationalprodukten (BNP) i år väntas öka med ca 4 %. Den underliggande inflationen är låg även om det senaste årets oljeprisuppgång har bidragit till att höja konsumentpriserna något. Det låga pristrycket tyder på att det fortfarande finns lediga resurser i ekonomin. Vissa tecken finns dock på att re-

sursläget har skärpts. Andelen företag som anger brist på arbetskraft som en expansionshämmande faktor har stigit enligt Konjunkturinstitutets industri- och tjänstebarmetrar. Nivåerna på bristtalen är dock, generellt sett, fortfarande låga i ett historiskt perspektiv.

Diagram 1.1 BNP-utveckling

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Nästa år bedöms resursläget på arbetsmarknaden vara något mer ansträngt varför sysselsättningsuppgången förutses bli mindre än i år. Den globala tillväxten väntas vara fortsatt stark, men mattas något i förhållande till den höga ökningstakten i år. Mot denna bakgrund förutses BNP i Sverige år 2001 öka med ca 3,5 %. I slutet av år 2001 bedöms det s.k. produktionsgapet, dvs. skillnaden mellan faktisk och potentiell produktion, vara slutet. År 2002 och år 2003 sker en nedtrappning av kunskapslyftet och antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program. Nedtrappningen frigör resurser i ekonomin och minskar risken för överhettning. Under kalkylåren 2002 och 2003 kan därför BNP öka med 2,1 %, vilket är något högre än vad som bedöms vara den långsiktiga tillväxttakten, utan att inflationstrycket ökar.

I stort överensstämmer denna prognos med den bild som tecknades i vårpropositionen. Tillväxten nästa år har dock reviderats upp med drygt 0,5 procentenheter. Ett skäl till detta är att ledande indikatorer och utfallsstatistik tyder på

en starkare internationell konjunkturutveckling nästa år än vad som tidigare antagits. Därtill har den svenska exporten inom vissa segment fortsatt att överraska positivt. Detta gäller särskilt teleproduktindustrin där exportökningen under årets fem första månader i jämförelse med motsvarande period 1999 uppgick till ca 30 %. Den viktigaste anledningen är dock att de i denna proposition föreslagna skattesänkningarna m.m. nu är explicit beaktade. Tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter har därigenom nästa år reviderats upp med 0,7 procentenheter.

Den positiva utvecklingen har även bekräftats av nationalräkenskaperna. Enligt det preliminära utfallet steg BNP med 3,6 % under det första halvåret i år i jämförelse med samma period i fjol. Tillväxten var mycket stark i näringslivet där produktionen ökade med hela 5 %. Statistiken visade dock på en oväntat svag utveckling i den offentliga sektorn. Bredden i konjunkturuppgången illustreras av att samtliga efterfrågekomponenter, förutom offentlig konsumtion, visade höga tillväxttal.

Trots att sysselsättningen har ökat med nästan 250 000 personer sedan sommaren 1997 har löneökningarna varit måttliga och uppgick förra året till knappt 3,5 %. Den preliminära lönestatistik som inkommit hittills i år ger inget stöd för att löneökningstakten eller löneglidningen är stigande. Den betydande produktionsuppgången i år och nästa år – och den därmed sammanhörande uppgången i sysselsättningen – innebär dock att situationen på arbetsmarknaden snabbt kan förändras. Det är i dagsläget svårt att bedöma om eller när bristsituationer som kan hota en hållbar löneutveckling kommer att uppstå. Ett särskilt osäkerhetsmoment är 2001 års avtalsrörelse som kommer att genomföras i ett ekonomiskt läge med lägre arbetslöshet och högre sysselsättningsnivå jämfört med de förhållanden som rådde vid 1995 års och 1998 års avtalsrörelser.

Positiva faktorer för lönebildningen är att inflationsförväntningarna ligger stabilt på en nivå runt 2 % och att reallönerna har visat en god utveckling trots att de senaste årens nominella löneökningar har varit historiskt sett låga. De förändringar som har genomförts vad avser de institutionella ramarna för lönebildningen, exempelvis den nya förhandlingsordningen inom industriområdet och införandet av ett medlingsinstitut, förbättrar förutsättningarna för måttliga nominella löneökningar. För att undvika en situation där en omläggning av den ekonomiska politiken i en åtstramande riktning blir

nödvändig, är det av stor vikt att de avtalsmässiga löneökningarna begränsas och att löneglidningen hålls tillbaka. En viktig förutsättning för prognosen är att de totala löneökningarna begränsas till 3,5 % per år.

De internationella tillväxtutsikterna är mycket gynnsamma och har överträffat förväntningarna. Den tilltagande aktivitetsnivån i världsekonomin har förenats med fortsatt låg inflation och låga räntor. De offentliga finanserna har under ett antal år utvecklats positivt i Förenta staterna och i EU:s medlemsländer. Dessa sundhetstecken bör bidra till att stärka den ekonomiska stabiliteten i världen. Ett av de få undantagen från den positiva utvecklingen är den japanska ekonomin där tillväxten fortfarande är låg, den inhemska efterfrågan är svag och de offentliga finanserna visar stora underskott. Det finns dock vissa tecken på att den japanska ekonomin har nått en vändpunkt. Den sedan lång tid tillbaka förväntade avmattningen i Förenta staterna har ännu inte synts i nationalräkenskapsutfall, även om vissa framåtblickande indikatorer tyder på dämpad tillväxt framöver. I år väntas tillväxten uppgå till hela 5 %.

I EU-området är tillväxtutsikterna goda. Den europeiska exportindustrin har återhämtat sig och den inhemska efterfrågan är stark, bl.a. till följd av en gynnsam arbetsmarknadsutveckling. I Asien, exklusive Japan, breddas återhämtningen efter krisåren till att även omfatta de inhemska delarna av ekonomin. Årets fördelaktiga globala tillväxt hänger delvis samman med att den europeiska konjunkturuppgången har realiserats innan den amerikanska ekonomin har mattats av. Scenariot i prognosen är dock att tillväxten i Förenta staterna nästa år anpassas mot den underliggande tillväxttenden och att konjunkturen i EU-området fortsätter att utvecklas väl trots något mindre draghjälp från omvärlden.

Ett betydande osäkerhetsmoment i världsekonomin är den fortsatta oljeprisutvecklingen. Under den senaste tiden har priset på Brentolja periodvis legat över 30 dollar per fat och i genomsnitt på drygt 27 dollar under årets åtta första månader. I prognosen antas att oljepriset faller till 26 dollar mot slutet av detta år och till 24 dollar i slutet av 2001. Om den starka globala tillväxten och den därmed sammanhörande efterfrågan på olja inte kan mötas med produktionsökningar kan detta leda till ett stigande inflationstryck och en mer dämpad tillväxt än vad som har antagits i prognosen.

Tabell 1.1 Prognosförutsättningar

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
BNP världen ¹	2,5	3,2	4,5	4,1	3,7	3,7
HIKP EU ²	1,3	1,2	2,0	1,8	1,8	1,7
Timplön i Sverige, kostnad ¹	3,8	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5
Dollarkurs (SEK) ²	8,0	8,3	8,9	8,4	8,0	7,6
TCW-index ²	123,2	124,8	123,1	121,9	120,5	119,5
Tysk långränta ³	4,6	4,5	5,3	5,3	5,1	5,0
Svensk långränta ³	5,0	5,0	5,4	5,4	5,3	5,2
Svensk kortränta ⁴	4,2	3,3	4,2	4,6	4,7	4,6

¹ Procentuell förändring² Årsgenomsnitt³ 10-års statsobligation, årsgenomsnitt⁴ 6-månaders statsskuldsväxel, årsgenomsnitt

Källor: OECD, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Det starka internationella konjunkturläget innebär att utsikterna för svensk exportindustri är mycket ljusa. Uppgången i industrikonjunkturen i EU-området kommer att kräva att kapaciteten i den europeiska industrisektorn byggs ut. Eftersom investeringsvaror utgör en stor andel av den svenska varuexporten gynnas svensk exportindustri. Även de svenska industriföretagen kommer att behöva bygga ut kapaciteten relativt kraftigt för att kunna tillgodose den allt högre efterfrågan. Uppgången i industrikonjunkturen, den gynnsamma utvecklingen inom teleproduktindustrin och omfattande industriinvesteringar stärker produktivitetstillväxten i näringslivet, som väntas stiga från drygt 1 % 1999 till drygt 2 % i år och till ca 2,5 % nästa år.

Investeringarna i övriga näringslivet och i offentliga myndigheter väntas öka i måttligare takt framöver. Bostadsinvesteringarna har hittills i år visat blygsamma ökningstal. Olika indikatorer tyder dock på att tillväxten i bostadsinvesteringarna ökar markant nästa år från ett lågt utgångsläge. Lagerbidraget väntas bli svagt positivt i år. Detta är bl.a. ett uttryck för att lagertunga delar av ekonomin (exempelvis industrin) väntas växa snabbare än BNP.

Hushållens konsumtionsutgifter väntas fortsätta växa i snabb takt. Sysselsättningsuppgången, den låga inflationen och skattesänkningar har bidragit till att de disponibla inkomsterna väntas visa höga tillväxttal i år och nästa år. Detta tillsammans med en förbättrad förmögenhetsställning stärker hushållens köpkraft. Effekterna av de senaste årens förmögenhetstillväxt bedöms dock gradvis klinga av. I prognosen för 2001 har de av regeringen föreslagna skattesänkningarna beaktats. Den offentliga konsumtionen förutses

öka något i år. För de kommande åren finns ett finansiellt utrymme för fortsatt expansion i kommunsektorn om kommunalskatten bibehålls på nuvarande nivå.

Den svenska arbetsmarknaden fortsätter att överraska positivt med snabb sysselsättningstillväxt och måttliga löneökningar. I år väntas sysselsättningen öka med ca 80 000 personer. Det är den privata tjänstesektorn som står för nästan hela uppgången. I takt med att arbetsmarknadsläget har förbättrats har antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program sjunkit. År 1997 deltog 184 000 personer i olika program. I år antas antalet deltagare uppgå till 115 000. Trots detta har den öppna arbetslösheten minskat. I slutet av innevarande år väntas den öppna arbetslösheten i säsongsrensade termer ligga runt 4 %. En viktig indikator för den framtida sysselsättningen är utvecklingen av nyanmälda lediga platser. Dessa ligger i dagsläget på en hög nivå men ökningstakten har mattats av. Samtidigt har antalet kvarstående platser stigit relativt mer än de nyanmälda platserna, vilket kan vara ett tecken på tilltagande matchningsproblem. Detta tyder på en något svagare sysselsättningstillväxt framöver.

Det långsiktiga målet för de offentliga finanserna är ett överskott på 2 % i genomsnitt över en konjunkturcykel. Ett uppfyllande av målet skapar ett finansiellt utrymme som behövs när den demografiska utvecklingen under kommande decennier leder till ökade resurskrav. I år väntas de offentliga finanserna visa ett överskott på 3,4 %, vilket är klart över målet. Även år 2001 förutses överskottet överstiga 2 %. Om hela utrymmet över målet skulle utnyttjas fullt ut skulle finanspolitiken kunna få en alltför expansiv inriktning, vilket ökar överhettningens riskerna. Regeringen föreslår därför att saldomålet för år 2001 höjs till 2,5 %. Överskottet i de offentliga finanserna efter föreslagna skattesänkningar och utgiftsreformer beräknas nästa år till 3,5 %. Skillnaden mellan det förväntade överskottet och det målsatta är en säkerhetsmarginal som inte kommer att utnyttjas för reformer.

Vid hittills beslutade och föreslagna regler väntas de offentliga finanserna år 2002 och år 2003 visa överskott på 3,3 % av BNP respektive 3,6 % av BNP. I beräkningarna av den offentliga sektorns ränteutgifter och av statsskulden har emellertid överskott utöver 2 % av BNP i de redovisade kalkylerna för 2002 och 2003 beräkningstekniskt överförts till hushållen. Överföringens beräkningstekniska karaktär skall dock

understrykas. Något ställningstagande finns inte till om det överskjutande överskottet skall användas till reformer eller till amorteringar av statsskulden.

Tabell 1.2 Nyckeltal

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
KPI, dec–dec	-0,6	1,2	1,1	1,7	2,0	2,0
UNDIX, dec–dec	0,6	1,9	1,0	1,3	–	–
Disponibel inkomst ^{1,2,3}	1,2	3,3	3,4	4,2	4,9	2,3
Sparkvot (nivå) ³	3,1	2,1	2,2	2,9	5,6	5,7
Industriproduktion ¹	4,3	4,2	6,6	5,2	3,0	2,8
Relativ enhetsarbets-kostnad i industrin ¹	-0,3	-2,1	0,8	0,3	–	–
Antal sysselsatta ¹	1,5	2,2	2,0	1,3	0,5	0,5
Öppen arbetslöshet ⁴	6,5	5,6	4,6	3,8	3,9	4,0
Arbetsmarknads-politiska program ⁴	3,9	3,1	2,6	2,6	2,3	2,0
Reguljär sysselsätt-ningsgrad ⁵	74,6	75,9	77,0	77,7	77,8	78,0
Handelsbalans ⁶	134	130	142	171	184	197
Bytesbalans ⁷	2,8	2,5	2,6	3,6	4,0	4,2
Offentligt överskott före beräknings-teknisk överföring ⁷	1,9	1,9	3,4	3,5	3,3	3,6
Offentligt överskott efter beräknings-teknisk överföring ⁷	1,9	1,9	3,4	3,5	2,0	2,0

¹ Årlig procentuell förändring

² Utvecklingstalet för disponibel inkomst år 2000 redovisas här exklusive effekten av att Svenska kyrkan fr.o.m. i år ingår i hushållssektorn.

³ För år 2002–2003 redovisas utvecklingen inklusive effekter av beräkningsteknisk överföring. Sparkvot inklusive avtalspension.

⁴ Andel av arbetskraften

⁵ Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år, exklusive sysselsatta i arbetsmarknads-politiska program, i procent av befolkningen i denna åldersgrupp.

⁶ Miljarder kronor

⁷ Procent av BNP

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Sveriges riksbank och Finansdepartementet

En indikator på finanspolitikens diskretionära inriktning är förändringen av den offentliga sektorns finansiella sparande, där sparandet bl.a. har justerats för konjunktorens inverkan. Som framgår av tabell 1.3 förutses finanspolitiken bli expansiv såväl i år som nästa år. Vid en bedömning av de samlade effekter och överhettning-risker som kan uppstå till följd av den expansiva inriktningen bör även beaktas att det av allt att döma fortfarande finns lediga resurser i ekonomin och att hushållens sparkvot (exklusive sparande i avtalspensioner) under ett antal år har fallit och nu är negativ. Det är därför rimligt att utgå från att en del av hushållens inkomster kommer att användas för att gradvis anpassa sparkvoten till en högre nivå. Före beräknings-

tekniska överföringar bedöms finanspolitiken bli restriktiv under åren 2002 och 2003. Med beräkningstekniska överföringar blir finanspolitiken dock expansiv även 2002 och i praktiken neutral 2003. För detaljer avseende beräkningen av den finanspolitiska inriktningen hänvisas till kapitel 11.

Tabell 1.3 Finanspolitikens inriktning, förändring av justerat primärt sparande

Procent av BNP

	1999	2000	2001	2002	2003
Före beräkningsteknisk överföring	0,2	-1,1	-1,3	0,5	0,2
Efter beräkningsteknisk överföring	0,2	-1,1	-1,3	-0,8	-0,1

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

1.2 Utvecklingen inom olika områden

Den internationella utvecklingen

Den globala tillväxten väntas i år uppgå till 4,5 % för att falla tillbaka något nästa år till ca 4 %. En ökad global integration, avregleringar, en ekonomisk politik inriktad på stabilitet och stigande produktivitetstillväxt är några av de faktorer som sannolikt bidragit till de historiskt sett höga tillväxttalen.

I Förenta staterna har en snabbt stigande produktivitet stärkt tillväxten. Under första halvåret steg produktiviteten med ca 4,5 % i jämförelse med motsvarande period året innan. Särskilt inom IT-området har produktionen under ett antal år legat på mycket höga nivåer. Detta har krävt omfattande investeringar och höjt produktivitetstillväxten i hela ekonomin.

Trots den goda produktivitetstillväxten har inflationstrycket i den amerikanska ekonomin ökat. En viktig delförklaring till den inflationsuppgång som hittills har kunnat registreras är dock det stigande oljepriset. Därutöver har ett ansträngt arbetsmarknadsläge resulterat i stigande arbetskraftskostnader. I syfte att förhindra att den amerikanska ekonomin hamnar i ett överhettning-läge har centralbanken i ett antal steg höjt sin styrränta till 6,50 %. Effekterna av denna relativt strama penningpolitik börjar nu synas i en avmattning av hushållens konsumtion, framför allt av varaktiga konsumtionsvaror, och en mer dämpad utveckling på bostadsmarknaden.

En central fråga är i vilken utsträckning produktivitetstillväxten är cyklisk, varaktig eller innebär en långsiktig uppgång i produktivi-

tetstillväxten. Vilken bedömning som är den riktiga har stor betydelse för i vilken utsträckning den starka dollarn, det stora bytesbalansunderskottet och de högt värderade aktiepriserna utgör allvarliga obalanser i ekonomin eller ej. I prognosen antas att tillväxten nästa år avtar till ca 3 % och att den amerikanska ekonomin "mjuklandar". Osäkerheten beträffande produktivitetstillväxten, överhettningens riskerna och oljeprisets fortsatta utveckling är dock betydande.

I den japanska ekonomin syns nu vissa tecken på att en återhämtning har inletts. Det är framför allt industrisektorn som utvecklas väl och i den s.k. Tankan-rapporten redovisas en viss gryende optimism inför framtiden bland storföretagen. De inhemska delarna av ekonomin fortsätter dock att utvecklas svagt. Hushållens konsumtion väntas i år öka med 0,8 %. Arbetslösheten har ökat kraftigt och många företag anger att de har övertalig personal. Förutsättningarna för en mer expansiv ekonomisk politik är begränsade eftersom styrräntan ligger strax över 0 % och underskotten i de offentliga finanserna är betydande. Bruttonationalprodukten väntas öka med drygt 1 % i år och med knappt 1,5 % nästa år.

I övriga Asien breddas den återhämtning som inleddes 1999 till att även omfatta de inhemska delarna av ekonomierna. Tillväxttakten strax över 6 % väntas i år och nästa år. I Latinamerika ligger länderna i olika konjunkturfaser. Tillväxten väntas dock bli betydande i ett flertal länder. I regionen som helhet bedöms produktionen växa med ca 4 % i år och ytterligare något mer nästa år.

Konjunkturläget i Europa har gradvis förbättrats. I euroområdet har valutans försvagning och en ökad efterfrågan från omvärlden stimulerat exporten. En gynnsam arbetsmarknadsutveckling och låga räntor är faktorer som bidrar till att stärka den inhemska efterfrågan. Även om framåtblickande indikatorer tyder på en viss dämpning av den hittills mycket starka industrikonjunkturen är tillförsikten inför framtiden fortfarande hög inom såväl hushålls- som företagssektorn. Tillväxten väntas därför öka från fjolårets knappa 2,5 % till ca 3,5 % i år.

En förväntad appreciering av euron, högre räntor och svagare omvärldsefterfrågan bidrar till att dämpa tillväxten år 2001. Dessa kontraktiva effekter motverkas i viss utsträckning av att finanspolitiken bedöms bli mer expansiv, bl.a. på grund av planerade skattesänkningar i Tyskland och Frankrike. Sammantaget förutses tillväxten bli några tiondelar lägre nästa år jämfört med i år.

I Norge och Storbritannien är resursläget i ekonomin mer ansträngt än i euroområdet. Detta markeras bl.a. av en avsevärt lägre arbetslöshetsnivå och en betydligt stramare penningpolitik i dessa två länder i jämförelse med euroområdet. Relativt höga löneökningar, framför allt i Norge, har bidragit till att hålla upp hushållens konsumtion. I år förutses tillväxten uppgå till ca 3 % i såväl Norge som Storbritannien. En förhållandevis stram penningpolitik i Storbritannien väntas innebära att tillväxten sjunker till ca 2,5 % nästa år. I Norge bedöms tillväxten uppgå till knappt 3 % år 2001. I Danmark är den inhemska efterfrågan fortfarande svag, bl.a. till följd av tidigare finanspolitiska åtstramningar. Den effektiva växelkursen har försvagats vilket har stärkt nettoexportens bidrag till tillväxten. I år väntas tillväxten bli drygt 2 % och nästa år knappt 2,5 %.

Räntor, valutor och inflation

I Förenta staterna bedöms styrräntan på sikt kunna anpassas nedåt i takt med att tillväxten mattas. För att motverka de inflationstendenser som i dagsläget gör sig gällande kan det dock komma att krävas ännu en mindre skärpning av penningpolitiken. I prognosen förutsätts därför en höjning av den amerikanska styrräntan med 0,25 procentenheter till 6,75 % i slutet av detta år och därefter en gradvis allt lättare penningpolitik. Inflationen i euroområdet steg under det första halvåret i år och uppgick till 2,4 % i juli, vilket är högre än den Europeiska centralbankens (ECB) tak på 2 %. Högre oljepriser och effekter av den tidigare euroförsvagningen förklarar större delen av uppgången. Mot bakgrund av att lediga resurser successivt tas i anspråk och den hittillsvarande underliggande inflationsutvecklingen förutses ECB komma att höja styrräntan med 0,25 procentenheter i år och med 0,25 procentenheter nästa år. Den svenska och den tyska 10-åriga obligationsräntan förutses ligga kring samma nivå som de senaste månaderna, dvs. mellan 5 % och 5,50 %.

Den svenska kronan har inte förstärkts i den utsträckning som förutsattes i vårpropositionen. I föreliggande bedömning antas kronförstärkningen bli något mindre omfattande. Denna omprövning beror på den goda ekonomiska utvecklingen i Förenta staterna. Dollarkursen förutses försvagas i förhållande till såväl kronan som euron, men försvagningen är mindre än vad som tidigare antagits. Den svenska kronan väntas gradvis förstärkas till 119 i termer av det handel-

svägda TCW-indexet. Sedan introduktionen i januari 1999 har euron tappat ca en fjärdedel av sitt värde mot dollarn. Euron bedöms nu vara kraftigt undervärderad mot dollarn och även, om än i betydligt mindre grad, mot den svenska kronan. På sikt bedöms kronans värde mot euron vara 8,60.

Den svenska penningpolitiken vägleds av ett inflationsmål. Inflationsmålet mäts som förändringen av konsumentprisindex (KPI), som skall uppgå till 2 % med ett toleransintervall på +/- 1 procentenhet. Riksbanken har förtydligat att det för närvarande är bedömningen av UND1X som styr utformningen av penningpolitiken. UND1X är ett inflationsmått där de direkta effekterna av förändrade räntor, indirekta skatter och subventioner har exkluderats från KPI.

Inflationen enligt både KPI och UND1X uppgick i juli till 1,2 % varav mer än hälften förklaras av högre priser på bensin och diesel. Trots de senaste årens goda tillväxt och snabba sysselsättningsuppgång är det underliggande inflationstrycket i den svenska ekonomin således fortfarande lågt.

Under de närmaste åren förutses de internationella priserna stiga i något snabbare takt än tidigare till följd av den tilltagande aktivitetsnivån i omvärlden. Genom att kronan antas stärkas och att oljepriset faller tillbaka väntas importpriserna ändå sjunka. Den starka inhemska efterfrågetillväxten väntas samtidigt ge ett visst utrymme för handeln att öka sina marginaler. De indirekta effekterna av oljeprisuppgången väntas med viss eftersläpning slå igenom i konsumentpriserna. De låga löneökningarna och en god produktivitetstillväxt medför ett lågt inhemskt kostnadstryck i ekonomin. I prognosen har de i budgetpropositionen föreslagna sänkningarna av skattesatserna på småhus och hyreshus beaktats. Sammantaget innebär detta att prisutvecklingen väntas bli relativt måttlig i år och nästa år. UND1X väntas i slutet av 2001 uppgå till 1,3 %.

De enskilt största riskerna i inflationsprognosen är oljeprisets utveckling och resursläget på arbetsmarknaden. Vad gäller den senare risken är nivåerna på bristtalen generellt sett fortfarande låga. Sysselsättningen spås dock fortsätta att stiga vilket kommer att innebära ett skärpt resursläge nästa år. Därtill kommer osäkerheten kring utfallet av kommande avtalsrörelse. Mot bakgrund av de positiva produktivetsutsikterna, de stabila och låga inflationsförväntningarna samt det låga pristrycket i utgångsläget är det emellertid svårt att se något större inflationsshot i år eller nästa år.

Det är dock rimligt att anta att Riksbanken kommer att ge penningpolitiken en mer neutral inriktning i takt med att produktionsgapet sluts. Reporäntan antas därför uppgå till 4,25 % i slutet av detta år och till 4,75 % i slutet av 2001 för att därefter uppgå till 4,50 %. Vad avser 2002 och 2003 antas penningpolitiken anpassas så att inflationen utvecklas i linje med inflationsmålet.

Försörjningsbalansen

Efter förra årets svaga exportutveckling, undantaget teleproduktindustrin, förutses nu en mycket stark exporttillväxt såväl i år som nästa år. Att svensk industri gynnas av den starka internationella konjunkturen och en fördelaktig produktinriktning markeras inte minst av första halvårets nationalräkenskaper som visade en ökning av varuexporten med 11,4 % i jämförelse med första halvåret 1999. I denna siffra ligger en fortsatt stark utveckling i teleproduktindustrin och en uppgång i konjunktur känsliga branscher som motorfordonsindustrin, samt skogs- och stålindustrierna vars ökningstal ligger runt 20 %. I statistiken syns en tydlig återhämtning vad avser exporten till Asien. Värdet av exportleveranserna dit beräknas i år ha ökat med ca 40 %.

Tillgängliga indikatorer visar entydigt på en fortsatt stark exporttillväxt. Orderläget i exportindustrin är mycket gynnsamt och produktionsplanerna positiva. Konkurrenskraften är i utgångsläget god. En viss uppgång i relativpriserna väntas dock under prognosåren, bl.a. till följd av stigande världsmarknadspriser på basindustriprodukter och den antagna kronapprecieringen. Trots detta väntas svensk exportindustri vinna marknadsandelar i år och nästa år. Sammantaget innebär detta att varuexporten i år väntas öka med knappt 11 %, varav teleproduktindustrin står för ca hälften av uppgången, och år 2001 med närmare 8 %. Teleproduktindustrins betydelse för exporttillväxten innebär att prognosen är känslig för den fortsatta utvecklingen i denna bransch. Sannolikheten för en ännu bättre utveckling än vad som antagits bedöms dock vara lika stor som sannolikheten för en sämre utveckling. En annan osäkerhet i exportprognosen är att fortsatt höga ordernivåer och ökande leveranstider kan leda till att exportpriserna stiger mer än förväntat.

Varuimporten väntas i år stiga med ca 9 %, vilket är betydligt högre än i fjol då importtillväxten var knappt hälften så stor. Bakom den kraftiga uppgången ligger en snabb tillväxt av efterfrågekomponenter med ett högt import-

Tabell 1.4 Försörjningsbalans

	Miljarder kronor 1999	1997	1998	1999	2000	2001	Procentuell volymförändring	
							2002	2003
Hushållens konsumtionsutgifter	997	1,7	2,4	4,1	4,7 (3,7)	3,4	2,1	2,1
Offentliga konsumtionsutgifter	533	-1,0	2,2	1,8	-1,4 (0,6)	0,9	1,0	0,9
Statliga	154	-2,7	-7,4	1,1	0,0	0,5	0,5	0,5
Kommunala	378	-0,2	6,6	2,0	-1,9 (0,7)	1,0	1,2	1,1
Fasta bruttoinvesteringar	327	-2,2	9,4	8,1	5,1	6,8	2,5	2,8
Näringsliv exkl. bostäder	246	3,2	10,6	7,6	6,9 (6,5)	6,2	1,2	1,5
Bostäder	32	-22,3	3,6	18,8	4,5	13,7	12,0	12,0
Myndigheter	49	-12,1	7,0	4,7	-3,2 (-1,4)	4,9	2,3	2,4
Lagerinvesteringar ¹	6	0,5	0,3	-0,5	0,2	-0,1	0,0	0,0
Export	863	13,0	7,3	5,2	9,8	7,7	5,9	5,7
Import	754	11,8	10,4	5,0	8,8	7,5	6,0	5,9
BNP	1972	2,0	3,0	3,8	3,9	3,5	2,1	2,1

Anm: Utvecklingstalen för år 2000 påverkas av att Svenska kyrkan fr.o.m. i år ingår i hushållssektorn. Inom parentes redovisas volymutvecklingen exklusive denna effekt.

¹ Förändring uttryckt i procent av BNP föregående år.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

innehåll, t.ex. maskininvesteringar och sällanköpsvaror. Relativt låga importpriser i förhållande till priser på inhemsk produktion bidrar till en högre importtillväxt. Nästa år väntas varuimporten öka med 7,5 %, dvs. en något svagare tillväxt än i år. Trots den snabba ökningen av exporten relativt importen förbättras handelsbalansen i förhållande till BNP i jämförelse med 1999 endast med 0,3 procentenheter till 6,9 % av BNP. Detta beror i huvudsak på den snabba prisuppgången på olja. Nästa år väntas dock oljeprisutvecklingen inverka mindre negativt på handelsbalansen, vilket bidrar till att överskottet väntas stiga till knappt 8 %.

Tjänstebalansen väntas under de kommande åren, liksom de senaste åren, ge ett negativt bidrag till BNP-tillväxten med 2 till 3 tiondelar. Bakom detta ligger framför allt en snabbt växande import av resevaluta. Denna post omfattar inte endast svenskars utgifter i samband med resor utomlands utan även direktimport av bilar och handel över Internet.

Bruttoinvesteringarna ökar i snabb takt och en växande andel av den samlade produktionen används för investeringsändamål. I år väntas bruttoinvesteringarna öka med ca 5 % och med knappt 7 % nästa år. Investeringarnas utveckling skiljer sig mellan olika sektorer. Inom industrin ökade investeringarna knappt alls 1999. Ett förväntat högt kapacitetsutnyttjande kommer dock att innebära högre investeringsvolym i år och framöver. Industriföretagen redovisar också ex-

pansiva planer i SCB:s investeringsenkät. Erfarenheter, och utfall från nationalräkenskapernas första halvår, visar att industrin knappast kommer att realisera de expansiva planerna fullt ut. Industriinvesteringarna väntas ändå öka med goda 8 % i år. Även nästa år förutses en hög produktionstillväxt i industrin. Ett allt högre kapacitetsutnyttjande och en viss förskjutning av planerade investeringar innebär att industriinvesteringarna även nästa år väntas öka med ca 8 %.

Investeringarna i övrigt näringsliv steg med hela 11 % år 1999 (bl.a. på grund av höga fartygs- och flygplatsinvesteringar). De väntas fortsätta stiga med ca 6,5 % i år och med knappt 5,5 % nästa år. Bilden är dock splittrad. Den kraftiga tillväxten i tjänstebanscher har ökat behoven av ytterligare kapacitet. I storstadsregionerna är investeringarna i kommersiella fastigheter omfattande. Inom telebranschen bidrar utbyggnaden av mobiltelefonsystem och bredbandsnät till höga investeringsvolym. Inom finansiell verksamhet är investeringstillväxten, efter ett antal år med mycket höga tal, mer dämpad.

Bostadsinvesteringarna ökar men styrkan i uppgången är svårbedömd. God lönsamhet vid nyproduktion, den gynnsamma utvecklingen av hushållens ekonomi och den med historiska mått mätt låga räntenivån är faktorer som borde inverka positivt på bostadsbyggandet. Bostadsefterfrågan är dock geografiskt sett ojämnt fördelad. Ett stort problem i de expansiva områdena är

bristen på planerad tomtmark. En låg öknings-takt vad gäller ombyggnationer kan vara ett tecken på en tilltagande brist på byggnadsarbetare. Den låga lönsamheten i produktionen av hyres-rätter är en annan tillbakahållande faktor. Med beaktande av dessa förhållanden, utfallsstatistik och indikatorer bedöms bostadsinvesteringarna i år öka med ca 4,5 % och nästa år med knappt 14 %. Investeringsvolymer i utgångsläget är så pass låga att bostadsbristen i de expansiva områdena kommer att bestå.

Hushållens konsumtionsutgifter ökade 1999 med 4,1 %, vilket är den högsta tillväxten sedan 1987. Förutsättningarna för en fortsatt stark utveckling är mycket gynnsamma. Hushållens reala disponibelinkomster bedöms stiga med nära 4 % per år 2000-2001, rensat för effekten av överföringen av Svenska kyrkan till hushållssektorn. Den goda inkomstutvecklingen hänger samman med den förväntade sysselsättningsuppgången, de i år genomförda och nästa år föreslagna inkomstskattesänkningarna samt den låga inflationen, som stärker reallönetillväxten. Hushållens kraftigt förbättrade förmögenhetsställning ökar hushållens konsumtionsbenägenhet ytterligare. Trots att den svenska aktiebörsen har utvecklats något lugnare i år än tidigare visar statistik från SCB och Finansinspektionen att hushållens nettoförmögenhet har ökat med ca 425 miljarder kronor sedan halvårsskiftet 1999.

De positiva utsikterna vad avser hushållens konsumtion understryks av nationalräkenskaperna för det första halvåret som visade en uppgång på knappt 4 % (exklusive kyrkoeffekten). Hushållens tillförsikt inför framtiden, såsom den mäts av SCB, visar att hushållen är fortsatt mycket optimistiska inför framtiden. Hushållens förväntningar om den egna ekonomin, vilket är en relativt god indikator på framtida konsumtion, ligger kvar på historiska toppnivåer. Optimismen hänger sannolikt samman såväl med den goda realekonomiska utvecklingen i sig som dess positiva effekter på de offentliga finanserna. Givet dessa fördelaktiga betingelser väntas hushållens konsumtionsutgifter öka med 3,7 % i år (4,7 % inklusive effekterna av kyrkans överföring) och nästa år med 3,4 %.

Under åren 2002-2003 överstiger överskotten i de offentliga finanserna den målsatta nivån om 2 % av BNP. Beräkningstekniskt har överskott för dessa år utöver 2 % av BNP tillförts hushållssektorn. Det bör dock understrykas att hanteringen av dessa överskott inte är föremål för beslut förrän senare och att beräkningarna för 2002

och 2003 av hushållens konsumtion inte bygger på specificerade antaganden om de faktiska överföringarnas storlek.

Av relevans i sammanhanget är även att hushållens sparkvot i dagsläget ligger på en låg nivå, vilket avspeglar den kraftiga förmögenhetstillväxten, investeringar i varaktiga konsumtionsvaror och tillförsikt vad gäller de offentliga finanserna. I ett medelfristigt perspektiv förväntas därför hushållen öka sparandets andel av den disponibla inkomsten. Givet dessa osäkerhetsmoment bedöms hushållen kunna öka sin konsumtion med ca 2 % per år 2002 och 2003, dvs. i ungefär samma takt som BNP växer.

Den statliga konsumtionen sjönk oväntat med ca 3 % första halvåret i år enligt preliminära nationalräkenskaper, siffror som emellertid är mycket osäkra. Den information som finns i budgetutfallen pekar på en starkare utveckling av den statliga konsumtionen i år. Mot bakgrund av denna motstridiga information bedöms den statliga konsumtionen vara oförändrad i år och öka med 0,5 % nästa år.

De kommunala konsumtionsutgifterna steg med 2,0 % mellan 1998 och 1999. Bedömningen av hur kommunsektorns konsumtionsutgifter utvecklas har gjorts utifrån det ekonomiska utrymme som är tillgängligt under förutsättning att respektive delsektor skall klara balanskravet. Prognosen för kommunsektorns konsumtionsutgifter innevarande år har jämförts med prognosen i vårpropositionen dragits ned från 1,3 % till 0,7 %, till följd av det oväntat låga nationalräkenskapsutfallet för första halvåret i år. Om överföringen av Svenska kyrkan från kommunsektorn till hushållens ideella organisationer beaktas blir utvecklingstakten i år -1,9 %. Den gynnsamma utvecklingen av skatteinkomster och statsbidrag skapar utrymme för fortsatt tillväxt av kommunsektorns konsumtionsutgifter vid oförändrade skattesatser, även om tillväxten har förskjutits framåt i prognosen jämfört med i vårpropositionen. I nuvarande prognos bedöms de kommunala konsumtionsutgifterna växa med ca 1 % per år i volym 2001-2003, jämfört med ca 0,5 % per år för samma period i vårpropositionen.

Tillväxtens och sparandets sammansättning

Tillväxten i den svenska ekonomin är i år både hög och välbalanserad, med positiva tillväxtbidrag från alla försörjningsbalansens komponenter (se tabell 1.5). I förhållande till 1999 har bidraget från nettoexporten ökat med 0,5

procentenheter, vilket framför allt avspeglar den breda konjunkturuppgången inom exportindustrin. Bidraget från hushållens konsumtionsutgifter uppgår i år liksom i fjol till drygt 2 procentenheter. Detta är med historiska mått mätt mycket höga bidrag.

Tabell 1.5 Bidrag till BNP-tillväxt

Procentenheter

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Hushållens konsumtionsutgifter	1,2	2,1	1,9	1,7	1,1	1,1
Offentliga konsumtionsutgifter	0,6	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2
Fasta bruttoinvesteringar	1,4	1,3	0,8	1,1	0,4	0,5
Lagerinvesteringar	0,3	-0,5	0,2	-0,1	0,0	0,0
Export	3,1	2,3	4,3	3,6	2,9	2,8
Import	-3,7	-1,9	-3,4	-3,0	-2,5	-2,5
Netto utrikeshandel	-0,6	0,4	0,9	0,6	0,3	0,3
BNP	3,0	3,8	3,9	3,5	2,1	2,1

Anm: Bidragen för år 2000 redovisas exklusive effekten av att Svenska kyrkan fr.o.m. i år ingår i hushållssektorn.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Vad gäller investeringarna minskar bidraget successivt. Som framgår av tabell 1.6 växer dock investeringarna under hela perioden snabbare än BNP. Det finansiella sparandet, vilket i stort överensstämmer med bytesbalansens saldo, bedöms stärkas ytterligare eftersom växande handelsbalansöverskott och sjunkande underskott i kapitalavkastningen mer än väl kompenserar för tjänstenettots svaga utveckling. Detta innebär att det finansiella sparandet ökar från 1,6 % år 1999 till 2,6 % i år och 3,6 % nästa år. I tabell 1.6 har hela den beräkningstekniska överföringen år 2002 och 2003 lagts på hushållen och därmed stärkt hushållssparandet. I motsvarande grad har sparandet i den offentliga sektorn försvagats.

Tabell 1.6 Sparandets sammansättning

Procent av BNP

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bruttosparande	19,8	18,5	19,9	21,2	21,5	21,7
Realt sparande	16,7	16,9	17,3	17,6	17,5	17,6
Fasta investeringar	15,8	16,6	16,8	17,2	17,2	17,2
Lagerinvesteringar	0,9	0,3	0,5	0,4	0,3	0,3
Finansiellt sparande	3,1	1,6	2,6	3,6	4,0	4,2
Offentlig sektor ¹	1,9	1,9	3,4	3,5	2,0	2,0
Hushåll ¹	2,0	1,3	1,2	1,0	2,4	2,3
Företag	-0,8	-1,6	-2,0	-0,9	-0,4	-0,1

¹ Efter beräkningsteknisk överföring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Arbetsmarknaden

Sysselsättningsutvecklingen under det första halvåret i år har varit mycket positiv och överträffat de förväntningar som låg till grund för prognosen i vårpropositionen. Sysselsättningen beräknas i år öka med 2 % och nästa år med 1,3 %. Detta innebär att den reguljära sysselsättningsgraden för personer mellan 20 och 64 år, som enligt regeringens mål skall uppgå till 80 % 2004, beräknas stiga från 75,9 % år 1999 till 77,7 % år 2001.

De flesta indikatorer tyder på en fortsatt god sysselsättningsutveckling. Efterfrågan i ekonomin väntas bli stark i år och nästa år. Sysselsättningsuppgången är särskilt omfattande i den privata tjänstesektorn där sysselsättningen under 2000 och 2001 sammantaget bedöms stiga med drygt 6,5 % eller ca 110 000 personer. Antalet nyanmälda lediga platser, som historiskt sett varit en bra sysselsättningsindikator, tyder på att sysselsättningen fortsätter att öka.

Det finns emellertid också ett antal tecken på att arbetsmarknadsläget håller att på att bli mer ansträngt. Antalet kvarstående lediga platser har stigit i förhållande till de nyanmälda platserna, vilket är ett tecken på att det har blivit svårare för arbetsgivarna att rekrytera personal. Även om sysselsättningen stigit i de flesta län är de regionala obalanserna ändå betydande. I storstadsregionerna begränsar en begynnande arbetskrafts- och bostadsbrist expansionsmöjligheterna. I olika enkäter framkommer att bristen på högskoleutbildade, personer med branschspecifik kompetens, sjuksköterskor, läkare samt lärare växer. De tilltagande rekryteringsproblemen måste dock ses i ljuset av att bristtalen i utgångsläget i många fall är relativt låga. Det skärpta resursläget förväntas dock innebära att sysselsättningsstillväxten bromsas upp något nästa år.

Den förutsedda sysselsättningsuppgången för även med sig ett ökat arbetskraftsutbud. Uppgången i arbetskraftsutbudet motverkas delvis av att antalet platser vid universitet och högskolor planeras öka med 19 000 i år och ytterligare 16 000 nästa år. Den öppna arbetslösheten förväntas därmed minska från 5,6 % år 1999 till 4,6 % i år och 3,8 % nästa år.

Åren 2002 och 2003, då det s.k. produktionsgapet antas vara slutet, sker en successiv nedtrappning av antalet platser i kunskapslyftet och antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program, vilket ökar arbetskraftsutbudet. En del av de personer som annars skulle omfattas av kunskapslyftet eller arbetsmarknadspolitiska pro-

gram kommer att finna sysselsättning. Andra kommer, åtminstone på kort sikt, att vara öppet arbetslösa eller utanför arbetskraften. Nedtrappningarna kommer därför att leda till en något högre sysselsättningsstillväxt, och därmed också en högre BNP-tillväxt än den långsiktiga tillväxtakten på 2 %, samt på kort sikt även till en något högre öppen arbetslöshet.

Den offentliga sektorns finanser

De offentliga finanserna utvecklas starkare än vad som beräknades i vårpropositionen. I år väntas den offentliga sektorns finansiella sparande uppgå till 71 miljarder kronor eller 3,4 % av BNP. Det är nära en fördubbling av överskottet jämfört med 1999.

År 2001 beräknas det finansiella sparandet öka till 76 miljarder kronor eller 3,5 % av BNP. Sparandet dras dock tillfälligt upp med ca 8 miljarder kronor, eller 0,4 % av BNP, till följd av skatt på återbetalda pensionsmedel från försäkringsbolaget SPP. Samtidigt leder de föreslagna sänkningarna av inkomstskatterna till ett skattebortfall på 15 miljarder kronor eller 0,7 % av BNP jämfört med årets gällande regler. Därtill kommer sänkningen av fastighetsskattesatsen och höjningen av fribeloppet i förmögenhetsskatten som föreslås i syfte att undvika det ökade skatteuttag som annars skulle ha blivit fallet när frysningen av taxeringsvärdena upphör 2001. Sammantaget sjunker skatteinkomsterna som andel av BNP till knappt 51 % nästa år. Även utgiftskvoten väntas minska. Detta dels till följd av den starka BNP-tillväxten i sig, dels till följd av att tillväxten även leder till att utgifterna för bl.a. arbetslösheten minskar. Den låga inflationen medför dessutom att den nominella ökningen av pensioner och andra indexreglerade utgifter begränsas. Ränteutgifterna minskar till följd av att statsskulden sjunker. Även inkomsterna av räntor och utdelningar faller eftersom de finansiella tillgångarna minskar, genom överföringar från AP-fonden till staten.

Kalkylerna för åren 2002 och 2003 ger fortsatt starka offentliga finanser, med överskott i det finansiella sparandet på 3,3 % resp. 3,6 % som andel av BNP. Beräkningen av statsskulden och ränteutgifter bygger emellertid på det målsatta överskottet på 2 % av BNP.

Tabell 1.7 De offentliga finanserna

Procent av BNP

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	60,2	58,9	57,2	56,4	56,5
Utgifter	58,4	55,5	53,7	53,1	52,9
Finansiellt sparande före överföring	1,9	3,4	3,5	3,3	3,6
Beräkningsteknisk överföring	–	–	–	1,3	1,6
Finansiellt sparande efter överföring	1,9	3,4	3,5	2,0	2,0
Konsoliderad bruttoskuld efter överföring	65,6	58,9	53,2	50,2	48,2

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Fördelningen av sparandet mellan staten och ålderspensionssystemet påverkas under perioden av den finansiella infasningen av det reformerade ålderspensionssystemet. När infasningen är slutförd år 2003 beräknas sparandet i pensionsystemet, dvs. AP-fonden och premiepensionsystemet, uppgå till ca 3 % av BNP, medan statens finansiella sparande (efter den beräkningstekniska överföringen) visar ett underskott på ca 1 % av BNP. Detta är en följd av att pensionsreformen innebär en mycket stor omfördelning av sparandet från staten till ålderspensionssystemet. Mer än hela det finansiella överskottsmålet för den samlade offentliga sektorn används för att bygga upp pensionsfonderna inför den belastning som väntar i framtiden.

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, definierad enligt de s.k. Maastrichtkriterierna uppgick vid utgången av 1999 till drygt 65 % av BNP. Som andel av BNP har den konsoliderade skulden sjunkit sedan 1995. I år minskar skulden även nominellt med ca 75 miljarder kronor och väntas understiga 60 % av BNP, vilket är referensvärdet inom EU. Den kraftiga minskningen beror till stor del på att försäljningar av statens aktieinnehav används till amortering av statsskulden.

Nettoskulden, som är nettot av den offentliga sektorns samtliga finansiella tillgångar och skulder, sjunker till följd av de finansiella överskotten och de värdeförändringar som sker på tillgångar och skulder. Nästa år beräknas nettoskulden vändas till en positiv finansiell ställning. Det innebär att den offentliga sektorns finansiella tillgångar överstiger skulderna.

2 Internationell utveckling

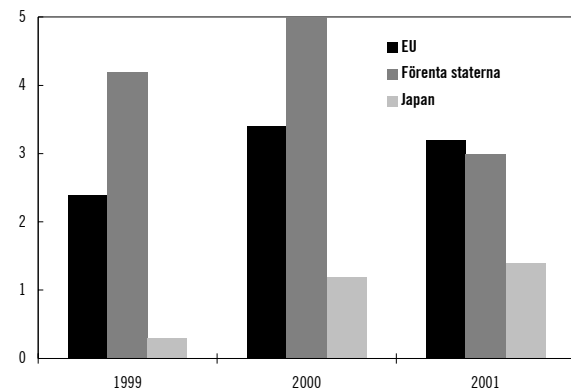
Världsekonomin bedöms utvecklas mycket positivt under prognosperioden. Sammantaget förutses den globala BNP-tillväxten uppgå till 4,5 % i år och ca 4 % nästa år.

Inte sedan i slutet av 1980-talet har utsikterna för en lika stark ekonomisk tillväxt varit så gynnsamma. Den globala tillväxten förväntas dessutom vara fördelad på i stort sett samtliga regioner och länder i världen.

Under större delen av 1990-talet har den amerikanska ekonomin varit en viktig drivkraft för tillväxten i världsekonomin. Framöver förutses emellertid EU-området, men även Asien och Latinamerika, ge ett mer påtagligt bidrag till den globala tillväxten. Detta samtidigt som tillväxten i den amerikanska ekonomin väntas mattas något jämfört med de senaste åren. Utvecklingen av den japanska ekonomin är emellertid fortsatt osäker och någon kraftfull återhämtning emotses inte.

Diagram 2.1 BNP-tillväxt i EU, Förenta staterna och Japan

Procentuell förändring

Källor: Nationella källor och Finansdepartementet

Viktiga faktorer bakom de gynnsamma utsikterna för världsekonomin är de positiva makroekonomiska förutsättningarna i form av låg inflation och låga räntor samt tydligt förbättrade offentliga finanser.

Andra, mindre tydliga, men minst lika viktiga förklaringar till den goda utvecklingen är de förändringar av ekonomiernas funktionssätt som genomförts i flertalet länder under det senaste decenniet, bl.a. ökad frihandel och bättre fungerande arbets-, varu-, kapital- och tjänstemarknader. Resultaten av dessa förändringar har tidigare främst kunnat observeras i Förenta staterna bl.a. i form av en kraftig sysselsättningstillväxt under 1990-talet, men under senare år också av en till-

tagande produktivitetstillväxt. Under prognosperioden förutses även EU-området kunna uppvisa en god arbetsmarknadsutveckling kombinerat med fortsatt låg inflation.

Som en följd av den starka efterfrågan i omvärlden förutses efterfrågan på bearbetade varor utvecklas mycket gynnsamt under prognosperioden. Sammantaget väntas marknadstillväxten på svenska exportmarknader öka från 5,5 % förra året till ca 10 % i år, för att uppgå till ca 8,5 % 2001.

Till osäkerhetsmomenten under prognosperioden kan bl.a. hänföras risken för att en stark tillväxt i flera regioner eller länder kan leda till en alltför kraftig efterfrågan och därmed stigande inflation. En annan riskfaktor är den fortsatta utvecklingen av oljepriset där svängningarna under innevarande år varit mycket kraftiga. För en mer detaljerad diskussion om oljepriset och dess effekter, se fördjupningsrutan i slutet av detta kapitel. Ytterligare en risk är eventuella spridningseffekter av en kraftig avmattning i den amerikanska ekonomin.

2.1 Utvecklingen i Europa

Euroområdet

Tillväxtutsikterna i euroområdet under de kommande åren är mycket goda. BNP-tillväxten förutses bli starkare än den varit någon gång under det senaste decenniet och väntas drivas av både en stabil inhemsk efterfrågan och en stark export till omvärlden. Till skillnad från högkonjunkturen i slutet på 1980-talet och i början av 1990-talet är de makroekonomiska förhållandena i dag mer gynnsamma med låg inflation, låga räntor och mer balanserade offentliga finanser. Detta i kombination med reformer på arbets-, varu-, kapital- och tjänstemarknaderna utgör en god grund för en mer stabil och hållbar ekonomisk tillväxt framöver.

Industrikonjunkturen har utvecklats mycket starkt under det första halvåret i år. Framåtblickande indikatorer tyder emellertid på en något lägre ökningstakt i industriproduktionen framöver. Samtidigt ligger hushållens förtroende på historiskt höga nivåer.

De gynnsamma ekonomiska utsikterna innebär att BNP-tillväxten förutses uppgå till 3,5 % i år och 3,3 % nästa år. Hushållens konsumtion bedöms utvecklas fortsatt starkt under de kommande åren till följd av stigande sysselsättning

och ökade reala disponibelinkomster. Likaså väntas investeringarna vara en viktig drivkraft bakom tillväxten, bl.a. tack vare de låga räntorna. Samtidigt förutses nettoexporten ge ett tydligt positivt bidrag till BNP-tillväxten i år som ett resultat av dels den svaga euron, dels den starka efterfrågan i omvärlden.

Den något lägre tillväxten nästa år kan förklaras av eftersläpande effekter av ECB:s räntehöjningar samt effekterna på den inhemska efterfrågan av det stigande oljepriset. Därutöver väntas nettoexportens positiva bidrag till tillväxten avta nästa år till följd av en något svagare efterfrågan från omvärlden och en antagen appreciering av euron.

Skillnaderna i tillväxt mellan de enskilda euroländerna förutses också minska under prognosperioden till följd av att den ekonomiska aktiviteten tilltar i Tyskland och Italien.

Styrräntan i euroområdet antas uppgå till 5 % i slutet av prognosperioden. Samtidigt antas euron förstärkas. Detta innebär sammantaget en åtstramning av de monetära förhållandena, vilket dämpar tillväxten under främst nästa år. Finanspolitiken bedöms gradvis bli mer expansiv som en följd av planerade skattesänkningar i flera euroländer, bl. a. Tyskland och Frankrike.

Arbetsmarknaden förutses utvecklas starkt med en hög sysselsättningstillväxt på ca 1,5 % både i år och nästa år. Samtidigt förutses arbetslösheten falla till drygt 9 % i år och drygt 8 % nästa år. Utvecklingen skiljer sig dock åt mellan enskilda länder. Sysselsättningstillväxten i Frankrike väntas uppnå historiskt höga 2-2,5 % de kommande åren, medan den i Tyskland knappast torde överstiga 1 %.

Inflationen i euroområdet har ökat under det första halvåret i år och inflationstakten uppgick i juli till 2,4 %. Å andra sidan har kärninflationen hittills varit dämpad. Uppgången i inflationstakten kan framförallt förklaras av det stigande oljepriset, men även av eftersläpande effekter av eurons tidigare försvagning. Inflationstakten förutses i år överstiga 2 %, men därefter avta till knappt 2 % under nästa år, bl.a. som följd av den antagna apprecieringen av euron och effekterna av de genomförda såväl som antagna räntehöjningarna.

Riskerna i prognosen är balanserade. En snabb förbättring på arbetsmarknaden, en relativt expansiv finanspolitik och fortsatt höga eller stigande oljepriser kan leda till stigande inflation. Detta skulle kunna leda till att ECB stramar åt penningpolitiken mer än vad som nu antagits,

vilket i sin tur skulle få en ytterligare dämpande inverkan på tillväxten än vad som nu förutses.

Tabell 2.1 BNP-tillväxt, KPI och arbetslöshet

Procentuell förändring, där annat ej anges

	1997	1998	1999	2000	2001
Bruttonationalprodukt					
Världen	4,3	2,5	3,2	4,5	4,1
Förenta staterna	4,4	4,4	4,2	5,0	3,0
Japan	1,6	-2,5	0,3	1,2	1,4
EU	2,6	2,7	2,4	3,4	3,2
Euroområdet	2,4	2,8	2,4	3,5	3,3
Tyskland	1,4	2,1	1,6	3,0	3,0
Frankrike	1,9	3,2	2,9	3,7	3,3
Italien	1,8	1,5	1,4	2,9	3,0
Storbritannien	3,5	2,2	2,1	3,0	2,6
Norden	3,6	3,1	2,6	3,4	3,2
Danmark	3,1	2,6	1,6	2,2	2,4
Finland	6,3	5,0	3,5	5,0	4,3
Norge	4,3	2,1	0,9	2,9	2,9
Konsumentpriser¹					
EU	1,7	1,3	1,2	2,0	1,8
Euroområdet	1,6	1,2	1,2	2,2	1,8
Förenta staterna	2,3	1,6	2,2	3,2	2,8
Arbetslöshet, procent av arbetskraften²					
EU	10,6	9,9	9,3	8,5	7,9
Euroområdet	11,5	10,8	10,1	9,2	8,6
Förenta staterna	4,9	4,5	4,2	3,9	4,2
Marknadstillväxt, bearbetade varor					
	10,5	7,8	5,5	10,1	8,6

¹ HIKP för EU och KPI för Förenta staterna.

² ILO-definition för EU och nationell definition för Förenta staterna.

Källor: OECD och Finansdepartementet

Storbritannien

Den brittiska ekonomin har fortsatt att expandera och är nu inne på sitt åttonde år av hög ekonomisk tillväxt. Hushållens konsumtion fortsätter att utgöra den viktigaste drivkraften bakom tillväxten. Ett stigande inflationstryck, bl.a. till följd av stigande lönekostnader orsakade av den strama situationen på arbetsmarknaden, i kombination med en något expansiv finanspolitik, antas dock leda till en fortsatt åtstramning av penningpolitiken. Detta bedöms dämpa den inhemska efterfrågan. BNP-tillväxten förutses uppgå till 3,0 % i år för att därefter avta till ca 2,5 % nästa år.

Norge

Efter att ha mattats tydligt förra året finns nu tecken på att aktiviteten i den norska ekonomin åter tagit fart. Under detta år och nästa år förutses återhämtningen framför allt drivas av en ökning av hushållens konsumtion. Däremot förväntas investeringarna i oljesektorn, som sjönk kraftigt under förra året till följd av det låga oljepriset, fortsätta att minska i år och därmed verka hämmande för den ekonomiska utvecklingen. Sammantaget väntas BNP-tillväxten uppgå till knappt 3 % både i år och nästa år.

Danmark

Den inhemska efterfrågan i Danmark förutses under året fortsätta att utvecklas svagt dels på grund av effekterna av den finanspolitiska åtstramning som inleddes under 1998, dels på grund av ett högre ränteläge. Till följd av en svagare dansk krona och en starkare internationell konjunktur förväntas nettoexporten stå för merparten av bidraget till BNP-tillväxten i år. Under nästa år förutses dock den inhemska efterfrågan utvecklas något starkare. BNP-tillväxten väntas uppgå till drygt 2 % i år och knappt 2,5 % nästa år.

2.2 Förenta staterna

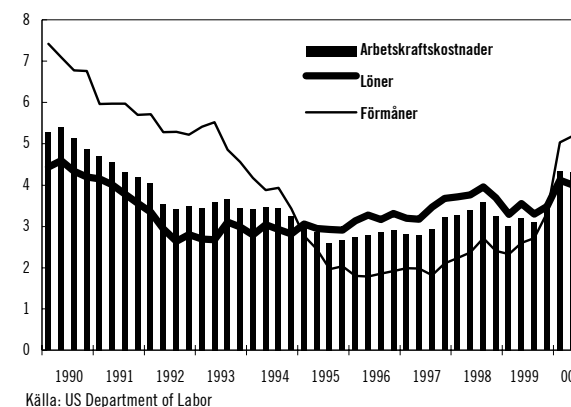
Den amerikanska ekonomin är nu inne på sitt nionde år av stabil och hög ekonomisk tillväxt. BNP-tillväxten har t.o.m. accelererat under det första halvåret och förutses i år uppgå till 5,0 %, vilket är den högsta tillväxttakten på 15 år. Liksom tidigare har hushållens konsumtion utgjort den främsta drivkraften bakom tillväxten. Hushållens höga konsumtionsbenägenhet tar sig bl.a. uttryck i ett lågt privat finansiellt sparande och ett stort bytesbalansunderskott motsvarande drygt 4 % av BNP. En viktig förklaring till den starka utvecklingen i hushållens konsumtion torde vara att sysselsättningen har ökat i snabb takt. Arbetslösheten har samtidigt minskat och har sedan i oktober 1999 pendlat kring 4 %, vilket är den lägsta nivån på trettio år.

Den starka utvecklingen i Förenta staterna har under senare år i allt högre grad drivits av en snabb ökning av produktiviteten. Detta har stärkt förväntningarna om framtida vinster och därigenom tillsammans med den starka inhemska och internationella efterfrågan bidragit till en fortsatt hög investeringstakt, inte minst i bran-

scher med verksamhet relaterad till informationsteknik. Den ökade produktiviteten har också inverkat dämpande på prisutvecklingen. Inflationen har visserligen stigit under det första halvåret i år, men är mot bakgrund av den höga ekonomiska aktiviteten anmärkningsvärt måttlig. Under de senaste månaderna har dock tecknen på ett allmänt ökat inflationstryck i den amerikanska ekonomin blivit allt tydligare, bl.a. på arbetsmarknaden och i de tidigare produktionsleden. Arbetskraftskostnaderna har också ökat påtagligt under det första halvåret i år.

Diagram 2.2 Arbetskraftskostnader i Förenta staterna

Procentuell förändring

Det stigande inflationstrycket har bidragit till att den amerikanska centralbanken gradvis höjt styrrentan till 6,5 %. Det finns nu tecken på att den högre räntenivån tillsammans med den måttliga aktieprisutvecklingen börjat inverka dämpande på hushållens konsumtion. Framförallt har konsumtionen av varaktiga varor dämpats påtagligt, samtidigt som bostadsmarknaden mattats.

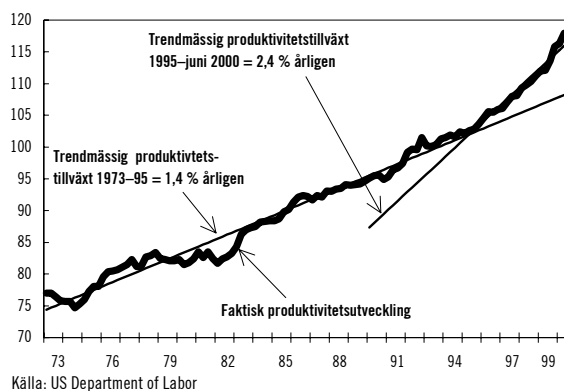
Högre marknadsräntor, en mer dämpad aktieprisutveckling och ett högre oljepris väntas framöver leda till en fortsatt avmattning i hushållens konsumtion. Samtidigt väntas investeringarna utvecklas svagare. Den dämpade investeringstillväxten förklaras, utöver den penningpolitiska åtstramningen, av stigande arbetskraftskostnader tillsammans med det förhållandevis låga kapacitetsutnyttjandet i industrin, samt en allmän dämpning av den ekonomiska aktiviteten. Samtidigt väntas nettoexporten nästa år ge ett minskat, men fortsatt negativt bidrag till tillväxten. Sammantaget förutses avmattningen i den inhemska efterfrågan under nästa år leda till att den amerikanska ekonomin "mjuklandar", vilket innebär att BNP-

tillväxten väntas falla tillbaka till 3 % samtidigt som inflationstakten dämpas. Denna anpassning antas också kunna ske utan kraftiga styrräntehöjningar från den amerikanska centralbanken.

De flesta bedömare har under senare år konsekvent underskattat styrkan i den amerikanska ekonomin och det är svårt att bedöma omfattningen av, och tidpunkten för, en eventuell avmattning. En bestående eller långvarig förändring på ekonomins utbudssida skulle kunna medföra en gynnsammare utveckling än prognostiserat. En av de mest centrala frågorna i detta sammanhang är huruvida de senaste årens starka produktivitetstillväxt, vilket bl.a. bidragit till det dämpade inflationstrycket, utgör ett trendbrott eller inte.

Diagram 2.3 Produktivitetstillväxten i Förenta staterna

Index: 1992 = 100

Även om osäkerheten kring den förbättrade utvecklingen i Förenta staterna är stor så talar de senaste årens gynnsamma utveckling för att den långsiktiga produktivitetstillväxten ökat något. Som framgår av diagram 2.3 har produktivitetstillväxten accelererat sedan 1995. Det är dock svårt att på ett entydigt sätt avgöra hur detta kommer att påverka utvecklingen framöver, men det kan inte uteslutas att en fortsatt stark utveckling av produktiviteten och en högre potentiell BNP-tillväxt leder till att den amerikanska ekonomin växer snabbare än prognostiserat, utan att inflationen accelererar.

En utebliven konjunkturavmattning skulle å andra sidan öka risken för kraftigare styrräntehöjningar än vad som nu antas, vilket skulle kunna bidra till ett svagare konjunkturförlopp under framför allt nästa år. Detta utgör, i kombination med det stora bytesbalansunderskottet, den starka dollarn samt de högt värderade aktierna en betydande osäkerhetsfaktor. Den största enskilda risken i detta sammanhang torde emellertid

utgöras av kraftigt stigande arbetskraftskostnader till följd av den ansträngda situationen på arbetsmarknaden. Det kan inte heller uteslutas att den gynnsamma produktivitetstillväxten, genom att driva upp vinstförväntningarna och aktiepriserna, på kort sikt bidrar till en fortsatt tillväxt av den inhemska efterfrågan som överstiger ekonomins potential.

2.3 Utvecklingen i Asien och Latinamerika

Japan

Tillväxten i Japan har under hela 1990-talet varit svag, vilket bl. a. resulterat i stora budgetunderskott, en snabbt växande statsskuld, rekordhög arbetslöshet och flera år med deflation. De finanspolitiska stimulanspaket som hittills presenterats har ännu inte lyckats bidra till att skapa varaktigt positiva effekter på tillväxten.

Det finns nu emellertid tecken på att en återhämtning är på väg. BNP väntas under prognosperioden bli högre än under de senaste åren även om någon kraftig uppgång inte förutses. De underliggande problemen bedöms ännu vara stora, vilket håller tillbaka tillväxten. Sammantaget väntas BNP växa med 1,2 % i år och 1,4 % år 2001.

Utfallen för första halvåret bekräftar en fortsatt positiv utveckling inom företagssektorn med stark industriproduktion, ökade investeringar och stigande vinster. Drivande för produktionen är den starka exportutvecklingen, framför allt till övriga Asien. Den ljusare bilden bekräftas i den senaste kvartalsvisa Tankan-rapporten som visar att företagens framtidsförväntningar fortsätter att förbättras.

Den ökade ekonomiska aktiviteten märks emellertid inte lika tydligt i de inhemska delarna av ekonomin. Någon varaktig återhämtning av hushållens efterfrågan kan ännu inte skönjas. Hämmande för konsumtionsbenägenheten är den fortsatt höga arbetslösheten samt den dämpade utvecklingen av hushållens inkomster. Den rekordhöga arbetslösheten är bl.a. ett resultat av omstruktureringar inom företagssektorn. Arbetslösheten väntas vara fortsatt hög under de närmaste åren då rationaliseringsprocessen i företagen väntas fortgå. I den senaste Tankan-rapporten framkom att en stor andel av företagsledarna uppger att de har ett fortsatt stort överskott på arbetskraft.

Vad gäller finanspolitiken har regeringen signalerat att ytterligare stimulanspaket inte kan uteslutas om återhämtningen inte visar sig självbärande mot slutet av året. Centralbanken, som sedan februari 1999 fört en nollräntepolitik i syfte att stimulera ekonomin, beslutade i augusti att höja dagslåneräntan till 0,25 %. Det finns dock ännu inte några tydliga tecken på att deflationen skall upphöra. Deflationen förutses fortsätta under innevarande år medan en svag uppgång i priserna väntas år 2001.

Återhämtningen är således fortfarande bräcklig och flera risker föreligger. Till riskerna hör bl. a. den snabbt växande statsskulden som i år beräknas bli större än i något annat land i OECD-området och ett budgetunderskott på 6-7 % av BNP.

Övriga Asien

Efter en stark återhämtning under förra året väntas tillväxten förstärkas ytterligare i år. Återhämtningen, som hittills i huvudsak varit exportdriven, väntas framöver bli bredare och mer balanserad. I flertalet asiatiska länder förväntas en stark inhemsk efterfrågan driva tillväxten samtidigt som nettoexportens bidrag avtar något. Inflationen antas utvecklas måttligt i regionen framöver och därigenom lämna utrymme för en fortsatt lätt penningpolitik. Omstruktureringen av finans- och företagssektorn fortskrider, men utgör alltjämt en risk på nedåtsidan. BNP-tillväxten för regionen som helhet väntas bli ca 6,5 % i år och drygt 6 % nästa år.

Latinamerika

I Latinamerika befinner sig länderna i olika konjunkturfaser. Den inhemska efterfrågan förväntas framöver ge ett större bidrag till tillväxten, som hittills varit tydligt exportdriven. För Latinamerika är riskerna i prognosen framförallt kopplade till den amerikanska ekonomin och eventuella följdverkningar på de finansiella marknaderna med påföljande höjda räntor. Under innevarande år väntas alla länder uppvisa en positiv tillväxttakt och för regionen som helhet väntas tillväxten i år uppgå till 4 %, för att öka något nästa år.

2.4 Utvecklingen i Ryssland, Polen och de baltiska länderna

Ryssland

Den ryska ekonomin återhämtade sig under 1999 och växte med drygt 3 %. Utsikterna för de närmaste åren är goda, samtidigt är dock osäkerheten stor. Till stöd för fortsatt expansion talar regeringens ambitiösa reformprogram som skall främja tillväxten genom bl.a. en skattereform, privatiseringar, avregleringar och ett förbättrat investeringsklimat. Tillväxten förutses uppgå till 6 % i år och 5 % nästa år. Utsikterna kan snabbt förändras i händelse av kraftigt sjunkande energipriser.

Polen

Trots en dämpande effekt på konjunkturen till följd av den ryska krisen växte ekonomin i Polen med ca 4 % under 1999. Nedgången motverkades bl.a. av en stabil inhemsk efterfrågan och ett fortsatt starkt inflöde av utländska direktinvesteringar. Med stöd av den goda europeiska konjunkturen och en ambitiös reformpolitik bedöms den polska BNP-tillväxten uppgå till ca 5 % både i år och nästa år. På risksidan finns bl.a. det stora bytesbalansunderskottet.

De baltiska länderna

Ekonomierna i Estland, Lettland och Litauen är alla i en återhämtningsfas efter den ryska krisen. Lettland uppvisade som enda baltiskt land en positiv BNP-tillväxt under 1999, men det är i Estland som återhämtningen torde vara mest robust. Tillväxten i de baltiska länderna väntas sammantaget uppgå till ca 3,5 % i år och ca 4,5 % nästa år.

2.5 Den svenska världsmarknadstillväxten

Den starka internationella konjunkturen i omvärlden innebär att förutsättningarna för svensk export förbättrats. Världsmarknadstillväxten, som utgör ett handelsviktat genomsnitt av importtillväxten för bearbetade varor på Sveriges avsättningsmarknader, bedöms öka från 5,5 % 1999 till 10,1 % i år, för att därefter avta till 8,6 % 2001.

Oljeprisutvecklingen

Efter det betydande priset på olja i efterdyningarna av Asienkrisen har oljepriset stigit mycket kraftigt. Från ca 10 dollar per fat i början av 1999 har oljepriset stigit till över 30 dollar per fat.

Prisökningen har flera förklaringar. Som en följd av den minskade efterfrågan på olja efter Asienkrisen och den finansiella krisen i slutet av 1998 drog OPEC-länderna och övriga oljeproducenter ned sin produktion påtagligt. Trots återhämtningen i den globala tillväxten under andra halvåret 1999 och under det första halvåret i år, som avsevärt ökade efterfrågan på olja, anpassades inte produktionen fullt ut. Först under innevarande år har produktionen överskridit de nivåer som rådde under t.ex. 1998. Denna utveckling kan också förklaras av att produktionskapaciteten i flertalet OPEC-länder i dagsläget inte räcker till. I praktiken är det enbart Saudiarabien som snabbt och påtagligt kan öka sin produktion. Därutöver råder osäkerhet om vilka möjligheter oljeproducenterna utanför OPEC har att öka produktionen.

Samtidigt som utbudet varit begränsat växer nu, för första gången på mer än ett decennium, i praktiken alla regioner i världsekonomin snabbt samtidigt. Den tydliga återhämtningen i den globala tillväxten har inneburit att efterfrågan på olja ökat kraftigt. Särskilt stark har efterfrågan varit i Förenta staterna.

Sammantaget har således kombinationen av ett lågt utbud av olja och en fortsatt stark efterfrågan i världen medfört att världsmarknadspriset på olja stigit till nivåer som inte noterats sedan i slutet av 1990 i samband med Irak- och Kuwaitkrisen.

Den snabba oljeprisstegringen utgör en osäkerhetsfaktor för bedömningen av världsekonomin framöver. Oljeprisstegringens effekter kan inte enbart hänföras till prisstegringen i sig, utan även till den stora volatiliteten i prisutvecklingen.

Till en början kunde effekterna av det stigande oljepriset framför allt observeras i snabbt stigande importpriser. Med viss eftersläpning bör oljeprisökningar därefter slå igenom gradvis i form av högre priser på produkter där olja är en viktig

insatsvara. Det stigande oljepriset har också fått mer tydligt genomslag i t.ex. producentpriserna under våren. Under våren har oljeprisstegringen vidare påverkat konsumentpriserna. I t.ex. eu-roområdet uppgick inflationstakten (enligt det harmoniserade KPI) i juli till 2,4 %. Den underliggande inflationstakten, dvs. rensat för effekterna av förändringar i energi- och livsmedelspriser, uppgick samtidigt till ca 1,3 %. Skillnaden mellan dessa båda mått förklaras till största delen av energiprisökningstakten som på årsbasis uppgick till 14 % i juli. Trots att energipriserna stigit kraftigt har inflationsförväntningarna varit fortsatt låga.

Ett stigande oljepris kan få flera effekter med olika tidsfördröjning. Den direkta effekten är en höjning av prisnivån. Om en sådan höjning blir betydande riskerar detta på kort sikt att dämpa den inhemska efterfrågan, genom att t.ex. reallöner och vinster i företag utvecklas svagare. Lika betydelsefullt för effekterna på ekonomin är emellertid om också inflationsförväntningar och inflationstakten på längre sikt påverkas. I sådana fall kan det bli nödvändigt med en åtstramning av den ekonomiska politiken, framför allt penningpolitiken.

De negativa effekterna av det högre oljepriset dämpas emellertid av att oljeberoendet minskat påtagligt jämfört med t.ex. 1970-talet. En annan faktor som bidrar till att de negativa effekterna blir mindre är att oljepriset i reala termer, trots uppgången, inte ligger på någon hög nivå i ett historiskt perspektiv. I t.ex. Förenta staterna är det reala priset idag endast ungefär en tredjedel av vad det var vid oljekrisen 1979-80.

I prognosen förväntas den inhemska efterfrågan dämpas något till följd av det höga priset på olja. Skulle oljepriset fortsätta vara högt eller stiga ytterligare skulle detta, allt annat lika, innebära en svagare BNP-tillväxt och en högre inflation i både Sverige och omvärlden än vad som nu förutses.

I prognosen antas världsmarknadspriset på olja (Brent) uppgå till 26 dollar per fat i slutet av detta år och till 24 dollar per fat i slutet av 2001.

3 Kapitalmarknaderna

Den starka globala ekonomiska tillväxten har hittills kunnat kombineras med ett lågt internationellt inflationstryck. Den ökade internationella konkurrensen, avregleringar på flera marknader, den tydligare inriktningen av den samlade ekonomiska politiken på prisstabilitet och en mer balanserad utveckling för de offentliga finanserna är faktorer som har skapat förutsättningar för historiskt låga räntenivåer.

De globala obligationsräntorna steg kraftigt under 1999, då centralbankerna i så gott som alla industriländer lade om penningpolitiken i mindre expansiv riktning. Styrräntehöjningarna har fortsatt under innevarande år samtidigt som en nedgång i långräntorna har ägt rum. Mot bakgrund av bl.a. allt fler tecken på ekonomisk uppbromsning i Förenta staterna har 10-årsräntan sjunkit med ca 0,75 procentenheter sedan årsskiftet. Den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, antas höja styrräntan till 6,75 % i slutet av detta år och sedan stegvis lätta på penningpolitiken. Den europeiska centralbanken, ECB, väntas höja styrräntan med ytterligare 0,25 procentenheter i år och lika mycket under 2001.

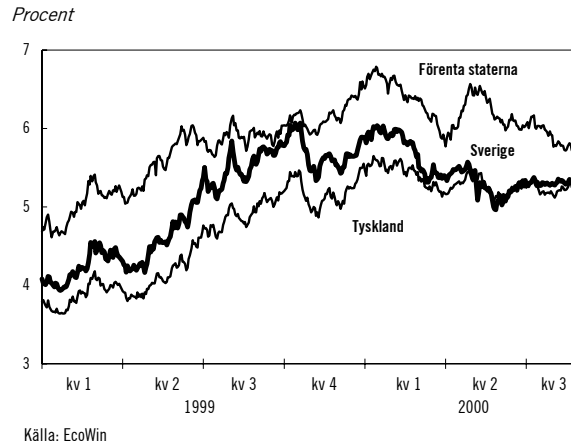
Aktieprisutvecklingen har dämpats under året i både Förenta staterna och globalt. Speciellt teknologisektorn fick vidkännas en tydlig priskorrigering under våren. Därefter har utvecklingen varit relativt stabil. Euron har försvagats ytterligare mot dollarn och i handelsvägda termer. Intresset hos internationella placerare att investera i amerikanska tillgångar har varit fortsatt stort. Euron bedöms ha potential att stärkas mot dollarn. I slutet av året antas kursen vara 0,95 dollar per euro.

I Sverige har penningpolitiken blivit mindre expansiv i takt med att den starkare tillväxten gradvis har lett till ett ökat utnyttjande av de lediga resurserna i ekonomin. Reporäntan uppgår för närvarande till 3,75 %. De långa räntorna har fallit under året och i maj och juni var den svenska 10-årsräntan t.o.m. lägre än den tyska. Riksbanken antas höja räntan till 4,25 % under detta år och med ytterligare 0,5 procentenheter under nästa år. Kronan har under det senaste året stärkts mot euron, försvagats mot dollarn och utvecklats relativt stabilt mot det handelsvägda TCW-indexet. Kronan bedöms kunna stärkas mot TCW, till 119 på lång sikt, och utvecklas relativt stabilt mot euron.

3.1 Förenta staterna

Förenta staternas ekonomi har fortsatt att utvecklas mycket starkt. Stigande realräntor och ökade inflationsförväntningar bidrog till att de långa marknadsräntorna steg kraftigt under 1999.

Diagram 3.1 10-åriga räntor i Förenta staterna, Tyskland och Sverige

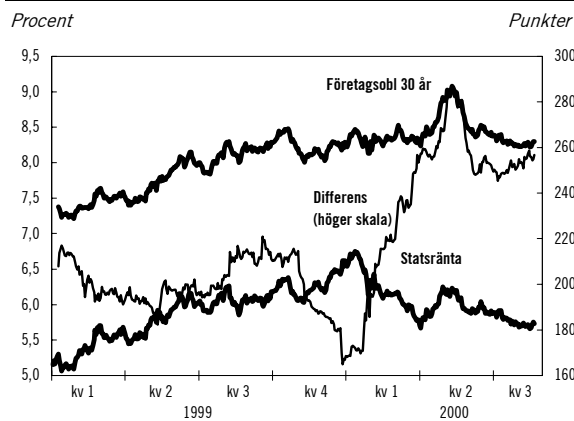
Den amerikanska statistik som har presenterats de senaste månaderna har i viss mån indikerat att den ekonomiska tillväxten är på väg att mattas, men den är fortfarande hög. Inflationsriskerna från bl.a. den strama arbetsmarknaden tycks delvis motverkas av fortsatt ökning i produktivitetstillväxten. Marknaden har omvärderat riskerna med den starka efterfrågetillväxten. Förutsättningarna för en gradvis inbromsning i den amerikanska ekonomin förefaller vara större nu än tidigare. Den stramare penningpolitiken tillsammans med en mer dämpad utveckling på aktiebörserna kan ha bidragit till detta. Federal Reserve har höjt styrräntan med sammantaget 1,75 procentenheter under 1999 och 2000, senast i maj med 0,5 procentenheter.

Synen på penningpolitiken har tydligt ändrats jämfört med senvåren. Då förväntades den amerikanska centralbanken höja räntan förhållandevis kraftigt för att motverka inflationsriskerna i ekonomin. Nu indikerar marknadsräntorna i stort sett en oförändrad styrränta för det kommande året.

Avmattningssignalerna och det minskade utbudet på statspapper, vilket hänger samman med de starka statsfinanserna, har bidragit till lägre statsobligationsräntor under året. I maj bröts även den trendmässiga ränteuppgången på företagsobligationer. Sedan dess har kreditspreaden, dvs. ränteskillnaden mellan t.ex. företags- och statsobligationer, minskat något. Minskningen

har dock skett från historiskt höga nivåer. Kreditspreaden kan på goda grunder antas vara en bra indikator på hur marknadsaktörerna uppfattar konjunkturläget, bl.a. eftersom den privata kreditefterfrågan kan förväntas bero på konjunktrens utveckling.

Diagram 3.2 Kreditspread Förenta staterna

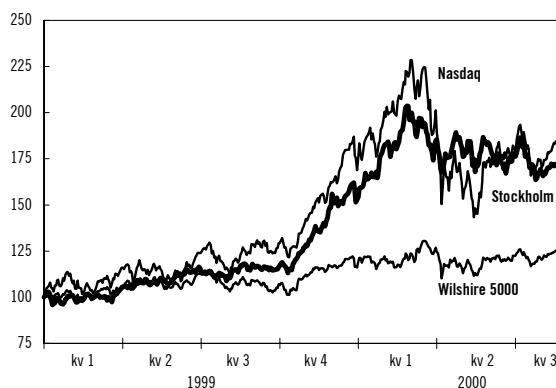
Källa: EcoWin

Omvärldens beredvillighet att finansiera det rekordstora och växande amerikanska bytesbalansunderskottet har medfört en kraftig appreciering av dollarn under de senaste åren. I handelsvägda termer har dollarn stärkts med drygt 10 % sedan årsskiftet. Intresset för att investera i den s.k. nya ekonomin tycks vara fortsatt starkt. Detta indikeras av aktuell statistik som visar på ett kapitalflöde i form av direktinvesteringar i och köp av portföljaktier i Förenta staterna. Cykliska faktorer som den historiskt höga tillväxten i Förenta staterna och den stramare penningpolitiken har tillsammans med strukturella faktorer som t.ex. den höga amerikanska produktivitetstillväxten bidragit till den starkare dollarn. Korrigeringen på den amerikanska teknologidominerade Nasdaqbörsen under våren kunde inte bryta trenden.

Nasdaqbörsen har haft en dramatisk utveckling under det senaste året. Efter en kraftig uppgång med början under fjärde kvartalet förra året följde en tydlig korrigering under våren av de högt värderade teknologiaktierna. Nasdaqbörsen sjönk då med ca 35 % under loppet av några veckor. Sedan dess har utvecklingen stabiliserats. New York-börsen, enligt t.ex. index som Dow Jones och Wilshire 5000, har haft en jämnare utveckling. Nuvarande nivåer på såväl Nasdaqbörsen som Dow Jones-index är i stort sett desamma som vid årsskiftet.

Diagram 3.3 Börsutvecklingen i Förenta staterna och Sverige

Index 1999-01-04 = 100

Källa: Ecwin

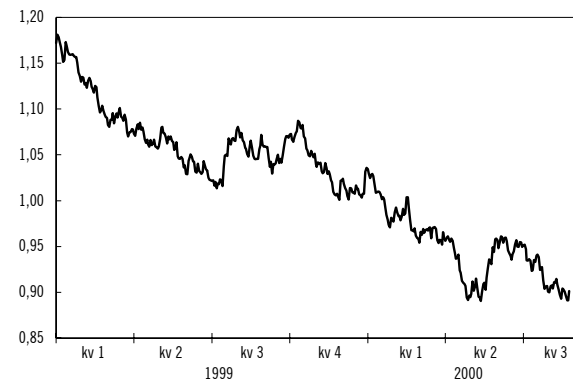
3.2 Euroområdet

I euroområdet har tillväxten tagit ordentlig fart. Inflationen har successivt stigit det senaste året och vid några tillfällen passerat ECB:s tak på 2 %. De monetära förhållandena har varit expansiva, med bl.a. en hög penningmängds- och kreditväxt och en försvagad euro både nominellt och reallt. Penningmängden har fortsatt att öka snabbare än ECB:s referensvärde på 4,5 %. Mot bakgrund av denna utveckling har ECB höjt räntan med sammantaget 2 procentenheter det senaste året – i huvudsak har höjningarna ägt rum under 2000. Marknadsräntorna indikerar att centralbanken väntas höja styrräntan ytterligare framöver. De långa räntorna har sjunkit något under året. Nedgången har dock inte varit lika tydlig som i Förenta staterna. Ränteskillnaden mellan euroområdet och Förenta staterna på 10-åriga statspapper har minskat väsentligt. Det nuvarande räntegapet är ca 0,5 procentenheter.

Euron har fortsatt att försvagas under året. Sedan starten har euron tappat ca en fjärdedel av sitt värde gentemot dollarn och har under augusti och i början av september legat kring 0,90 dollar per euro. Handelsvägt har euron försvagats med knappt 20 % såväl nominellt som reallt sedan den introducerades. Det finns flera fundamentala förklaringar till eurons svaghet, speciellt mot dollarn, varav några berörs ovan. Statistik från ECB visar på ett omfattande kapitalutflöde i form av direkt- och portföljinvesteringar under första halvåret i år. Mycket talar för en långsiktig appreciering av euron framöver, men osäkerheten är stor i fråga om hur mycket.

Diagram 3.4 Dollar mot euro

USD/EUR

Källa: EcoWin

3.3 Japan

Penningpolitiken i Japan har varit inriktad på att hålla de korta räntorna så låga som möjligt för att motverka risken för ett ökande deflationstryck och hindra en försämring av den ekonomiska utvecklingen. I augusti beslöt centralbanken att höja styrräntan till 0,25 % och därmed övergavs den 18 månader gamla s.k. nollräntepolitiken. Penningpolitiken i Japan kan fortfarande betecknas som expansiv. Ytterligare måttliga styrräntehöjningar är diskonterade i marknadsräntorna. Den japanska valutan har under de senaste två åren stärkts trendmässigt mot både euron och dollarn. Apprecieringen uppgår till ca 40 % mot euron och ca 25 % mot dollarn. Yenens kurs mot dollarn har dock stabiliserats något det senaste året då den fluktuerat mellan 100 och 110 yen per dollar.

3.4 Sverige

Svensk ekonomi uppvisar hög tillväxt med stigande sysselsättning och fallande arbetslöshet. Hushållens förväntningar om den framtida utvecklingen både för den egna ekonomin och landets ekonomi är mycket positiva. Ännu råder ingen generell kapacitetsbrist, även om det på vissa håll finns tecken på ett mer ansträngt resursutnyttjande. Inflationen är fortsatt låg och inflationsförväntningarna ligger, även om de har stigit, i linje med Riksbankens inflationsmål på två års sikt. De gynnsamma inflationsutsikterna och de måttliga räntenivåerna speglar ett stort förtroende för prisstabilitetspolitiken, att det i

dagsläget fortfarande finns lediga resurser i ekonomin, fallande priser till följd av avregleringar och en ökad internationell pris konkurrens. Trots den starka konjunkturen har de svenska långräntorna fallit under året.

Penningpolitiken har lagts om i mindre expansiv riktning under det gångna året. Riksbanken har höjt reporäntan med sammanlagt 0,85 procentenheter till 3,75 % med hänvisning till bl.a. den starka konjunkturuppgången och ett gradvis stigande pristryck. Den senaste höjningen genomfördes i februari i år. I den senaste inflationsrapporten räknade Riksbanken med att den underliggande inflationen kommer att underskrida 2 % under större delen av prognosperioden och att inflationsmålet uppfylls på två års sikt.

Diagram 3.5 10-årig räntedifferens mot Tyskland

Punkter

Källa: EcoWin

Saneringen av statsfinanserna och förtroendet för låginflationspolitiken har bidragit till att gapet mellan svenska och tyska obligationsräntor, som för fem år sedan var drygt 4 procentenheter, gradvis har raderats ut. I dag finns ingen tydlig inflations- eller riskpremie på svenska räntebärande tillgångar. Vårens delutförsäljning av Telia medförde att Riksgäldskontoret kunde genomföra omfattande återköp av obligationer. Sammanlagt köpte kontoret statspapper för 30 miljarder kronor under maj och juni. Under återköpsperioden sjönk svenska obligationsräntor under de tyska. Under augusti och september har den svenska 10-årsräntan legat knappt en tiondels procentenhet över den tyska. Det finns goda utsikter för fortsatt låga långräntor.

Diagram 3.6 Kronans växelkurs gentemot euron och ett vägt genomsnitt av valutor

Kronan har sedan början av 1999 gradvis stärkts mot euron, försvagats mot dollarn och utvecklats relativt stabilt mot TCW. Kronförstärkningen gentemot euron uppgår under denna period till drygt 10 %. Den senaste månaden har en euro kostat omkring 8,40 kronor och TCW-index har flukturerat kring 124. I samband med Teliautförsäljningen stärktes kronan under försommaren temporärt till 8,10 mot euron och 120 mot TCW. Bakgrunden till kronans appreciering mot euron är sannolikt en kombination av relativt gynnsamma tillväxtutsikter, ett lågt inflationstryck, bytesbalansöverskott och ett intresse hos internationella placerare att investera i svenska tillgångar, speciellt inom branscher med verksamhet relaterade till informationsteknik. Ett uttryck för det senare har varit en viss känslighet hos kronan för svängningar på Stockholmsbörsen.

Det finns en viss korrelation mellan utvecklingen på Stockholmsbörsen och den teknologidominerade amerikanska Nasdaqbörsen. Stockholmsbörsen steg kraftigt under hösten förra året och föll under våren. Efter vårens kursjustering har utvecklingen stabiliserats. Generalindex har stigit ca 5 % sedan årsskiftet.

Bytesbalansen visade överskott såväl 1999 som första halvåret 2000. Saldot för bytesbalansen och kapitaltransfereringarna motsvaras definitionsmässigt av den finansiella balansens saldo så att betalningsbalansen som helhet summerar till noll. Valutautflödet till följd av direkt- och portföljinvesteringar var relativt stort under 1999. Till största delen beror dessa flöden på fusionen mellan Astra och Zeneca samt Fords köp av Volvo Personvagnar. Summan av bytesbalans, kapitaltransfereringar, direkta investeringar och portföljaktier har historiskt uppvisat viss korre-

lation med kronans utveckling. Under 1999 och första halvan av 2000 gav detta mått ett inflöde på 83 respektive 91 miljarder kronor.

Tabell 3.1 Betalningsbalansens finansiella poster

Flöden, miljarder kronor

	1999	2000
Bytesbalans	48,9	19,0
Kapitaltransfereringar	-18,0	3,3
Finansiell balans	-28,3	-36,2
Direkta investeringar	336,4 ²	-61,7
Portföljinvesteringar	-295,0 ²	-65,0
Räntebärande värdepapper	-11,0	-195,8
I svenska kronor	46,7	-108,4
I utländsk valuta	-57,7	-87,4
Aktier	-283,9	130,7
Svenska	-32,8	136,7
Utländska	-251,1	-6,0
Finansiella derivat	0,5	10,1
Övrigt kapital	-53,5	75,6
Valutareservens förändring	-16,7	4,8
Restpost	-2,6	13,9

¹ T.o.m. juni² Merparten härrör från affärerna mellan Astra och Zeneca respektive Ford och Volvo Personvagnar.

Källa: Riksbanken

3.5 Ränte- och valutakursantaganden

Den amerikanska centralbanken bedöms kunna avstå från ytterligare kraftiga räntehöjningar. Federal Reserve antas höja räntan med ytterligare 0,25 procentenheter, till 6,75 % i slutet av detta år och därefter stegvis lätta på penningpolitiken i takt med den förutsedda avmattningen i ekonomin. 10-årsräntan väntas uppgå till 6 % i slutet av året och sedan sjunka något under nästa år.

Den starkare tillväxten i euroområdet, ett stigande inflationstryck och fortsatt expansiva monetära förhållanden väntas bidra till räntehöjningar i euroområdet. ECB antas höja räntan med ytterligare 0,25 procentenheter detta år och lika mycket nästa år. De långa euroräntorna väntas ligga strax över dagens nivåer i slutet av året. 10-årsräntan antas då vara 5,3 %. Den förutsedda stabiliseringen av de amerikanska räntorna antas ha en modererande effekt på euroräntorna framöver.

Euron bedöms vara långsiktigt undervärderad och ha potential att stärkas mot dollarn mot bakgrund av bl.a. den förutsedda avmattningen i

Förenta staterna och ett krympande tillväxt- och räntegap mellan regionerna. I slutet av detta år antas eurons kurs mot dollarn vara 0,95. Därefter förutses en fortsatt euroförstärkning.

Det starka förtroendet för låginflationspolitiken, återhållsamma löneökningar och den lägre inflationsbenägenheten bedöms bidra till fortsatt låga räntor. Den starka svenska tillväxten och ett gradvis ökat utnyttjande av de lediga resurserna motiverar en mindre expansiv penningpolitik framöver. Riksbanken antas höja styrräntan med 0,5 procentenheter under hösten, till 4,25 %, och med ytterligare 0,5 procentenheter nästa år. I det medelsiktiga perspektivet antas reporäntan ligga på 4,5 %. Detta är förenligt med en kort realränta på 2–3 % och inflationsförväntningar i linje med Riksbankens inflationsmål. Långräntorna förväntas ligga kvar kring rådande nivåer under resten av året. I slutet av detta år väntas 10-årsräntan uppgå till 5,4 %. Räntegapet mot Tyskland väntas ligga kring 0,1 procentenheter i slutet av året och 0,2 procentenheter i slutet av nästa år.

Förtroendet för svensk ekonomi tillsammans med en i utgångsläget undervärderad krona antas bidra till att kronan stärks till 119 i termer av TCW i det medelsiktiga perspektivet. Kronan bedöms utvecklas förhållandevis stabilt gentemot euron de kommande åren. I slutet av året antas kursen ligga kring 8,40 och på sikt kring 8,60. Apprecieringen mot TCW väntas främst komma till stånd via dollarns depreciering mot euron. Mot bakgrund av den underliggande styrkan i den amerikanska ekonomin förutses dock denna depreciering bli något mindre än vad som förut-sattes i vårpropositionen.

Tabell 3.2 Ränte- och valutakursantaganden

Värde vid respektive års slut

	1999	2000	2001	2002	2003
Reporänta	3,25	4,25	4,75	4,5	4,5
6-månadersränta	3,7	4,5	4,7	4,6	4,6
5-årsränta	5,3	5,3	5,2	5,0	5,0
10-årsränta	5,6	5,4	5,4	5,2	5,2
10-årsdiff. SEK–DEM	0,4	0,1	0,2	0,2	0,2
6-mån. DEM EURIBOR	3,5	5,0	4,8	4,6	4,6
TCW-index	124	123	121	120	119
SEK/USD	8,5	8,8	8,1	7,8	7,5
SEK/EUR	8,6	8,4	8,5	8,6	8,6

Källor: Riksbanken och Finansdepartementet

4 Utrikeshandeln

Den internationella efterfrågan på svenska exportvaror förutses vara mycket god under hela prognosperioden. Förra årets exporttillväxt på drygt 5 % var till större delen hänförlig till en mycket expansiv utveckling inom teleproduktindustrin. Framöver beräknas även traditionella och mer konjunkturkänsliga branscher gynnas av den starka globala tillväxten. Den fördelaktiga produktinriktningen samt ett i utgångsläget gynnsamt relativprisläge bidrar till att exportindustrin fortsätter att öka sin andel av världsmarknaden för bearbetade varor. Den totala varuexporten beräknas stiga med 10,7 % i år och med 7,9 % nästa år. På sikt innebär antagandet om en successiv appreciering av kronan att konkurrenskraften försämras något. Svensk export förutses då öka långsammare än den internationella efterfrågan.

Under 1999 mattades importtillväxten av, vilket kan innebära att varuimporten återgick till att följa en mer långsiktig utvecklingsbana efter den starka ökningen 1997 och 1998. Tillväxten för import av varor beräknas ta fart framöver då hushållens konsumtion och export utvecklas väl. Varuimporten förväntas öka med 9 % i år och med 7,4 % nästa år.

Trots den relativt svaga exportutvecklingen var varuhandelns bidrag till BNP-tillväxten positivt förra året. I år stiger bidraget till 1,2 procentenheter till följd av den starka internationella efterfrågan, för att nästa år uppgå till 0,8 procentenheter. Utrikeshandelns totala bidrag blir dock lägre eftersom handeln med tjänster ger ett negativt tillväxtbidrag på 0,3 respektive 0,2 procentenheter under prognosåren.

Bytesbalansen beräknas visa överskott som successivt stiger från 2,6 % av BNP i år till 4,2 % år 2003. Den offentliga sektorns finansiella sparande bidrar i hög grad till de fortsatta överskotten, som är en förutsättning för att utlandsskulden skall minska.

4.1 Varuexport

Under förra året var efterfrågan på flertalet svenska exportvaror betydligt svagare än under 1998. Industrikonjunkturen var dämpad i ett flertal länder på den viktiga europamarknaden, något som drabbade traditionell svensk verkstads- och basindustri hårt. Exporten av telepro-

dukter fortsatte emellertid att utvecklas mycket starkt och bidrog med 4 procentenheter av den totala varuexporttillväxten på 5,2 %. Teleprodukter har under den senaste tioårsperioden ökat sin andel av varuexporten från ca 5 % till ca 15 %. Särskilt snabbt har sektorn expanderat under senare hälften av 1990-talet. Eftersom teleproduktexporten främst utgörs av stora leveranser av mobila system till enstaka länder bidrog branschens dominans förra året till att exportutvecklingen skilde sig åt mellan olika marknader. Exporten ökade bl.a. kraftigt till länder som Förenta staterna, Spanien och Japan, dit också leveranserna av teleprodukter steg markant.

För detta och nästa år är utsikterna för en starkare och bredare internationell efterfrågeutveckling betydligt ljusare, både avseende länder och varugrupper. I Europa beräknas tillväxtskillnaderna mellan länderna minska i samband med att konjunkturen stärks i flera av Sveriges större handelsländer som t.ex. Tyskland. Det är framför allt en vändning i industri- och exportkonjunkturen som bidrar till uppgången i euroområdet. I Asien och Latinamerika väntas istället den tidigare exportledda tillväxten i högre grad drivas av den inhemska efterfrågan. Utvecklingen i Förenta staterna fortsätter att vara stark även om en viss avmattning förutses framöver. I Japan har importtillväxten ökat snabbt trots att någon tydlig återhämtning ännu inte har kommit till stånd. Av Sveriges större handelsländer är det i stort sett endast Norge och Danmark, vilka tillsammans står för drygt 13 % av svensk varuexport, som väntas uppvisa en svag efterfrågeutveckling. Totalt sett beräknas världsmarknaden, dvs. importen av bearbetade varor på svenska exportmarknader, öka med 10,1 % i år och med 8,6 % nästa år. Det är en betydligt starkare efterfrågeutveckling än förra året, då marknadstillväxten beräknas ha uppgått till ca 5,5 %.

I stor utsträckning drivs den höga marknadstillväxten av en kraftigt ökande efterfrågan på insats- och investeringsvaror i samband med att industriproduktion och resursutnyttjande stiger i omvärlden. Mot bakgrund av att dessa varor utgör merparten av svensk export är förutsättningarna goda för en mycket stark svensk industrikonjunktur under prognosåren. Till detta skall läggas att Sverige jämfört med andra länder har en stor andel teleprodukter i exporten. Efterfrågetillväxten i denna bransch väntas globalt sett vara mycket hög även i fortsättningen.

Tabell 4.1 Export och import av varor och tjänster

	Miljarder kronor 1999	1999	2000	Procentuell volymförändring			Procentuell prisförändring				
				2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Varuexport	700	5,2	10,7	7,9	6,0	5,8	-1,4	1,8	0,1	-0,1	0,3
Bearbetade varor ¹	613	6,1	11,6	8,8	6,3	6,0	-1,9	-0,2	0,2	0,2	0,5
Tjänsteexport	163	5,3	6,0	6,8	5,5	5,3	1,1	3,5	2,0	0,8	0,8
Total export	863	5,2	9,8	7,7	5,9	5,7	-0,9	2,1	0,4	0,0	0,4
Varuimport	568	4,4	9,0	7,4	5,9	5,7	1,1	4,0	-1,8	-0,4	0,2
Bearbetade varor ¹	468	5,5	10,2	8,3	6,0	5,8	-0,3	0,1	-0,4	0,2	0,4
Tjänsteimport	186	6,8	8,5	8,1	6,5	6,3	2,0	2,2	1,7	0,6	0,8
Total import	754	5,0	8,8	7,5	6,0	5,9	1,3	3,6	-0,9	-0,2	0,3

¹ Varugruppning baserad på SNI

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

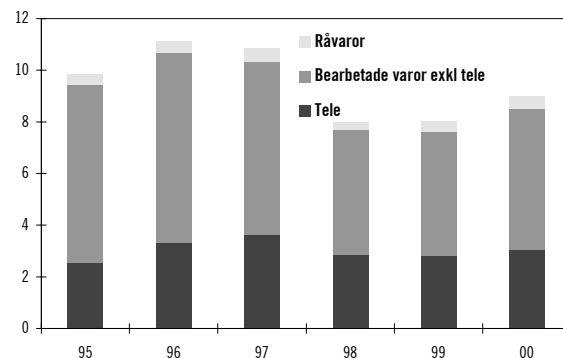
Att svensk industri gynnas av den stärkta internationella efterfrågan och dess sammansättning är redan tydligt i aktuell statistik över varuexporten och industrins ordergång. Enligt preliminära nationalräkenskaper ökade varuexporten med 11,4 % i årstakt första halvåret i år. Även om den positiva utvecklingen enligt utrikeshandelsstatistiken i stort sett gäller samtliga varugrupper, har exportökningarna varit mest påtagliga för teleprodukter, vars export under de första fem månaderna i år ökade med 28 % i löpande priser jämfört med samma period förra året. I konjunktur känsliga branscher som motorfordons-, skogs- och stålindustrierna, har tillväxten legat runt 20 %. Det kan vara värt att notera att läkemedelsexporten, som förra året bidrog väsentligt till exporttillväxten, t.o.m. föll. Under samma period steg exportleveranserna till Europa med 11 % i löpande priser, medan de ökade med 31 % till Nordamerika och med 40 % till Asien. Den asiatiska marknaden har därmed åter börjat öka sin andel av svensk export efter en svag utvecklingen under 1998 och inledningen av 1999 (se diagram 4.1). Det var framför allt övriga bearbetade varor, såsom maskiner, som drabbades av efterfrågebortfallet under Asienkrisen. Framöver väntas efterfrågan åter stärkas för dessa varugrupper, samtidigt som behovet av utbyggnad av infrastrukturen för telekommunikation bedöms vara fortsatt stort.

Ordergången har enligt Statistiska centralbyrån ökat kraftigt till de flesta exportmarknader under våren. Detta indikerar att varuexporten kommer att fortsätta att utvecklas starkt under det närmaste halvåret. Denna bild bekräftas i Konjunkturinstitutets industribarometer för augusti, där företagen uppgav att de både är nöjda med orderstockarnas nivå och att de räknar med

en stigande ordergång under de närmaste månaderna.

Diagram 4.1 Svensk export till Asien

Andel av total varuexport, procent

Anm.: 2000 avser perioden januari t.o.m. maj. Bearbetade varor inkluderar SITC 5 – 9. Med Asien avses här Filippinerna, Hongkong, Indien, Indonesien, Japan, Kina, Malaysia, Singapore, Sydkorea, Taiwan och Thailand. Tillsammans står dessa länder för ca 97 % av svensk varuexport till Asien exkl. Mellanöstern.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Exportindustrins konkurrenskraft är i utgångsläget god till följd av den sedan flera år svaga kronan och en kostnadsutveckling i linje med omvärldens. Det internationella pristrycket är för närvarande måttligt, men antas stiga i takt med att världskonjunkturen stärks. Hittills i år visar de svenska exportpriserna på en relativt kraftig återhämtning av priserna för basindustriprodukter, medan prisutvecklingen på bearbetade varor är betydligt svagare. Det är bl.a. teleproduktindustrin som till följd av en hög produktivitetstillväxt och ett starkt konkurrenstryck i branschen fortsätter att bidra till en dämpad total exportprisutveckling.

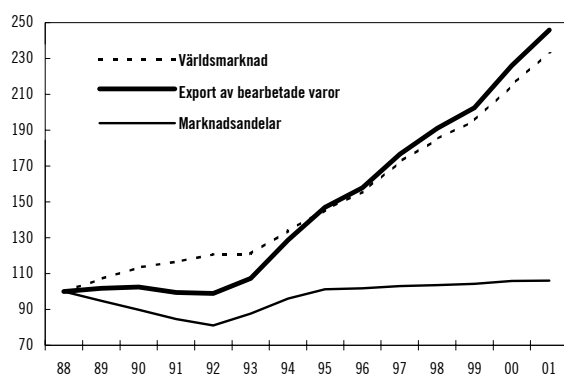
Under prognosperioden antas kronan appreciera. Ändå förutses de svenska priserna på bearbetade varor endast stiga något snabbare än de

utländska, mätt i gemensam valuta. Till grund för denna bedömning ligger dels de återhållsamma prisförväntningar för de närmaste månaderna som företagen uttrycker i industribarometern, dels en förväntat svagare kostnadsutveckling än i konkurrentländerna. Den marginella försämringen av relativpriserna medför inte entydigt att konkurrenskraften försämras, eftersom Sverige i förhållande till många andra länder har en stor andel basindustriprodukter i exporten. Priserna på dessa varor stiger påtagligt på världsmarknaden under prognosperioden.

Mot bakgrund av den fördelaktiga produktinriktningen och den i stort sett oförändrat goda konkurrenskraften beräknas exportindustrin öka sina marknadsandelar vad gäller bearbetade varor, framför allt i år men även 2001 (se diagram 4.2). Höga orderstocks nivåer och stigande leveranstider i ett antal branscher kan dock innebära att priserna börjar stiga snabbare än förväntat. En stor del av marknadsandelsvinsten uppstår till följd av en fortsatt kraftig expansion av teleproduktexporten, som väntas bidra till knappt hälften av varuexporttillväxten. Utvecklingen i denna bransch är därmed en betydande osäkerhetsfaktor i prognosen. Sammantaget förutses exporten av bearbetade varor stiga med 11,6 % i år och med 8,8 % nästa år. Därefter antas en fortsatt förstärkning av kronan bidra till att exporten av bearbetade varor växer något långsammare än den internationella efterfrågan.

Diagram 4.2 Export av bearbetade varor

Index 1988 = 100

Anm.: Med världsmarknad avses här importvolymen av bearbetade varor i handelsländerna, viktat för varje lands andel av svensk export.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Råvaruexporten gynnas av den starka omvärldskonjunkturen under 2000 och 2001. I vissa basindustrier kan dock kapacitetsrestriktioner begränsa tillväxtmöjligheterna något, framför allt nästa år. Exporten av råvaror väntas därmed öka med ca 4 % i år och med knappt 2 % nästa år.

4.2 Varuimport

Under 1999 ökade varuimporten med 4,4 %, vilket var en betydligt svagare ökningstakt än 1997 och 1998. Historiskt sett har år med låg importtillväxt vanligtvis sammanfallit med år då importinnehållsrika delar av försörjningsbalansen som export, investeringar och hushållens konsumtion utvecklats svagt. Därför ter sig förra årets relativt låga utfall något förvånande givet den starka utvecklingen för hushållens konsumtion och investeringarna, även om exporten utvecklades svagt. De särskilda skatteregler som infördes 1998 och som möjliggjort förmånliga erbjudanden om personaldatorer från företag till anställda ledde 1998 till en kraftig ökning av importen av datorer. Under 1999 föll denna import betydligt. Sannolikt innebär den något lägre tillväxttakten för varuimporten 1999 att den återgick till att följa en mer långsiktig utvecklingsbana efter de starka åren 1997 och 1998. I ett långsiktigt perspektiv ökar varuimportens andel av BNP kontinuerligt till följd av globaliseringen och handelsspecialiseringen.

Anpassningen till den långsiktiga utvecklingsbanan beräknas vara avslutad och under inledningen av innevarande år har varuimporten ökat betydligt i förhållande till samma period föregående år. Dessutom har ökningstakten för de importinnehållsrika delarna av efterfrågan tilltagit. Det är importen av verkstadsvärdar som ökat mest, och elektronikvaror och datorer står för en stor del. Importtillväxten beräknas fortsätta utvecklas starkt under återstoden av innevarande år och nästa år när ökningstakten för de importintensiva delarna av efterfrågan är hög. Konsumtionen av sällanköpsvaror, som har ett högt importinnehåll, beräknas växa starkt i år och nästa år. Under prognosperioden förutspås exporttillväxten tillta och breddas till att omfatta de flesta branscher. Maskininvesteringar väntas fortsätta att öka i god takt, vilket är ytterligare ett tecken på en ökad varuimport framöver. Dessutom väntas de låga importpriserna fortsätta att gynna varuimporten. Importen av varor beräknas stiga med 9,0 % år 2000 och med 7,4 % år 2001. I ett medelfristigt perspektiv förväntas importen öka i enlighet med den långsiktiga ökningstakten och varuimporten ökar med knappt 6 % årligen. Detta är i linje med hur export, investeringar och hushållens konsumtionsutgifter utvecklas.

Importpriserna på energirelaterade produkter steg kraftigt under föregående år och de har fortsatt att öka under innevarande år. Stora prisök-

ningar på olja gör att importpriserna totalt sett stiger och det blir dyrare att importera, samtidigt som kostnadstrycket ökar. Framöver antas en prisnedgång, där världsmarknadspriset på olja (Brent) beräknas sjunka till 26 dollar per fat i slutet av år 2000 och till 24 dollar per fat i slutet av år 2001. Till följd av de låga prisnivåer som rådde under första halvan av 1999 väntas oljepriserna som årsgenomsnitt stiga kraftigt i år, för att falla under nästa år. Den förväntade nedgången i oljepriset tillsammans med en försvagning av den svenska kronan gentemot dollarn i år och en förstärkning nästa år, väntas medföra att importpriserna på energirelaterade produkter stiger kraftigt i år och sjunker nästa år. Det föreligger emellertid stor osäkerhet om hur oljepriset kommer att utvecklas framöver och därmed hur importpriserna på energirelaterade produkter förändras (se fördjupningsruta i kapitel 2).

De internationella priserna på varor har stigit under början av innevarande år och väntas fortsätta att stiga i takt med att den internationella konjunkturen stärks. Under inledningen av året stärktes den svenska kronan och importpriserna på varor, förutom energirelaterade varor, sjönk. Under återstoden av innevarande år väntas kronan appreciera. Sammantaget förväntas importpriserna på varor öka svagt i år och sjunka nästa år då en kraftigare appreciering väntas motverka den internationella prisuppgången, vilket stimulerar importtillväxten.

4.3 Tjänstehandel

Sedan flera år ger tjänstehandeln med utlandet ett negativt bidrag till BNP-tillväxten, något som även väntas vara fallet under prognosåren. Bakom denna utveckling ligger framför allt en tilltagande import av resevaluta, en post som inte bara inkluderar svenska resenärers utgifter i utlandet, utan även privatpersoners direktimport av bilar och postorderhandel, t.ex. över Internet. Ökningen kan framför allt härledas till den kraftiga förstärkningen av hushållens ekonomi efter krisen i början av 1990-talet. Handeln med sådana tjänster som marknadsföring, redovisning, försäkringar och finansiella tjänster bedöms öka relativt snabbt på både export- och importsidan i takt med att den ekonomiska aktiviteten tilltar både i Sverige och i omvärlden. Utrikeshandeln med dessa tjänster bör även stiga i samband med ökad integration och teknologisk utveckling.

Transporttjänsterna har utvecklats svagt under flera år. Framöver bedöms exporten av transporter vara i stort sett oförändrad samtidigt som importen stiger svagt. Transportpriserna antas öka påtagligt i samband med att konjunkturen fortsätter att stärkas. Prisutvecklingen för resevaluta och övriga tjänster är kopplad till inflation, växelkursförändringar och löneökningar i Sverige och i omvärlden.

4.4 Bytesbalansen

För sjätte året i rad var det finansiella sparandet i Sverige 1999 positivt. Överskottet uppgick till 1,6 % av BNP. Bidragande orsaker till de senaste årens starka bytesbalans är det positiva finansiella sparandet i offentlig sektor och en kraftig exporttillväxt till följd av en svag krona och en framgångsrik teleproduktsektor. Hushållens stärkta köpkraft och stigande bruttoinvesteringar har ännu inte resulterat i importökningar kraftiga nog att dämpa överskottet i handelsbalansen, som i år väntas uppgå till nära 7 % av BNP.

Tabell 4.2 Bytesbalansen

Miljarder kronor, där inget annat anges

	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Handelsbalans</i>	130	142	171	184	197
% av BNP	6,6	6,9	7,8	8,1	8,3
Varuexport	704	793	857	908	964
Varuimport	574	651	687	724	767
<i>Tjänstebalans</i>	-22	-27	-31	-35	-40
Transporter	7	7	7	-	-
Resevaluta	-32	-34	-37	-	-
Övriga tjänster	2	0	1	-	-
<i>Löner</i>	-2	-2	-2	-2	-2
<i>Kapitalavkastning</i>	-27	-30	-27	-25	-23
Räntor	-56	-61	-59	-58	-57
Direkta investeringar	29	31	32	33	34
Aktier	0,9	0	0	0	0
<i>Löpande transfereringar</i>	-30	-30	-32	-32	-33
Bytesbalans	49	54	78	90	99
Kapitaltransfereringar	-18,0	0	0	0	0
Finansiellt sparande¹	1,6	2,6	3,6	4,0	4,2

Anm: Bytesbalansen redovisas enligt Riksbankens definition.

¹ Procent av BNP. Finansiellt sparande utgörs av bytesbalansens och kapitaltransfereringarnas sammantagna saldo.

Källor: Riksbanken och Finansdepartementet

Under prognosperioden beräknas bytesbalansens överskott stiga ytterligare som andel av BNP i samband med en fortsatt positiv utveckling av handelsbalansen och kapitalavkastningen, något som mer än väl kompenserar det stigande underskottet i tjänstehandeln och i de transfereeringar till utlandet som främst består av EU-avgift och bistånd.

Varu- och tjänstehandeln utveckling har diskuterats i respektive avsnitt ovan. Nivåskillnaden i handelsbalansen mellan 2000 och 2001 är bl.a. betingad av att oljepriserna utvecklas i enlighet med de antaganden som gjorts.

I samband med att såväl den svenska som den internationella konjunkturen stärks förutses avkastningen öka både för svenska företag med tillgångar utomlands och för utländska företag med tillgångar i Sverige. Under antagandet att vinsterna ökar ungefär lika snabbt inom som utom landet stiger nettoavkastningen på direktinvesteringar under prognosperioden, eftersom svenska tillgångar i utlandet är större än de utländska tillgångarna i Sverige.

Till följd av den positiva utvecklingen på Stockholmsbörsen har det utländska ägandet av svenska aktier stigit och den svenska nettoställningen gentemot utlandet försämrats. Detta påverkar i sin tur den komponent i bytesbalansen som avser nettoutdelningen på aktier negativt. Framöver väntas dock det fortsatta positiva finansiella sparandet i Sverige till viss del ske i form av ett ökat innehav av portföljaktier utomlands. En faktor som kan bidra till en sådan utveckling är AP-fondernas målsättning att efter hand öka exponeringen i utländska aktier. Utländska placeras innehav av svenska aktier väntas inte öka i samma omfattning. Därmed förbättras avkastningen på portföljaktier marginellt under prognosperioden.

Räntenettots underskott väntas minska under prognosperioden. En anledning till detta är att det finansiella sparandet och delutförsäljningen av Telia möjliggör en minskning av den räntebärande utlandsskulden. Även kronans antagna appreciering bidrar till avtagande räntebetalningar i prognosen, medan de bedömningar som görs avseende ränteutvecklingen i Sverige och i omvärlden verkar i motsatt riktning.

Bistånd till utvecklingsländer och nettobetalningarna till EU, som registreras under löpande transfereeringar och kapitaltransfereeringar, är bl.a. kopplade till Sveriges bruttonationalinkomst, BNI. Till följd av den snabba tillväxten i svensk ekonomi samt förbättringen av kapitalavkast-

ningen gentemot utlandet beräknas BNI i löpande priser stiga med 5,3 % i år och med 5,8 % nästa år. EU-avgiftens storlek påverkas dock även ett antal andra faktorer, bl.a. momsbasen, som stiger i takt med konsumtionsutgifterna, och EU-budgetens utgiftsnivå. Nettobetalningarna till EU väntas uppgå till ca 12 miljarder i år och till ca 13 miljarder nästa år.

Tabell 4.3 Bruttonationalinkomsten

Miljarder kronor, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
BNP	1972	2067	2183	2271	2365
Primära inkomster ¹	-42	-36	-33	-28	-26
BNI	1930	2032	2150	2243	2339

¹ Avser kapitalavkastning, löner, subventioner och skatter, netto gentemot utlandet.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

5 Näringslivets produktion

Näringslivets produktion steg kraftigt under första halvåret i år. I jämförelse med första halvåret 1999 var ökningen drygt 5 %. Produktionsuppgången var bred och omfattade de flesta av näringslivets sektorer.

Tabell 5.1 Näringslivets produktion

Procentuell volymförändring

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Jordbruk, fiske och skogsbruk	0,7	-2,3	1,5	1,0	-	-
Industri	4,3	4,2	6,6	5,2	3,0	2,8
El, gas, värme och vattenverk	2,4	-0,5	-3,6	0,0	-	-
Byggnadsindustri	1,8	5,9	3,8	6,5	-	-
Näringslivets tjänster	2,6	4,9	4,7	3,5	-	-
Summa näringsliv	3,0	4,4	4,9	4,0	2,2	2,3

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Fram till 2001 förväntas ett mycket starkt konjunkturläge inom näringslivet. Till följd av vissa kapacitetsrestriktioner dämpas dock ökningstakten något under nästa år. Trots detta beräknas produktionstillväxten i näringslivet uppgå till närmare 5 % båda prognosåren.

En tilltagande efterfrågan från de europeiska marknaderna samt en fortsatt kraftig expansion i teleproduktindustrin medför en stark och bred konjunkturuppgång i industrin framöver. Den inhemska efterfrågan väntas också bli betydande.

Konjunkturläget i den privata tjänstesektorn bedöms också bli gynnsamt under större delen av prognosperioden. Drivande för produktionsutvecklingen i den privata tjänstesektorn är framförallt den snabba tillväxten av hushållens konsumtion. Produktionstillväxten i varuhandeln blir också betydande de närmaste åren. Den starkaste tillväxten förväntas emellertid, liksom under föregående år, ske i företagstjänstesektorn som gynnas bl.a. av omfattande investeringar i informationsteknologi, men också av en stigande investeringsaktivitet i industrisektorn. I någon mån bedöms begynnande flaskhalsar dämpa tjänstesektorns produktionsutveckling under nästa år.

Byggkonjunkturen blir stark framöver även om uppgången främst koncentreras till stadsområdena. Ett kraftigt ökat bostadsbyggande från en låg utgångsnivå och en hög utbyggnadstakt inom näringslivet väntas leda till betydande produktionsökningar i denna sektor.

För åren 2002 och 2003 görs ingen bedömning av konjunkturläget. Produktionstillväxten i näringslivet baseras i stället på att fullt resursutnyttjande i ekonomin har uppnåtts. Produktionsökningarna dämpas därmed jämfört med åren innan och följer en mer trendmässig ökningstakt.

5.1 Industrin

Tabell 5.2 Nyckeltal för industrin

Procentuell förändring

	1998	1999	2000	2001
Produktion	4,3	4,2	6,6	5,2
Lönekostnad per timme	4,0	2,8	3,5	3,5
Produktivitet	2,0	2,9	5,0	4,5
Enhetsarbetskostnad (ULC)	2,0	-0,1	-1,4	-1,0
ULC i 14 OECD-länder	-0,1	0,4	-0,7	0,7
ULC i 14 OECD-länder, SEK	2,3	2,0	-2,2	-1,3
Relativ ULC, SEK	-0,3	-2,1	0,8	0,3
Vinstmarginal, förändring	-1,0	-0,6	0,2	0,6
Bruttoöverskottsandel ¹	33,0	31,8	33,3	35,0

¹ Bruttoöverskottsandel avser bruttoöverskottet som andel av förädlingsvärdet till faktorpris.

Källor: OECD, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Trots den svaga konjunkturen på några av Sveriges viktigaste exportmarknader steg ändå industriproduktionen med drygt 4 % under förra året, mätt som årsgenomsnitt. Det var framför allt teleproduktindustrins fortsatta expansion som låg bakom uppgången. Andra traditionellt mer konjunkturkänsliga branscher utvecklades svagt.

Produktion och produktivitet

Industrins konjunkturläge har förbättrats markant i år. Enligt nationalräkenskaperna steg industriproduktionen med 6,5 % under det första halvåret i år. Under samma period ökade orderingen till industrin med hela 15 % jämfört med motsvarande halvår 1999. Uppgången är tydlig på såväl export- som hemmamarknaden och orderläget har förbättrats avsevärt inom i stort sett samtliga delar av industrisektorn.

Konjunkturförbättringen sammanhänger med en förstärkning av det europeiska konjunkturläget samtidigt som tillväxten i de tidigare krisdrabbade ekonomierna i Asien har tagit fart. Den industrileda konjunkturuppgången på EU-marknaden bedöms gynna den svenska industrin som i hög grad är specialiserad på investeringsva-

ror. Stigande inhemska industriinvesteringar bidrar också till att produktionen växer snabbare än förra året. Därtill väntas den cykliska basindustrin utvecklas gynnsamt. Sammantaget beräknas industriproduktionen växa med knappt 7 % i år. Avgörande för den starka produktionsökningen är liksom under 1990-talets senare del att den expansiva teleproduktindustrin fortsätter att växa mycket snabbt.

Nästa år väntas efterfrågetillväxten på exportmarknaderna avta något i förhållande till den mycket höga ökningstakten i år. Med nu kända investeringsplaner förutses produktionsökningarna i basindustrin begränsas av vissa kapacitetsrestriktioner. Produktionen av exportvaror väntas därför öka något långsammare år 2001 än under innevarande år. Samtidigt bedöms den inhemska konsumtionstillväxten också dämpas något, vilket sammantaget medför att industriproduktionen stiger med drygt 5 % nästa år. Produktionsökningen i industrin i år och nästa år ställer krav på betydligt större investeringsvolym framöver så att flaskhalsar undviks.

Industrins kapacitetsutnyttjande har enligt Konjunkturinstitutets barometer stigit kraftigt från slutet av förra året fram t.o.m. andra kvartalet i år. Denna statistik varierar dock mycket vilket gör den svår att bedöma. Ett alternativt mått på kapacitetsutnyttjandet utgör kapitalkvoten, som bedöms falla ytterligare under prognosåren trots en kraftig utbyggnad av kapitalstocken (se kapitel 10). Detta innebär att resursutnyttjandet förväntas vara högt under hela prognosperioden.

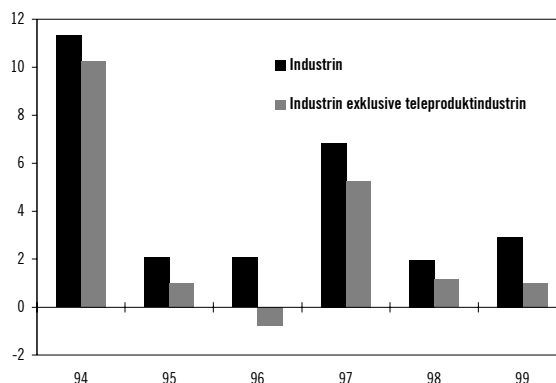
Under prognosåren förutses en mycket snabb produktivitetstillväxt i industrin. Inledningsvis i en konjunkturuppgång stiger alltid arbetsproduktiviteten när outnyttjade resurser tas i anspråk. Inom exempelvis basindustrin kan produktionen öka kraftigt utan att företagen behöver anställa fler. Den viktigaste förklaringen till den gynnsamma produktivitetstillväxten i teleproduktindustrin bedöms bli fortsatt mycket snabb.

Av diagram 5.1 framgår att teleproduktindustrins extrema produktivetsförbättringar utgör den viktigaste förklaringen till att produktivitetstillväxten i industrisektorn under 1993–1999 var betydligt snabbare än under 1980-talet. Produktivitetstillväxten i teleproduktindustrin uppgick i genomsnitt till drygt 30 % per år mellan 1993 och 1999. Även om branschen nu har nått en viss mognadsnivå bedöms effektiviseringarna i sektorn bli stora även framöver. Dessutom bi-

drar den mycket höga produktivetsnivån i teleproduktindustrin till att produktiviteten inom industrin som helhet kan öka med nära 5 % per år under prognosperioden.

Diagram 5.1 Produktivitetstillväxt i industrin

Procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Den pågående strukturomvandlingen mot en mer kunskapsintensiv industri inriktad på teleprodukter, med dess positiva effekter på produktivitetstillväxten, är det tydligaste tecknet på den s.k. nya ekonomin i Sverige. En liknande utveckling har på senare år också skett i Förenta Staterna med en snabb uppgång i industrins produktivitetstillväxt som en följd av en kraftig produktionsökning av varor relaterade till informationsteknologin.

Med en snabb produktivitetstillväxt i industrin förväntas inte produktionsökningarna leda till någon generell arbetskraftsbrist under prognosperioden. Det totala nyanställningsbehovet inom industrin förväntas således bli måttligt framöver. Bristen på kvalificerad arbetskraft har dock tilltagit märkbart under det senaste året. För vissa personalkategorier förutses därför ökade rekryteringsproblem framöver.

Konkurrenskraft och lönsamhet

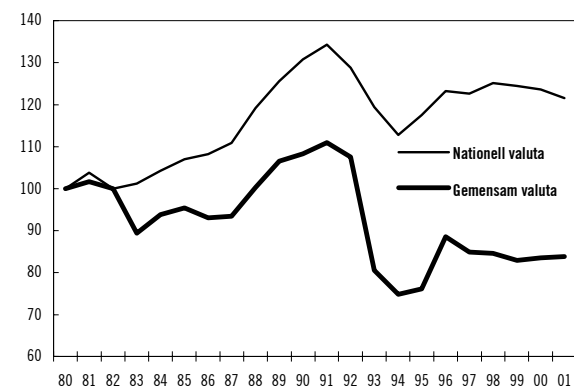
Arbetskraftskostnaden per producerad enhet i industrin har varit oförändrad de senaste åren i både Sverige och i konkurrentländerna. Den globala överkapacitet som uppstod i samband med Asienkrisen gav också upphov till en stark prispress, som ledde till omfattande rationaliseringar. Historiskt låga löneökningar och en god produktivitetstillväxt har också inneburit mycket måttliga prisökningar på industrivaror.

Svensk industris gynnsamma konkurrensläge, som uppstod i samband med deprecieringen hösten 1992, beräknas i stort bibehållas fram till

och med år 2001, trots att kronan antas stärkas med knappt 3 % under perioden. En sådan utveckling förutsätter dock att industrilönerna i Sverige ökar med 3,5 % per år, vilket är ökningstakten i konkurrentländerna, samt att produktivitetstillväxten blir något högre än i omvärlden. Med dessa utgångspunkter beräknas arbetskostnaden per producerad enhet utvecklas mer fördelaktigt i Sverige än i konkurrentländerna. Osäkerheten om produktivitetstillväxten i vår omvärld är dock stor. Bedömningen att produktiviteten kan öka snabbare i Sverige vilar i stor utsträckning på att svensk industri är mer inriktad på produktion av nya varor inom elektroindustrin än vad industrisektorerna är i andra länder.

Diagram 5.2 Industrins arbetskostnad per producerad enhet i Sverige relativt 14 OECD-länder

Index 1980=100

Källor: OECD, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Lönsamheten i industrin, mätt som driftsöverskottet som andel av förädlingsvärdet, föll ytterligare till knappt 32 % förra året. Ett lågt resursutnyttjande i flertalet OECD-länder ledde till att de internationellt bestämda priserna sjönk inom flertalet industrisektorer. Prisutvecklingen på basindustrins produkter var särskilt svag, vilket drog ned lönsamheten i den svenska industrisektorn.

En internationell konjunkturåterhämtning påbörjades under andra hälften av förra året och den ekonomiska aktiviteten har tilltagit hittills i år. Betydande prishöjningar på råvaruprodukter har också kunnat genomföras under det senaste året samtidigt som prisutvecklingen på bearbetade varor såväl i Sverige som i utlandet har varit överraskande svag. Genom att allt fler länder närmar sig ett fullt resursutnyttjande förutses de internationella priserna på bearbetade varor öka något snabbare framöver även om ökningstakten

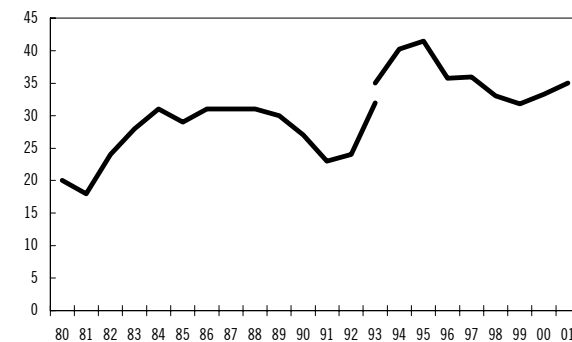
i ett historiskt perspektiv är låg. Under nästa år väntas däremot en lugnare ökningstakt för råvarupriserna. För råoljan förutses de för närvarande mycket höga priserna falla och därmed närma sig en långsiktig jämviktsnivå mot slutet av 2001.

Enligt den senaste konjunkturbarometern från augusti aviserar de svenska industriföretagen fortsatt återhållsamma prishöjningar. För industrin som helhet beräknas produktpriserna sammanvägt stiga med drygt 3 % i år, vilket innebär att de svenska industriföretagen höjer sina priser i takt med konkurrenterna.

Insatsvarukostnaden i industrin väntas öka med hela 4 % i år, vilket beror på kraftiga prishöjningar på råvaror och då särskilt petroleumprodukter. Begränsade löneökningar och en fördelaktig produktivitetstillväxt medför ändå att ökningen av de rörliga kostnaderna per producerad enhet kan begränsas till knappt 3 %. Sammantaget förbättras lönsamheten således något i år. Lönsamheten stiger i basindustrin medan vinstmarginalerna minskar något i andra delar av industrisektorn.

Diagram 5.3 Industrins bruttoöverskottsandel

Procent

Anm: Beräkningarna enligt gamla nationalräkenskaper 1980-1993, samt nya nationalräkenskaper 1993 och framåt.

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Under nästa år antas kronan stärkas med sammanlagt 1,5 %. Tack vare kronförstärkningen och fallande oljepriser förutses importprishöjningarna bli mycket låga. Detta tillsammans med en fortsatt snabb produktivitetstillväxt och låga löneökningar leder till att de rörliga kostnaderna per producerad enhet i stort blir oförändrade jämfört med i år. Exportörer av bearbetade varor bedöms höja sina priser i utländsk valuta något mer än konkurrenterna som en följd av att kronan stärks. Därmed blir deras vinstmarginaler oförändrade. I den cykliska basindustrin förbättras dock lönsamheten ytterligare genom att priserna på världsmarknaden även nästa år utvecklas fördelaktigt. Det höga resursutnyttjandet i in-

dustrin bedöms innebära att hemmamarknadsföretagen förbättrar sin vinstsituation. Därmed beräknas lönsamheten i industrin totalt sett öka till knappt 35 % under nästa år, mätt som driftsöverskottet som andel av förädlingsvärdet.

5.2 Byggnadsverksamhet

Den totala byggproduktionen steg kraftigt förra året. Ökningen förklaras i huvudsak av en uppgång i bostadsbyggandet. Näringslivets bygginvesteringar föll dock trots ett starkt konjunkturläge. Även infrastrukturinvesteringarna minskade. Byggkonjunkturen förväntas stärkas framöver och byggvolymen stiger med ca 4 % i år och med drygt 6 % nästa år.

Tabell 5.3 Byggnadsverksamhet

	Miljarder kronor		Procentuell volymförändring		
	1999	1998	1999	2000	2001
Byggnadsinvesteringar	112,3	4,6	3,8	3,7	8,3
Näringslivet	51,0	4,6	-0,6	7,0	5,8
Myndigheter	29,3	5,2	-2,1	-3,0	6,5
Bostäder	32,0	3,6	18,8	4,5	13,7
Reparationer och underhåll	57,5	1,4	1,4	4,0	2,9
Totalt	169,8	3,4	3,0	3,8	6,5

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Uppgången i bostadsbyggandet beräknas fortsätta de närmaste åren eftersom många efterfrågefaktorer bedöms utvecklas gynnsamt. Läget på arbetsmarknaden förbättras framöver och hushållens disponibla inkomster beräknas öka med ca 4 % i år och nästa år. Stigande tillgångspriser under de senaste åren har kraftigt förbättrat hushållens förmögenhetsställning. De snabbt stigande villapriserna på andrahandsmarknaden och allt färre outhyrda lägenheter visar att efterfrågan på bostäder är mycket hög för närvarande. Småhuspriserna ligger nu på nivåer vid vilka det i många fall är mycket lönsamt med nybyggnationer. I vissa delar av storstadsområdena är nyproduktionskostnaden knappt hälften av priset på andrahandsmarknaden.

Trots den till synes starka efterfrågan och trots att vissa indikatorer som t.ex. Konjunkturinstitutets barometer pekar på en stark utveckling framöver så finns det tecken på att återhämtningen i bostadsbyggandet ändå går relativt långsamt. Bostadsinvesteringarna ligger fortfa-

rande på historiskt sett låga nivåer och bl.a. har orderingången till småhusfabrikanterna minskat under första halvåret i år i jämförelse med motsvarande period 1999. Den dämpade uppgången förklaras sannolikt av utbudsrestriktioner. Bristen på planerad tomtmark är mycket stor och dessutom har svårigheterna att rekrytera byggnadsarbetare till storstadsområdena ökat. Enligt Byggnadsarbetarförbundets statistik uppgick visserligen arbetslösheten i riket som helhet till 10,3 % i juli i år men i Stockholmsområdet var den samtidigt endast 3,6 %. Vissa utbudsrestriktioner bedöms dämpa utvecklingen under hela prognosperioden.

Mot bakgrund av den starka produktionsutvecklingen blev näringslivets bygginvesteringar oväntat svaga under förra året. En bidragande orsak var det låga byggandet av nya industrilokaler, vilket delvis förklaras av den strukturuomvandling mot en mer kunskapsintensiv produktion som pågår inom industrin. Under nästa år väntas industrins byggande åter tillta i samband med att basindustrin utökar sin produktionskapacitet. Inom den privata tjänstesektorn väntas den mycket starka konjunkturutvecklingen innebära ett ökat byggande av både kontors- och affärslokaler. Vakanserna har minskat stadigt de senaste åren och ligger nu på nivåer som rådde under inledningen av 1990-talet. Som en konsekvens av det minskade utbudet har hyrorna för kommersiella lokaler ökat kraftigt de senaste åren, vilket medför en god lönsamhet vid nyproduktion. Det är också nödvändigt att byggandet av kommersiella lokaler blir högt framöver så att flaskhalsar kan undvikas i det mycket starka konjunkturläget. Den höga orderingången till arkitekter och tekniska konsulter indikerar bl.a. att den starka byggkonjunkturen fortgår två år framåt.

Statens bygginvesteringar beräknas minska i år även om de lånefinansierade bygginvesteringarna (Storstadslederna) ökar kraftigt. Höjda anslag innebär att väginvesteringarna inom myndigheterna ökar något nästa år.

Reparationerna i byggsektorn stiger både i år och nästa år till följd av hushållens mycket goda ekonomiska situation även om vissa utbudsrestriktioner håller tillbaka ökningen. Även insatser för drift och underhåll av vägar beräknas öka.

6 Arbetsmarknad

Sysselsättningen steg det första halvåret i år med ca 70 000 personer jämfört med första halvåret 1999. Samtidigt föll den öppna arbetslösheten med ca 0,5 procentenheter till 5,1 % i säsongrensade termer. Sysselsättningen väntas fortsätta utvecklas väl framöver. Den reguljära sysselsättningsgraden för personer mellan 20 och 64 år, som enligt regeringens sysselsättningsmål skall uppgå till 80 % år 2004, beräknas stiga till 77,7 % år 2001.

Även arbetskraftsutbudet ökade det första halvåret i år och väntas fortsätta öka i samband med att läget på arbetsmarknaden förbättras ytterligare. Den planerade ökningen av antalet platser vid högskolor och universitet dämpar dock utbudsoökningen en del. Sammantaget innebär utvecklingen av sysselsättningen och arbetskraftsutbudet att den öppna arbetslösheten faller till 3,8 % år 2001.

Tabell 6.1 Nyckeltal inom arbetsmarknadsområdet

Procentuell förändring om annat ej anges

	1999	2000	2001	2002	2003
BNP, producentpris	3,6	3,9	3,4	2,0	2,0
Produktivitet	0,9	1,9	2,1	1,6	1,6
Arbetade timmar	2,7	2,0	1,3	0,4	0,4
Medelarbetstid	0,5	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Antal sysselsatta	2,2	2,0	1,3	0,5	0,5
Reguljär sysselsättningsgrad ¹	75,9	77,0	77,7	77,8	78,0
Arbetskraft	1,2	1,0	0,4	0,5	0,6
Öppen arbetslöshet ²	5,6	4,6	3,8	3,9	4,0
Program ³	3,1	2,6	2,6	2,3	2,0

¹ Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år, exklusive sysselsatta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i den åldersgruppen

² I procent av arbetskraften

³ Antalet personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program i procent av arbetskraften. De program som inkluderas i denna beteckning är de program som AMS redovisar som konjunkturberoende, exklusive personer inskrivna vid arbetsmarknadspolitiska institut, samt europastipendier.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet

Mellan 2001 och 2003 sker en nedtrappning av såväl antalet platser i kunskapslyftet som antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program. Minskningen frigör resurser i ekonomin, vilket höjer den potentiella produktionsnivån och minskar risken för överhettning. Mot bakgrund av detta antas BNP öka med 2,1 % per år. Sysselsättningen beräknas då stiga i en något snabbare takt än den arbetsföra

befolkningen. Därmed stiger den reguljära sysselsättningsgraden till 78 % år 2003.

Nedtrappningen av kunskapslyftet och de arbetsmarknadspolitiska programmen innebär att arbetskraftsutbudet ökar snabbt under en relativt kort tid. Eftersom inte alla de personer som annars skulle deltagit i något av dessa omedelbart kommer att finna sysselsättning bedöms den öppna arbetslösheten initialt stiga något, från 3,8 % år 2001 till 4,0 % år 2003. Uppgången i arbetskraftsutbudet dämpas dock till viss del av att antalet platser vid högskolor och universitet fortsätter öka både år 2002 och år 2003.

Arbetsmarknads- och utbildningspolitik

Mätt som årsgenomsnitt antas antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program i år uppgå till 115 000, vilket är 20 000 lägre än vad som antogs i 2000 års ekonomiska vårproposition. Också för år 2001 har den antagna volymen sänkts till 115 000 personer. Eftersom genomsnittet hittills i år ligger betydligt lägre än 115 000 finns det dock risk att volymen inte når upp till 115 000. Mellan år 2001 och 2003 minskar successivt anslagna medel för arbetsmarknadspolitiska program och år 2003 beräknas antalet deltagare uppgå till 90 000 personer.

Anslagen för kunskapslyftet minskar gradvis mellan år 2000 och 2003 med ett belopp motsvarande 55 000 platser.

Antalet permanenta platser inom högskolor och universitet utökas ytterligare framöver. Mellan 1999 och 2002 skall de enligt planerna öka med ca 45 000. Ökningen bedöms fortsätta år 2003.

Under våren presenterade regeringen ett antal förslag om en förnyelse av arbetsmarknadspolitiken. Riksdagen har fattat beslut om flera av dessa och den 1 augusti i år trädde ett flertal ändringar i det arbetsmarknadspolitiska regelverket i kraft.

Bland annat har ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program – aktivitetsgarantin – införts. Aktivitetsgarantin innebär individuellt anpassade arbetsmarknadspolitiska aktiviteter för den som är eller riskerar att bli långtidsinskriven vid arbetsförmedlingen. Syftet är att hävda arbetslinjen och bryta rundgången mellan arbetsmarknadspolitiska program och öppen arbetslöshet.

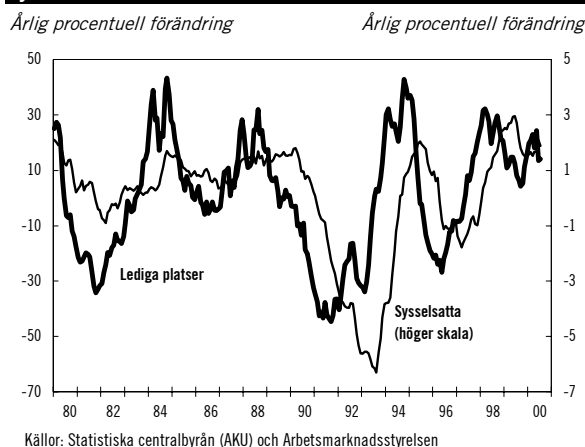
Nya former av anställningsstöd med olika typer av villkor har tillkommit. Stödbeloppet, som ges i form av en skattereduktion, varierar beroende på bl.a. hur lång tid den som anställs har varit arbetslös och om personen ifråga har kommit över en viss ålder.

Grundvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen uttrycks fr.o.m. den 1 augusti på så sätt att rätt till ersättning vid arbetslöshet skall sökande ha som aktivt söker ett lämpligt arbete men inte kan få ett sådant arbete. Syftet är att tydligare än hittills klargöra vilka krav som ställs på den enskilde arbetssökanden. Under hösten kommer riksdagen också att ta ställning till åtgärder för att stärka arbetslöshetsförsäkringens effektivitet och stärka rättssäkerheten för dem som är beroende av den för sin försörjning mellan arbeten, samt vissa kompletterande regler i fråga om aktivitetsgarantin.

Sysselsättning

De flesta indikatorer tyder på en fortsatt god sysselsättningsutveckling framöver. Efterfrågan i ekonomin väntas bli stark såväl i år som nästa år. Antalet nyanmälda lediga platser till landets arbetsförmedlingar, som historiskt sett har varit en bra indikator på sysselsättningsutvecklingen, tyder på att sysselsättningen fortsätter att öka, om än något långsammare än under första halvåret. Också enligt Konjunkturinstitutets barometrar förutser företagen en fortsatt sysselsättningsökning. Mätt som årsgenomsnitt förutses sysselsättningen därmed öka med sammanlagt 2,0 %, motsvarande 81 000 personer i år.

Diagram 6.1 Nyanmälda lediga platser och antal sysselsatta

Samtidigt som företagen redovisar planer på att anställa personal framöver rapporterar de att bristen på arbetskraft har skärpts. Den ökning som skett av antalet kvarstående lediga platser i förhållande till antalet nyanmälda lediga platser tyder också på att det börjar bli svårare för företagen att rekrytera personal. Nästa år bedöms därmed resursläget på arbetsmarknaden vara något mer ansträngt varför sysselsättningsupp-

gången förutses bli mindre än i år. Mätt som års-genomsnitt beräknas sysselsättningen nästa år öka med 1,3 %, eller 53 000 personer.

Åren 2002 och 2003 sker en successiv nedtrappning av kunskapslyftet och de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska programmen, vilket innebär att arbetskraftsutbudet ökar snabbt under en relativt kort tid. En del av de personer som annars skulle omfattas av kunskapslyftet eller arbetsmarknadspolitiska program förväntas bli sysselsatta. Andra förutses, åtminstone på kort sikt, vara öppet arbetslösa eller utanför arbetskraften. Nedtrappningen beräknas medföra att sysselsättningen år 2002 och 2003 kan växa något snabbare än den arbetsföra befolkningen utan att det uppstår inflationsdrivande löneökningar. BNP beräknas då öka något snabbare än den ökningstakt på 2 % som bedöms vara långsiktigt hållbar.

Utvecklingen i olika branscher¹

Huvuddelen av sysselsättningsökningen i år har ägt rum inom näringslivets tjänstesektor. Bland enskilda näringsgrenar noteras den största uppgången inom transport och magasinering samt annan företagservice. Nästa år väntas en bredare uppgång i sysselsättningen.

Antalet sysselsatta inom industrin har endast ökat svagt under det första halvåret, trots en mycket stark ökning av industriproduktionen. En förklaring till det är att teleproduktindustrin, där produktivitetstillväxten har varit mycket snabb, har stått för en stor andel av produktionsökningen inom industrin. En annan förklaring är att resursutnyttjandet i industrin vid årets början var relativt lågt. Framöver väntas dock den kraftigt ökande industriproduktionen omfatta flera branscher och leda till viss ökning av antalet sysselsatta inom industrin.

Inom byggsektorn har sysselsättningsutvecklingen varit blygsam hittills i år. En fortsatt stark ökning av byggproduktionen bedöms dock leda

¹ Utfall och prognos avseende antalet sysselsatta i olika branscher bygger på sysselsättningsstatistik från Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning, AKU. Denna statistik avviker ibland kraftigt från vad som redovisas enligt SCB:s kortperiodiska sysselsättningsstatistik och nationalräkenskaperna vad gäller utvecklingen i olika branscher. Det senaste året har dessutom utvecklingen i ekonomin som helhet varierat mellan de olika statistikällorna. AKU redovisar en svagare utveckling än de övriga statistikällorna. Vad gäller olika branscher redovisar AKU i år en svagare utveckling än den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken inom samtliga branscher utom statliga myndigheter. Det bör dock noteras att den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken endast redovisar utvecklingen av antalet anställda.

till att sysselsättningsuppgången inom byggsektorn blir starkare framöver.

Trots en god inkomstutveckling inom kommunsektorn i år har antalet sysselsatta första halvåret i år minskat jämfört med samma period 1999. En fortsatt god inkomstutveckling inom sektorn, till följd av höjda statsbidrag och ökade skatteinkomster, väntas dock leda till att sysselsättningen ökar de närmaste åren. Antalet statligt anställda bedöms förbli oförändrat i år och öka svagt nästa år.

Tabell 6.2 Sysselsättning, branschfördelat

Tusental personer					
	1999	2000	2001	2002	2003
Näringslivet	2805	2886	2929	2936	2945
Jord- och skogsbruk	104	102	101		
Industrin	797	799	802		
Byggnadsverksamhet	225	227	235		
Privat tjänstesektor	1679	1757	1791		
Öffentliga myndigheter	1260	1260	1270	1284	1294
Staten	186	186	187		
Kommunerna	1074	1074	1082		
Totalt	4068	4149	4202	4223	4243
Arbetskraft	4308	4352	4369	4393	4419

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och Finansdepartementet

Antal arbetade timmar och medelarbetstid

Övertiden, liksom andelen personer som i normala fall arbetar mer än 35 timmar i veckan har fortsatt att stiga i år. Frånvaron till följd av studier har börjat minska efter att ha ökat de senaste åren, medan sjukfrånvaron däremot har fortsatt att öka. Sammantaget var dock medelarbetstiden² första halvåret i år oförändrad jämfört med motsvarande period förra året och den väntas förbli oförändrad mätt som årsgenomsnitt såväl i år som nästa år. Efter 2001 antas dock medelarbetstiden falla något i samband med att arbetstiderna för den enskilde kan komma att förkortas genom avtal med arbetsgivaren om kortare arbetsdagar eller mer flexibla och konjunkturpassade arbetstider.

Produktivitet

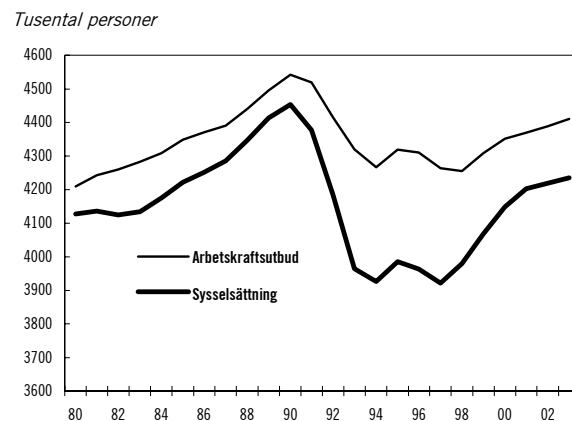
Förra året var produktivitetstillväxten i ekonomin som helhet svag. Det berodde främst på att produktionen i lågproduktiva sektorer i ekono-

min ökade mer än genomsnittet, dvs. tillväxten var sysselsättningsintensiv. I år och nästa år väntas produktiviteten öka mer än förra året eftersom efterfrågan i allt högre grad inriktas mot verksamheter som är mindre sysselsättningsintensiva. Under perioden 2002–2003 antas produktiviteten stiga i linje med en mer långsiktigt normal ökningstakt som i dagsläget bedöms ligga mellan 1,5 % och 2 %. Det är en något starkare tillväxttakt än ett genomsnitt för perioden 1970–1999. En anledningen till att den trendmässiga produktivitetstillväxten antas vara något högre de närmaste åren är att produktivitetstillväxten i den expansiva teleproduktindustrin förväntas vara fortsatt mycket fördelaktig. Dessutom har det sedan mitten av 1980-talet genomförts ett flertal strukturella förändringar som sammantaget bedöms bidra till en högre produktivitetstillväxt än den historiska trenden. Av dessa förändringar kan nämnas avregleringar av vissa produktmarknader, utbyggnaden av högskolor och universitet, en skärpt konkurrenslagstiftning, avreglering av kapitalmarknaden samt ökad internationell konkurrens.

Arbetskraftsutbud och öppen arbetslöshet

Samtidigt som sysselsättningen har stigit under det första halvåret har även arbetskraftsutbudet ökat. Statistiken tyder på att det främst är personer som tidigare varit definierade som studerande som nu trätt in på arbetsmarknaden. Antalet hemarbetande har också fortsatt att minska.

Diagram 6.2 Sysselsättning och arbetskraftsutbud

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och Finansdepartementet

Till följd av det förbättrade arbetsmarknadsläget väntas även andra latent arbetssökande, dvs. personer som kan och vill arbeta men inte aktivt söker arbete, söka sig in på arbetsmarknaden framöver. Bland dessa återfinns personer som idag

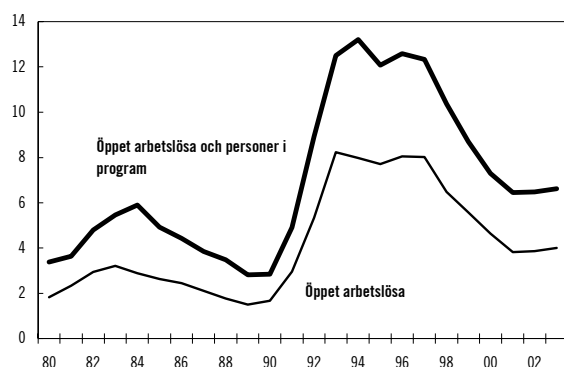
² Mätt som antalet arbetade timmar enligt nationalräkenskaperna dividerat med antalet sysselsatta enligt AKU.

befinner sig utomlands, betraktar sig själva som lediga eller arbetsökande, utan att uppfylla villkoren för att klassificeras som öppet arbetslösa eller är utanför arbetskraften av ospecificerad anledning. Antalet hemarbetande bedöms fortsätta minska. Däremot väntas antalet personer som är långvarigt sjuka eller förtidspensionerade öka under perioden i takt med att andelen personer i åldrarna 55–64 år, där dessa grupper av naturliga skäl är överrepresenterade, stiger framöver. Antalet studerande minskar under perioden till följd av att antalet platser i kunskapslyftet avtar och att volymen på de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska programmen trappas ner. Nedgången motverkas dock delvis av att antalet platser vid högskolor och universitet utökas.

Sammantaget väntas arbetskraftsutbudet öka med ca 61 000 personer mellan 1999 och 2001. Arbetskraften ökar alltså mindre än sysselsättningen, vilket innebär att den öppna arbetslösheten faller från 5,6 % år 1999 till 3,8 % år 2001. Efter år 2001 ökar arbetskraftsutbudet däremot mer än sysselsättningen och den öppna arbetslösheten stiger därmed till 4,0 % år 2003. Nedtrappningen av kunskapslyftet och de arbetsmarknadspolitiska programmen ger under dessa år ett relativt stort tillskott till arbetskraftsutbudet och alla nya arbetsökande antas därför inte kunna bli sysselsatta omgående.

Diagram 6.3 Öppet arbetslösa och personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program

Procent av arbetskraften

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU), Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet

Osäkerheter i prognosen

Det finns en rad osäkerheter beträffande utvecklingen på arbetsmarknaden framöver. År 2003 beräknas fortfarande en förhållandevis stor andel av den arbetsföra befolkningen befinna sig utanför arbetskraften. Det är dock mycket svårt att bedöma hur stor arbetskraftspotentialen är.

Den starka BNP-tillväxten och snabba sysselsättningsökningen som skett det senaste året har kunnat kombineras med fortsatt låg inflation och låga inflationsförväntningar. Möjligheten finns att arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar bättre än vad som antagits i kalkylen. Då skulle BNP-tillväxten kunna bli starkare de närmaste åren och sysselsättningsnivån år 2003 bli högre än beräknat utan att det uppstår inflationsdrivande löneökningar. BNP-tillväxten skulle också kunna bli starkare om produktivitetstillväxten inom teleproduktindustrin, som har varit mycket snabb de senaste åren, skulle fortsätta ge ett mycket starkt bidrag till tillväxten även i ett medelfristigt perspektiv.

Utvecklingen kan dock komma att bli den motsatta. Det är möjligt att bristsituationen och matchningsproblemen på arbetsmarknaden har underskattats. Även om situationen på arbetsmarknaden har förbättrats i de flesta län är sysselsättningsgraden fortfarande betydligt lägre, och arbetslösheten betydligt högre, i vissa delar av landet än i andra. Dessutom är arbetslösheten högre bland lågutbildade än bland högutbildade. Tillgången på arbetslösa högskoleutbildade är inom många yrken obetydlig i hela landet och problemet kan därför inte lösas genom ökad geografisk rörlighet.

Tabell 6.3 Öppen arbetslöshet och sysselsättningsgrad i olika regioner

	Öppen arbetslöshet, procent av arbetskraften		Sysselsättningsgrad, procent av den arbetsföra befolkningen	
	99 kv. 2	00 kv. 2	99 kv. 2	00 kv. 2
Stockholm	4,0	3,3	77,6	79,5
Östra Mellansverige	5,9	4,8	72,1	73,1
Småland och öarna	5,0	3,8	76,0	77,5
Sydsverige	6,2	5,9	70,3	71,3
Västsverige	4,9	4,4	73,5	74,7
Norra Mellansverige	7,1	6,1	71,3	71,8
Mellersta Norrland	6,0	6,6	71,5	72,0
Övre Norrland	7,8	5,7	68,5	71,2
Hela riket	5,4	4,7	73,3	74,6

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU)

Enligt Arbetsmarknadsstyrelsens intervjuundersökning från i våras har bristen på arbetskraft ökat sedan våren 1999. Nästan samtliga kommuner uppger enligt denna undersökning rekryteringsvårigheter vad gäller sjuksköterskor, läkare och lärare.

Konjunkturinstitutets tjänstebarmeter visar samtidigt att den omfattande bristen på personal med branschspecifik kompetens inom flera tjänstesektorer med höga kompetenskrav fortsätter öka. Detta gäller för t.ex. branscherna andra företagstjänster och reklamverksamhet. Tjänstesektorer med relativt låga kompetenskrav, såsom handel och åkerier, rapporterar också en ökande brist på arbetskraft. Även industribarometern visar att bristen på personal har ökat, avseende såväl yrkesarbetare som tekniska tjänstemän. Andelen företag inom industrin som uppger att de upplever brist är dock fortfarande betydligt lägre än under slutet av 1980-talet.

Om det uppstår allvarligare matchningsproblem än väntat på arbetsmarknaden eller rena bristsituationer, dvs. restriktioner vad gäller tillgången på arbetskraft med den kompetens och utbildning som efterfrågas, skulle löneökningarna kunna bli betydligt högre än beräkningsantagandet. Det skulle sannolikt få negativa effekter på sysselsättning och tillväxt.

7 Löner

Löneökningarna är för närvarande förhållandevis låga mot bakgrund av att sysselsättningen har ökat kraftigt de två senaste åren. Preliminära uppgifter från Statistiska centralbyrån visar att lönerna i genomsnitt har ökat med knappt 3,5 % första halvåret i år jämfört med motsvarande period förra året. Avtalen har beräknats till knappt 3 % och löneglidningen till ca 0,5 %. Utfallet kommer sannolikt att revideras till följd av retroaktiva löneutbetalningar.

Tabell 7.1 Timlöner

Procentuell förändring

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Industri	4,2	2,5	3,4			
Avtal	2,9	1,5	2,4			
Löneglidning	1,3	1,0	1,0			
Byggnadsindustri	3,6	4,2	3,6			
Avtal	3,1	1,9	2,6			
Löneglidning	0,5	2,3	1,0			
Privata tjänster	4,1	3,6	3,3			
Avtal	3,1	2,7	2,5			
Löneglidning	1,0	0,9	0,8			
Statliga myndigheter	2,9	3,7	3,5			
Avtal	1,9	2,5	2,5			
Löneglidning	1,0	1,2	1,0			
Kommunala myndigheter	3,2	3,7 ¹	4,1			
Avtal	2,3	2,7	3,6			
Löneglidning	1,0	1,0	0,5			
Totalt	3,8	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5
Avtal	2,8	2,4	2,7			
Löneglidning	1,0	1,0	0,8			

¹ I samband med att statistikredovisningen avseende kommunala myndigheter flyttades över från Kommunförbundet och Landstingsförbundet till Statistiska centralbyrån från och med januari 1999 skedde vissa förändringar avseende redovisningsmetod och populationsstorlek. Det försvårar redovisningen av löneutvecklingen inom kommunala myndigheter mellan 1998 och 1999 och har föranlett förseningar i statistikproduktionen. Den siffra för kommunala myndigheter som redovisas i tabellen är en uppskattning av utfallet utifrån den statistik som finns tillgänglig och information från Kommunförbundet.
Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Utfallet för första halvåret i år visar att de totala löneökningarna liksom löneglidningen varierar något mellan näringslivet och offentliga myndigheter. I näringslivet ökade lönerna totalt sett med något mer än genomsnittet och löneglidningen beräknades till ca 1 %. Inom offentliga myndigheter ökade därmed lönerna totalt sett med något mindre än genomsnittet. Det är inom primärkommunerna som det har noterats relativt låga löneökningstal. Löneglidningen inom primärkommunerna är negativ för första halvåret i

år. Orsaken till det kan vara att vissa avtalsrevisioner som har inkluderats i beräkningarna inte har realiserats ännu.

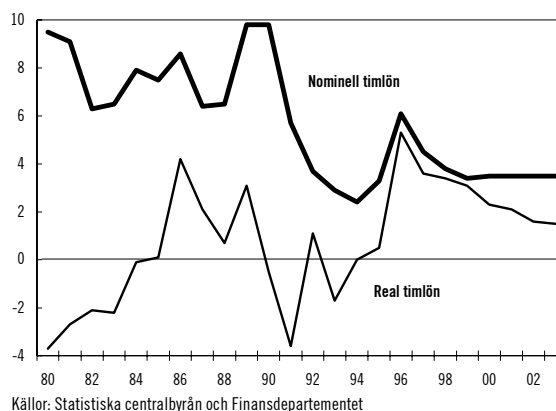
Mätt som årsgenomsnitt antas lönerna i år öka med 3,5 % jämfört med förra året, vilket innebär att löneglidningen förutsätts begränsas till 0,8 %. Även år 2001–2003, då det saknas avtal för flertalet löntagare, antas lönerna totalt sett stiga med 3,5 % per år. Efter år 2001 antas produktionen stiga i en mer trendmässigt normal och långsiktig hållbar tillväxttakt på ca 2 % per år. Penningpolitiken förutsätts då bedrivas så att inflationen överensstämmer med Riksbankens inflationsmål på 2 %. Nominella löneökningar på 3,5 % per år är förenliga med en sådan utveckling. Reallönerna stiger då i ungefär samma takt som produktiviteten.

I slutet av mars nästa år löper löneavtalen för i stort sett hela arbetsmarknaden ut. Det innebär att avtalsrörelsen inleds i ett skede då resursutnyttjandet i ekonomin väntas ha stigit till en nivå som kan innebära att konkurrensen om tillgänglig arbetskraft resulterar i höga avtalsmässiga löneökningar. De totala löneökningarna riskerar då att bli högre än vad som antas i beräkningarna.

Ett flertal faktorer talar emellertid för att löneökningarna kan begränsas till 3,5 % per år. Bland annat väntas pristrycket bli fortsatt lågt i år och nästa år. Reallönerna, som har ökat snabbt de senaste åren, beräknas åren 2000–2003 stiga med i genomsnitt knappt 2 % per år, givet de nominella löneökningarna och den prisutveckling som förutses i kalkylen. Det är en högre årlig löneökningstakt än den genomsnittliga under perioden 1970–1999.

Diagram 7.1 Nominell och real timlöneutveckling

Procentuell förändring

En annan faktor som talar för måttliga löneökningar är att det har inrättats en ny myndighet, Medlingsinstitutet, som har i uppgift att medla i

arbetstvister och verka för en väl fungerande lönebildning. Därtill har samarbetsavtal tecknats inom flera avtalsområden.

Fortsätter inriktningen mot mer koordinerade avtalsförhandlingar, samordnade lönekrav på branschnivå och friare lönesättning på lokal nivå i nästa avtalsrörelse kan det också bidra till en bättre fungerande lönebildning framöver. Det löneavtal för sjuksköterskor som slöts i våras innebär en ökad decentralisering av löneförhandlingarna. I det löneavtal som presenterades för lärarna i våras fanns det inga individuellt garanterade löneökningar och endast en del av löneutrymmet hade fastställts som en garanterad löneökning på kommunnivå. De förhandlande fackförbundens medlemmar röstade dock nej till förslaget och det är därmed oklart hur det slutgiltiga avtalet för lärarna kommer att utformas.

8 Inflation

Inflationstrycket är fortsatt mycket lågt i Sverige. Låga löneökningar och en stigande produktivitetstillväxt har dämpat det inhemska kostnadstrycket hittills i år, vilket har bidragit till att hålla ned inflationen. Prishöjningarna på importerade varor, fränsett oljeprodukter, har också varit låga.

I prognosen antas de internationella priserna öka framöver men uppgången förblir relativt modest. Genom att kronan antas stärkas samtidigt som oljepriset faller tillbaka från dagens höga nivå ger importprisutvecklingen ett negativt bidrag till inflationen. Med måttliga löneökningar och en god produktivitetstillväxt begränsas också kostnadsökningarna i den inhemska produktionen. Inflationen, mätt som förändringen över 12 månader av Riksbankens mått UND1X,³ beräknas uppgå till knappt 1,5 % mot slutet av 2001. Inflationen mätt enligt konsumentprisindex (KPI) blir något högre främst till följd av stigande räntekostnader. Den marginella uppgången i inflationen enligt UND1X under nästa år förklaras dels av fördröjda indirekta effekter av det höga oljepriset i år, dels av att en stark efterfrågetillväxt ger utrymme för handeln och andra tjänstesektorer att höja sina marginaler. Inflationen antas under 2002 och åren därefter uppgå till 2 % i enlighet med inflationsmålet.

Tabell 8.1 Konsumentprisutveckling

Procentuell förändring

	1999	2000	2001	2002	2003
KPI, årsgenomsnitt	0,3	1,2	1,4	1,9	2,0
KPI, dec-dec	1,2	1,1	1,7	2,0	2,0
UND1X, årsgenomsnitt	1,4	1,3	1,1	–	–
UND1X, dec-dec	1,9	1,0	1,3	–	–
HIKP, årsgenomsnitt	0,6	1,1	1,1	–	–
HIKP, dec-dec	1,2	0,9	1,3	–	–
NPI, årsgenomsnitt	–1,2	2,5	1,5	–	–
NPI, dec-dec	–0,5	2,7	1,9	–	–
Prisbasbelopp, tkr	36,4	36,6	36,9	37,4	38,0
HIKP, EU, årsgenomsnitt	1,2	2,0	1,8	1,8	1,7

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Eventuella bristsituationer på arbetsmarknaden är den största enskilda osäkerhetsfaktorn i prognosen. Såvitt kan bedömas utifrån tillgängliga indikatorer uppträder dock risken för en mer markerad bristsituation på arbetsmarknaden först under perioden 2002 och framåt, även om vissa flaskhalsar gradvis gör sig påmindare tidigare. Det tilltagande konkurrenstrycket kan medföra att vinstmarginalerna i näringslivet, trots den starka efterfrågeutvecklingen, blir oförändrade eller endast stiger sakt. Oljeprisets utveckling utgör också en betydande osäkerhetsfaktor i prognosen.

Importpriser

En stor del av inflationen i Sverige bestäms av prisutvecklingen på importerade varor. Trots att oljepriset har fördubblats det senaste året har inflationen ändå fortsatt att vara mycket låg. Den låga inflationen tyder på att de indirekta effekterna av det höga oljepriset ännu inte fullt ut har slagit igenom i konsumentledet även om låga prisökningar på övriga importvaror i viss mån har dämpat den allmänna prisutvecklingen. Inflationen enligt såväl KPI som UND1X uppgick i juli till 1,2 %, varav mer än hälften förklaras av högre priser på bensin och diesel. Med viss eftersläpning bör oljeprishöjningarna slå igenom i form av högre priser på transporttjänster och produkter där oljan är en viktig insatsvara.

Den globala tillväxten har varit hög hittills i år. Än så länge har de internationella prisökningarna varit överraskande låga och de har begränsats till främst råvaruprodukter. Fortfarande finns det också betydande kapacitetsreserver på världsmarknaden inom flertalet sektorer samtidigt som effekterna av handelsintegrationen bidrar till att hålla ned företagens vinstmarginaler.

I prognosen antas de internationella priserna på bearbetade varor öka snabbare framöver men uppgången förblir begränsad. Världsmarknadspriset på bearbetade varor förväntas öka med 0,6 % innevarande år och med 1,2 % år 2001, mätt som årsgenomsnitt. Allt fler länder förväntas visserligen närma sig fullt resursutnyttjande under nästa år men genomslaget på priserna bedöms ändå bli begränsat under perioden fram till och med 2001. I OECD-länderna har det under 1990-talet etablerats mycket låga inflationsförväntningar samtidigt som centralbankerna givits större självständighet. Därigenom kommer inte en samfällid högkonjunktur på samma sätt som tidigare att leda till snabbt stigande kostnads- och prisökningar på världsmarknaden.

³ I UND1X har räntekostnader för egnahemsägare och de direkta effekterna av ändrade skatter och subventioner exkluderats från KPI. Riksbanken deklarerade förra året att utformningen av penningpolitiken baseras på bedömningen av UND1X på upp till två års sikt.

Prisutvecklingen på olja utgör ett betydande osäkerhetsmoment i inflationsbedömningen (se fördjupningsruta i kapitel 2). Hittills i år har priset på råolja (Brentolja) i genomsnitt legat på knappt 28 dollar per fat. I prognosen förutses priset falla till 26 dollar per fat mot slutet av detta år och till 24 dollar mot slutet av 2001. Detta är en betydande upprevidering jämfört med bedömningen i vårpropositionen. Det fortsatt höga oljepriset kan förklaras av en oväntad stark efterfrågeökning på oljeprodukter i världen som på kort sikt inte kan mötas med produktionsökningar i oljeländerna.

De svenska importpriserna på bearbetade varor har ökat långsamt det senaste året tack vare att kronan apprecierat något. Kronan väntas stärkas med knappt 2 % ytterligare under nästa år, vilket tillsammans med fallande oljepriser kan bidra till att inflationen reduceras med ca 0,6 procentenheter under loppet av nästa år vid fullt genomslag. Genom att näringslivet bedöms utnyttja de låga importpriserna till att i viss omfattning höja vinstmarginalerna, beräknas dock de sammantagna effekterna på inflationen enligt KPI bli mindre än 0,6 procentenheter.

Resursläge och enhetsarbetskostnad

Löneökningarna har varit förhållandevis låga under första halvåret i år. Det finns inte heller några tecken på att lönerna är på väg att accelerera. De avtalsförhandlingar som kommer att föras under innevarande och nästa år kommer att få avgörande betydelse för löneutvecklingen framöver. I prognosen antas lönerna öka med 3,5 % per år.

Bristtalen på arbetsmarknaden tyder på att näringslivet kan få svårare att expandera under nästa år. Andelen industriföretag som har svårighet att finna personal med branschspecifik kompetens har ökat men i ett historiskt perspektiv är nivåerna fortfarande relativt låga. Inom tjänstesektorn har också bristen på arbetskraft börjat öka inom sektorer med relativt låga kompetenskrav och bristtalen ligger kvar på höga nivåer inom sektorer med höga kompetenskrav. Det har också blivit svårare att rekrytera byggnadsarbetare trots en fortsatt hög arbetslöshetsnivå i riket som helhet. Mot bakgrund av den fortsatt snabba sysselsättningsökningen förutses därför de lediga resurserna minska ytterligare, vilket ökar risken för snabbare löneökningar.

Av stor vikt för inflationsutvecklingen är produktivitetstillväxten i den svenska ekonomin. Produktivitetstillväxten i näringslivet har inte förändrats på ett avgörande sätt under det se-

naste decenniet även om produktivitetssökningarna har varit större än under 1980-talet. Inom industrin har dock produktivitetstillväxten varit markant bättre än tidigare främst tack vare en mycket gynnsam utveckling för teleproduktindustrin (se kapitel 5).

Den kraftiga produktionsökning som förutses åren 2000–2001 väntas innebära en god produktivitetstillväxten. Redan under det första halvåret i år steg produktiviteten rejält enligt de preliminära nationalräkenskaperna. För industrin beror den snabba produktivitetstillväxten framöver på att outnyttjad kapacitet tas i anspråk, samtidigt som utvecklingen inom teleproduktindustrin väntas bli fortsatt mycket gynnsam. Därtill bör det ökade utnyttjandet av informationsteknik också bidra till den höga produktivitetstillväxten.

I det övriga näringslivet märks små förändringar i tillväxten i arbetsproduktiviteten under de senaste 20 åren. Inom dessa delar av näringslivet bedöms arbetsproduktiviteten närma sig den långsiktiga tillväxtpotentialen under prognosperioden. I år hålls den fortfarande tillbaka något när främst sektorer med låg arbetsproduktivitet såsom varuhandel växer snabbt medan andra sektorer med en hög arbetsproduktivitet växer relativt sett långsamt. Ytterligare faktorer som kan bidra till en högre produktivitetstillväxt är de konkurrensfrämjande regelreformerna inom vissa sektorer (nu senast på el- och telemarknaderna) samt en ökad användning av informationsteknik inom exempelvis den finansiella sektorn. Den relativt snabba produktivitetstillväxten bidrar till att den inhemska inflationen blir måttlig under prognosperioden.

Vinstmarginaler

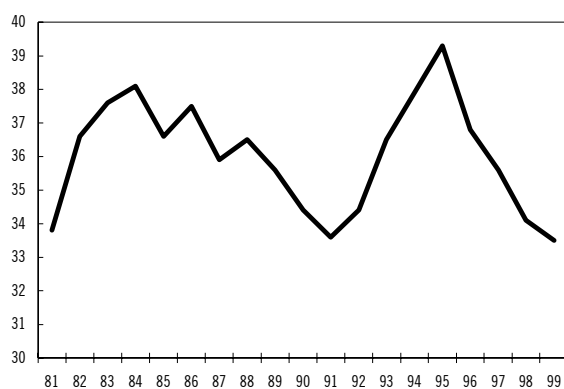
Utöver utvecklingen av arbetskraftskostnaderna bestäms den inhemska genererade inflationen huvudsakligen av hur vinstmarginalerna förändras inom näringslivet. På kort sikt slår kostnadsökningar i producentledet normalt inte igenom fullt ut i konsumentpriserna på grund av att konkurrensen i såväl producent- som detaljistledet inte medger en fullständig övervältring. I normalfallet bör dock kostnadsökningar på längre sikt leda till motsvarande höjningar av konsumentpriserna. På senare år finns det emellertid en tendens att högre kostnader inte lett till högre konsumentpriser ens på längre sikt, och således har vinstmarginalerna i övrigt näringsliv fallit (se diagram 8.1 på nästa sida).

Avregleringar av tidigare skyddade sektorer samt en ny konkurrenslagstiftning är viktiga förklaringar bakom de fallande vinstmarginalerna. Det mesta talar för att vinstmarginalen mätt som bruttovinstandel har nått en ny och lägre jämviktsnivå än tidigare. I inflationsprognosen bedöms det dock finnas ett visst behov av att återställa vinstmarginalerna. Transportföretagen och vissa andra hemmamarknadsföretag förutses således återta den tidigare försämringen av vinstmarginalen i takt med att oljepriset sjunker.

Dessutom är det troligt att det starka efterfrågeläget utnyttjas av detaljister och grossister till vissa marginaljusteringar under det kommande året. Sedan i början på året har också inflationsförväntningarna stigit hos företagen. Enligt Konjunkturinstitutets barometer från juli ligger inflationsförväntningarna i näringslivet på ett års sikt på mellan 1 och 2 %. Det hårda konkurrensläget kan dock innebära att sådana prisförändringar inte realiseras under prognosperioden. Exempelvis kommer priserna i konsumentledet sannolikt fortsätta att sjunka på tele- och energimarknaderna under det närmaste året bl.a. genom att allt fler konsumenter aktivt väljer leverantör. Vinstmarginalen i näringslivet utgör en källa till osäkerhet och mot bakgrund av den förväntade importprisutvecklingen kan inflationen bli mycket låg under prognosperioden. På senare tid har också hushållens inflationsförväntningar minskat för nästa år.

Diagram 8.1 Bruttoöverskottsandel i övrigt näringsliv exklusive fastighets- och småhusverksamhet

Procent

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Bostadskostnader

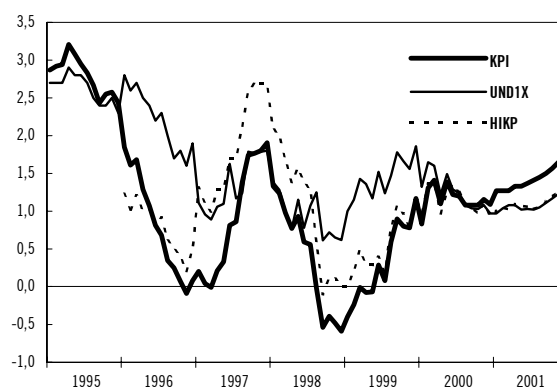
Stigande bostadskostnader ger ett totalt bidrag till inflationen enligt KPI på 0,4 procentenheter i år och 0,7 procentenheter nästa år, vilket huvudsakligen förklaras av stigande räntekostnader för egnahemsägare. De långa marknadsräntorna sti-

ger visserligen endast marginellt under prognosperioden, men i takt med att hushållen lägger om de fördelaktiga lån som togs upp under åren 1998 och 1999 då marknadsräntorna var låga ökar räntekostnaderna. Detta höjer KPI, men inte inflationen enligt UNDI1X från vilken dessa kostnader exkluderas.

Hyrorna bedöms stiga med måttliga 0,6 % innevarande år. Den föreslagna sänkningen av fastighetsskatten skapar förutsättningar för en återhållsam hyresutveckling även nästa år trots att övriga kostnader för fastighetsägarna bedöms stiga något mer än i år. Räntekostnaderna bedöms bli högre och underhållskostnaderna ökar när byggkonjunkturen stärks. Dessutom bidrar de föreslagna höjningarna av energi- och koldioxidskatter till högre uppvärmningskostnader. I vissa regioner där vakanstalen i bostadsbeståndet är fortsatt höga bör dock hyreshöjningarna bli mycket måttliga.

Diagram 8.2 Konsumentprisutveckling

Årlig procentuell utveckling

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Skatter och subventionsförändringar

Taxeringsvärdena för såväl egnahem som flerfamiljshus skrivs fram med prisutvecklingen för fastigheter under perioden juli 1996–juni 2000. Samtidigt sänks emellertid fastighetsskatten för flerfamiljshus från 1,2 % till 0,7 % och för egnahem från 1,5 % till 1,2 % den 1 januari 2001. Effekten av dessa förändringar på KPI tar i stort ut varandra.

Andra skatteförändringar som genomförs den 1 januari år 2001, såsom höjda energi- och koldioxidskatter, beräknas höja KPI, medan sänkt moms på personbefordran samt de marginellt sänkta arbetsgivaravgifterna sänker KPI. Sammantaget beräknas skatteförändringarna nästa år höja KPI med knappt 0,2 procentenheter.

I tabell 8.2 nedan framgår i vilken utsträckning inflationen, enligt KPI och enligt Riksbankens

mått UND1X, påverkas av de föreslagna skatteförändringarna. I UND1X exkluderas de direkta effekterna av ändrade skatter och subventioner från KPI.

Tabell 8.2 Effekter på KPI och UND1X av skatteförändringar enligt budgetpropositionen för 2001

Samtliga åtgärder träder i kraft den 1 januari 2001

Åtgärder	KPI	UND1X	Differens ¹
Höjda taxeringsvärden, egnahem	0,5	0,1	0,4
Sänkt skattesats, egnahem	-0,4	0,0	-0,4
Energi- och koldioxidskatter	0,3	0,1	0,2
Höjda taxeringsvärden samt sänkt skattesats, hyreshus	-0,1	-0,1	0,0
Sänkt moms på personbefordran	-0,1	0,0	-0,1
Totalt	0,2	0,1	0,1

¹ Den korrigering av KPI (avseende förändrade indirekta skatter och subventioner) som görs för att beräkna UND1X. I UND1X har dessutom räntekostnader för egnahemsägare exkluderats från KPI.

Källa: Finansdepartementet

9 Hushållens ekonomi och konsumtionsutgifter

Hushållens reala disponibla inkomster beräknas öka kraftigt under prognosperioden tack vare den goda sysselsättningsutvecklingen, den låga inflationen och beslutade och föreslagna skattesänkningar. Även hushållens konsumtionsutgifter väntas växa starkt.

9.1 Hushållens inkomster

Hushållens realinkomstutveckling är för närvarande mycket stark. Förra året ökade den reala disponibla inkomsten med nära 3,5 %. Efter ett antal år med fallande realinkomster översteg inkomsterna för första gången 1994 års nivå.

I år väntas realinkomsterna förstärkas ytterligare. Sysselsättningen stiger och den fortsatt låga inflationen medför att lönesumman realt sett ökar med nära 5 %. Transfereringsinkomsterna från den offentliga sektorn utvecklas något svagare än förra året, trots det höjda barnbidraget och den kraftiga ökningen av utbetalningarna från sjukförsäkringen. Den främsta orsaken är fallande utbetalningar från arbetslöshetsförsäkringen till följd av det förbättrade läget på arbetsmarknaden. Inkomstskatterna sänktes i år med ca 12 miljarder kronor som ett led i kompensationen för tidigare höjningar av egenavgifterna. Därutöver höjdes skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

Sammantaget beräknas den reala disponibla inkomsten öka med 4,4 % i år. Prognosen påverkas dock av att nationalräkenskaperna fr.o.m. i år redovisar Svenska kyrkan som en del av hushållssektorn. Därmed minskar hushållssektorns skattebetalningar med ca 10 miljarder kronor enligt nationalräkenskapernas redovisningsmetod. Motsvarande belopp läggs till hushållens konsumtionsutgifter. De egentliga hushållens ekonomi påverkas inte av omläggningen. Renser man för Svenska kyrkans institutionella omklassificering ökar den reala disponibla inkomsten med 3,4 %.

Även 2001 väntas reallöner och sysselsättning utvecklas väl, trots att tillväxttakten mattas något. Det nya studiestödssystemet, som införs den 1 juli nästa år, samt en ytterligare höjning av barnbidragen medför att transfereringarnas bidrag till hushållsinkomsterna stiger. Det föreslagna andra steget i kompensationen för egenavgifterna beräknas, tillsammans med en ytterligare höjning av skiktgränsen för statlig inkomstskatt samt höjt grundavdrag motsvara drygt 15 miljarder kronor i skattesänkning. Prognosen innebär sammantaget att hushållens reala inkomster ökar med drygt 4 % nästa år, vilket endast överträffats vid några enstaka tillfällen de senaste 30 åren.

Under 2002 och 2003 mattas sysselsättningsökningen och de sammanlagda löneinkomsternas årliga reala tillväxttakt uppgår till ca 2 %. Vid nu gällande och föreslagna regelsystem för skatter och transfereringar bedöms hushållens reala

Tabell 9.1 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter

	Miljarder kronor			Procentuell volymförändring		
	1999	1999	2000	2001	2002	2003
Lönesumma inkl. sjuklön	849	5,7	4,8	3,4	2,0	1,9
Transfereringar från offentlig sektor	392	1,8	0,4	1,0	0,7	3,5
Räntor och utdelningar, netto	13	-11,4	-3,2	-3,7	6,9	3,3
Övriga inkomster, netto	200	0,7	1,7	1,6	1,3	1,2
Direkta skatter och avgifter	469	3,7	1,6	-0,2	1,2	3,6
<i>Disponibel inkomst före beräkningsteknisk överföring</i>	986	3,3	4,4 (3,4)	4,2	2,2	1,8
<i>Disponibel inkomst efter beräkningsteknisk överföring</i>					4,9	2,3
<i>Hushållens konsumtionsutgifter</i>	997	4,1	4,7 (3,7)	3,4	2,1	2,1

Anm: Utvecklingstalen för år 2000 påverkas av att Svenska kyrkan fr.o.m. i år ingår i hushållssektorn. Inom parentes redovisas motsvarande utveckling exklusive denna effekt. Lönesumma, transfereringar och skatter är deflaterade med KPI. Disponibel inkomst är deflaterad med implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter. Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

inkomster i genomsnitt öka med 2 % per år, dvs. i ungefär samma takt som konsumtionsutgifterna. Det innebär att den relativt låga nivån på hushållssparandet nästa år består under de därpå följande åren. Inom den offentliga sektorn skapas samtidigt ett sparandeöverskott, som kraftigt överstiger det budgetpolitiska målet om 2 % av BNP. Som ett beräkningsantagande överförs i kalkylerna detta överskjutande överskott till hushållssektorn. Detta innebär inte något ställningstagande till användningen av det förväntade överskjutande överskottet. Osäkerheten i kalkylerna är dessutom stor. Om den ekonomiska utvecklingen skulle avvika väsentligt från nuvarande kalkyler påverkas bedömningen av överskottets storlek.

Tabell 9.2 Hushållens sparande

Procent av disponibel inkomst

	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Nettosparande före beräkningstekn. överföring:</i>					
exkl. sparande i avtalspens.	-1,1	-1,4	-0,6	-0,4	-0,8
inkl. sparande i avtalspens.	2,1	2,2	2,9	2,9	2,5
<i>Nettosparande efter beräkningstekn. överföring:</i>					
exkl. sparande i avtalspens.	-1,1	-1,4	-0,6	2,2	2,4
inkl. sparande i avtalspens.	2,1	2,2	2,9	5,6	5,7
Finansiellt sparande efter beräkningstekn. överföring	2,6	2,3	2,3	4,4	4,0

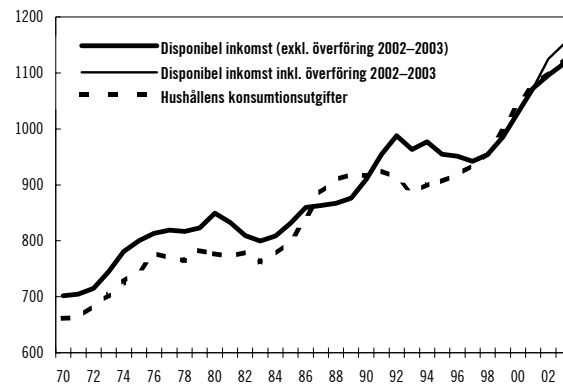
Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

9.2 Hushållens konsumtionsutgifter

Hushållens konsumtionsutgifter ökade förra året med 4,1 % mätt som årsgenomsnitt. Det är den starkaste tillväxten sedan 1987. (Se diagram 9.1.) Konsumtionen utvecklades särskilt kraftigt sista kvartalet 1999, då konsumtionen ökade med närmare 5 % i årstakt. Under loppet av de två första kvartalen i år har konsumtionstillväxten varit fortsatt stark, om än något lugnare än under slutet av förra året. Hushållssektorns konsumtionsutgifter växte enligt preliminära uppgifter med knappt 5 % i årstakt första halvåret. Därav utgör dock ungefär 1 procentenhet en engångseffekt av att Svenska kyrkan fr.o.m. i år i nationalräkenskaperna ingår i hushållssektorn i stället för i kommunsektorn.

Diagram 9.1 Hushållens disponibla inkomst och konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, fasta priser referensår 1999

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden, de ökande reala disponibla inkomsterna och hushållens starka förmögenhetsutveckling under framför allt förra året har bidragit till den starka konsumtionstillväxten. Även om utvecklingen inte kan förväntas bli lika gynnsam för alla dessa faktorer under innevarande år och nästa år bedöms förutsättningarna för en fortsatt stark konsumtion vara goda. I år beräknas hushållens konsumtionsutgifter öka med drygt 3,5 % (bortsett från effekten av överföringen av Svenska kyrkan till hushållssektorn) och nästa år väntas tillväxten bli knappt 3,5 %.

Enligt Statistiska centralbyråns månatliga undersökningar av hushållens inköpsplaner fortsätter hushållen att se mycket optimistiskt på den närmaste framtiden. Hushållens bild av den egna ekonomin har varit mycket ljus sedan början av 1999 och visar inga tecken på att försämras. Tilltron till minskande arbetslöshet och förbättrad ekonomi för landet som helhet ligger kvar på den höga nivå som uppnåddes under förra året. Förutom den gynnsamma utvecklingen av sysselsättningen, hushållens förmögenhet och disponibla inkomst har sannolikt även de starka offentliga finanserna bidragit till hushållens växande optimism, och därmed till den höga konsumtionen, under senare år.

Den goda sysselsättningsutvecklingen väntas fortsätta under prognosperioden. Det faktum att sysselsättningsutsikterna för 2001 har förbättrats något jämfört med bedömningen i vårpropositionen bidrar till att även konsumtionsprognosen för nästa år har reviderats upp.

Även om den mycket starka tillväxten i hushållens förmögenhet under förra året bör ha bidragit till hushållens optimism återspeglas inte den svagare förmögenhetsutvecklingen hittills i

år i någon försämring av hushållens tillförsikt. Det är rimligt att anta att hushållen i viss utsträckning redan väntat sig en avmattning i tillgångsprisernas utveckling, framför allt beträffande de tillgångar som vuxit snabbast i värde under den senaste tiden, och därför inte förändrat sin positiva grundsyn till följd av första halvårets mer måttliga börsutveckling. Dessutom förtjänar det att påpekas att hushållens förmögenhetsställning alltjämt är mycket stark. Enligt de preliminära uppgifterna i Finansinspektionens och Statistiska centralbyråns sparbarometer minskade visserligen hushållssektorns samlade finansiella nettoförmögenhet under loppet av andra kvartalet med 3,5 %, men den är fortfarande 3,7 % högre än vid årsskiftet och nästan 30 %, eller 426 miljarder kronor, högre än vid halvårsskiftet 1999.

Hushållens reala förmögenhet har fortsatt att utvecklas positivt under det första halvåret i år. Priserna på sålda småhus svängde kraftigt kring årsskiftet, till stor del beroende på tillfälliga effekter, men under våren har genomsnittspriserna fortsatt att utvecklas i god takt även om antalet sålda hus har varit relativt lågt. Under perioden maj-juli i år låg genomsnittspriserna på sålda småhus ca 8 % högre än under motsvarande period förra året. De regionala skillnaderna i prisutvecklingen för småhus är dock mycket stora.

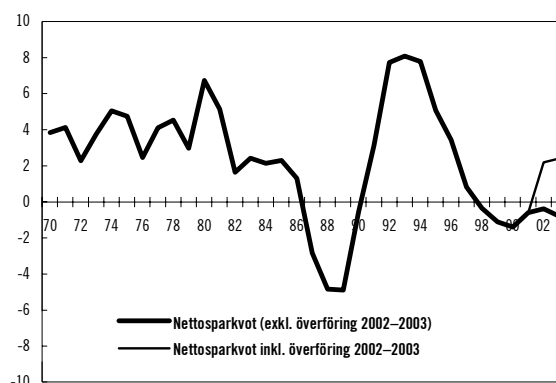
Effekterna på konsumtionen av den samlade kraftiga förmögenhetsökningen är svåra att bedöma, men det är rimligt att räkna med att en viss del av den kraftiga konsumtionsökningen under senare tid hänger samman med den snabba ökningen i priserna på aktier och småhus. Förmögenhetsökningen bidrar sannolikt fortfarande till konsumtionstillväxten men effekten kan antas avta successivt framöver då förmögenheten nu utvecklas långsammare.

Hushållens sparkvot är för närvarande låg (se diagram 9.2). Sparkvotens nivå måste ses mot bakgrund av inte bara hushållens positiva förväntningar och den starka förmögenhetstillväxten, utan också konsumtionens sammansättning. Den del av konsumtionen som växte kraftigast förra året var varaktiga varor, vilka i viss utsträckning kan betraktas som investeringar, dvs. en form av sparande, t.ex. bilar, möbler och vitvaror. Diagram 9.3 visar utvecklingen för hushållens konsumtion av bilar och andra varaktiga varor. Konsumtionen av varaktiga varor exklusive bilar växte första kvartalet i år med nästan 20 % i årstakt. Bilkonsumtionen, som förra året ökade med över 30 %, växte första kvartalet i år

med 7 %, vilket även det är en hög tillväxttakt.⁴ Som framgår av diagrammet finns ett cykliskt inslag i utvecklingen för båda grupperna av varaktiga varor. Efter den låga konsumtionen under en stor del av 1990-talet har hushållen ett behov av att ersätta förslitna kapitalvaror. Detta behov torde dock mattas av under de närmaste åren.

Diagram 9.2 Hushållens nettosparkvot exklusive sparande i avtalspensioner

Sparande i förhållande till disponibel inkomst, procent

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

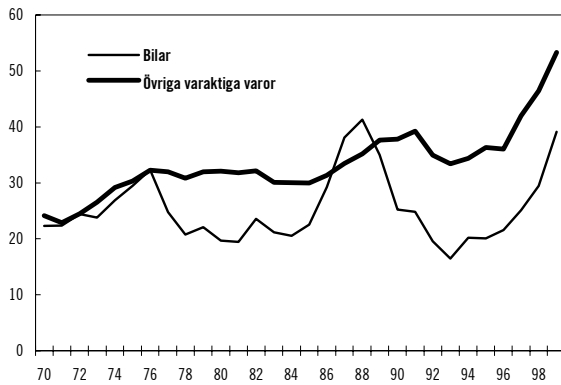
Hushållens låga sparande kommer också till uttryck i att skuldsättningen ökar. Hushållens skulder, uttryckta som andel av den disponibla inkomsten, har ökat under flera år (se diagram 9.4). Andelen är dock fortfarande betydligt lägre, och den aktuella konsumtionsuppgången därmed stabilare, än vad som var fallet i slutet av 1980-talet.

Som beskrivits i avsnitt 9.1 ovan väntas hushållens reala disponibla inkomster stiga kraftigt 2000–2001, bl.a. tack vare en gynnsam sysselsättningsutveckling och sänkta skatter. Mot bakgrund av hushållens starka förmögenhetsställning och optimistiska syn på den närmaste framtiden väntas en relativt stor del av inkomstökningarna i år och nästa användas till ökad konsumtion. Detta innebär att sparkvoten under dessa år antas förbli relativt låg.

⁴ Vid tolkningen av nationalräkenskaperas uppgifter om bilkonsumtionen bör man ta hänsyn till att den andel av hushållens personbilsregistreringar som avser direktimporterade fordon vuxit mycket kraftigt sedan mitten av förra året. Dessa bilinköp bokförs inte som bilkonsumtion i nationalräkenskaperna utan ingår i en samlingspost tillsammans med annan konsumtion som svenska hushåll företar i utlandet. Under första halvåret i år omfattade privatimporten ca 23 000 (drygt 25 %) av hushållens totalt knappt 90 000 personbilsregistreringar. Som jämförelse kan nämnas att av de knappt 75 000 personbilsregistreringar som hushållen gjorde under första halvåret förra året avsåg knappt 13 000 (ca 17 %) privatimporterade fordon.

Diagram 9.3 Hushållens konsumtionsutgifter för bilar och övriga varaktiga varor

Miljarder kronor, fasta priser referensår 1999

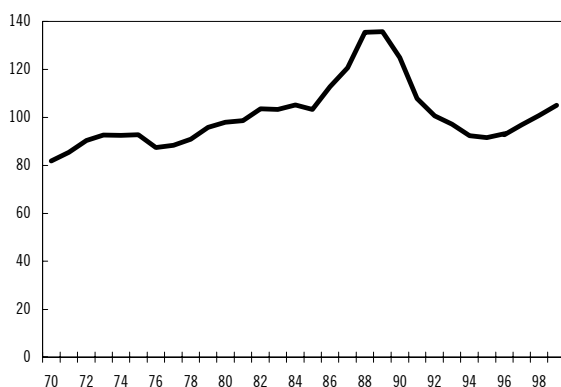

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Under år 2002 och 2003 emotses fortsatt stora överskott i de offentliga finanserna. Som nämnts i avsnitt 9.1 har väntade överskott utöver den målsatta nivån beräkningstekniskt överförts i sin helhet till hushållen. Som framgår av den övre inkomstkurvan i diagram 9.1 innebär detta en mycket stark real utveckling för den disponibla inkomsten under dessa år. (Den nedre kurvan illustrerar utvecklingen exklusive dessa beräkningstekniska överföringar. På motsvarande sätt visar diagram 9.2 sparkvoten för 2002 och 2003 både före och efter de beräkningstekniska överföringarna.)

Diagram 9.4 Hushållens skuldkvot

Bruttoskuld i förhållande till disponibel inkomst, procent

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Det måste dock betonas att hanteringen av dessa väntade överskott inte är föremål för beslut förrän längre fram. Hur stora överföringar till hushållen som kommer att vara möjliga kommer att bedömas mot bakgrund av det aktuella konjunkturläget. Det är också rimligt att räkna med att hushållen, vars konsumtion under en tid ökat

snabbare än inkomsten, på sikt vill öka sparandets andel av inkomsten till en mer långsiktigt hållbar nivå. Den medelsiktiga kalkylen beskriver en balanserad utveckling av ekonomin i den takt som bedöms som långsiktigt hållbar och förenlig med inflationsmålet. När en konjunkturprognos för år 2002 för första gången utarbetas under nästa år är det sannolikt att konsumtionsutsikterna för detta år skulle komma att revideras upp om hela de nu prognostiserade överskjutande överskotten faktiskt skulle överföras till hushållen och revideras ned om överföringarna helt skulle utebli.

Även om det således ännu inte är klart i hur stor utsträckning och i vilken form de väntade överskotten under 2002 och 2003 faktiskt kommer att komma hushållen till godo är det ändå rimligt att anta att hushållen räknar med att få del av dem och i viss mån planerar sin konsumtion under hela den nu aktuella perioden därefter. Som nämnts ovan är det emellertid också rimligt att vänta sig en ökad sparkvot. Denna prognos stöds av att behovet av att investera i kapitalvaror, liksom de direkta effekterna av den snabba förmögenhetstillväxten, väntas avta successivt.

Sammantaget bedöms förutsättningarna för en fortsatt stark utveckling av hushållens konsumtion 2000–2001 vara gynnsamma. Den väntade goda utvecklingen av sysselsättningen och den disponibla inkomsten, hushållens alltjämt mycket goda förmögenhetsställning samt deras optimistiska förväntningsbild talar för att konsumtionen kommer att växa starkt både i år och nästa år. I år väntas hushållens konsumtionsutgifter växa med 4,7 % totalt och med 3,7 % om effekten av Svenska kyrkans överföring rensas bort. Nästa år förutses en tillväxt på 3,4 %.

Även under 2002 och 2003 ger hushållens solida förmögenhetsställning, realinkomstutvecklingen och de starka offentliga finanserna stöd för en prognos om fortsatt god tillväxt i hushållskonsumtionen, även om en mer dämpad sysselsättning bidrar till att tillväxttakten avtar. För åren 2002 och 2003 beräknas hushållens konsumtionsutgifter öka med drygt 2 % per år.

10 Investeringar

I år beräknas näringslivet successivt bygga ut produktionskapaciteten för att möta en allt högre efterfrågan från såväl inhemska som internationella marknader. Den starka konjunkturen har medfört ett ökat resursutnyttjande och trots en måttlig prisutveckling förefaller lönsamheten vara god i stora delar av näringslivet. Industriföretagen har expansiva investeringsplaner och även inom övrigt näringsliv bedöms kapaciteten utökas i betydande omfattning de närmaste åren. Totalt beräknas näringslivets investeringar, utifrån redan höga nivåer, öka med ca 7 % i år och med ca 6 % nästa år.

Enligt de preliminära nationalräkenskaperna föll investeringarna inom offentliga myndigheter kraftigt under första halvåret i år. Trots en förväntad uppgång under årets senare del beräknas myndigheternas investeringar minska räknat som årsgenomsnitt. Ökade satsningar på vägar under nästa år medför att investeringarna åter växer som årsgenomsnitt.

Tabell 10.1 Bruttoinvesteringar efter näringsgren

	Miljarder kronor			Procentuell förändring		
	1999	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Näringslivet</i>	246	7,6	6,9	6,2	1,2	1,5
Industri	75	0,6	7,8	8,4	0,6	1,5
Övrigt näringsliv	171	11,0	6,5	5,3	1,5	1,5
<i>Bostäder</i>	32	18,8	4,5	13,7	12,0	12,0
Nybyggnad	16	21,8	11,0	17,0	–	–
Ombyggnad	16	16,1	–2,0	10,0	–	–
<i>Offentliga myndigheter</i>	49	4,7	–3,2	4,9	2,3	2,4
Totalt	327	8,1	5,1	6,8	2,5	2,8
därav						
maskiner	172	11,5	5,8	6,2	0,9	1,3
byggnader	112	3,8	3,7	8,3	4,6	4,9
övrigt	43	6,8	6,2	5,3	3,1	3,0

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Antalet påbörjade nybyggnationer av lägenheter har ökat kraftigt under första halvåret i år. Nivån är emellertid fortfarande låg i ett historiskt perspektiv. Det förbättrade läget på arbetsmarknaden och hushållens allt starkare ekonomiska ställning talar för ett accelererande bostadsbyggande de närmaste åren. Den ojämna regionala utvecklingen av byggandet skapar dock vissa utbudsrestriktioner som dämpar uppgången. Antalet påbörjade ombyggnationer av lägenheter

har utvecklats överraskande svagt inledningsvis i år, vilket bl.a. kan vara resultatet av en begynnande brist på byggnadsarbetare.

I den medelfristiga kalkylen, dvs. för åren 2002 och 2003, antas BNP växa i en långsiktigt normal och hållbar takt. Därmed antas BNP-tillväxten avta något jämfört med åren 2000 och 2001. Eftersom investeringarna i stor utsträckning påverkas av produktionstillväxten dämpas även investeringsuppgången 2002–2003. Bostadsproduktionen förutses i det medelfristiga perspektivet närma sig en långsiktigt hållbar nivå, vilket innebär en betydande uppgång från dagens låga nivå.

10.1 Näringslivet

Industrin

Industrikonjunkturen är mycket stark för närvarande. Den internationella tillväxten är hög och svensk exportindustri gynnas av att industriproduktionen och efterfrågan på investeringsvaror stiger i för Sverige viktiga handelsländer. Den svenska industriproduktionen har också ökat kraftigt inledningsvis i år. Ordergången till industrin tyder på en fortsatt produktionsökning under andra halvåret. Av Konjunkturinstitutets industribarometer framgår att kapacitetsutnyttjandet ökat under det senaste året och att närmare en tredjedel av företagen nu anser att produktionskapaciteten inte är tillräcklig.⁵

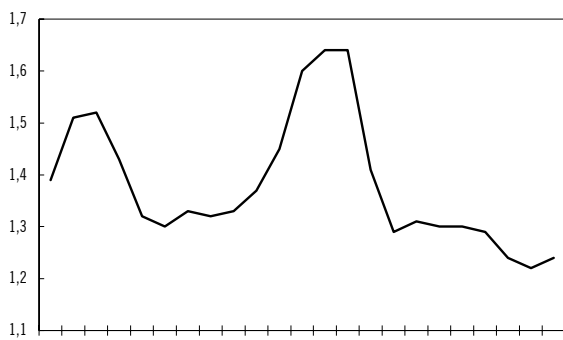
Bilden av ett mer ansträngt resursläge stämmer överens med utvecklingen av kapitalkvoten, dvs. kapitalstocken i relation till produktionsnivån, som har fallit kraftigt de senaste åren, se diagram 10.1. En sjunkande kvot innebär alltså att produktionen ökar i förhållande till realkapitalstocken, vilket på kort sikt indikerar ett ökat resursutnyttjande. Barometern och beräkningar av vinstandelar visar att lönsamheten är god i industrin, vilket är en viktig förutsättning för ökade investeringar.

Således förefaller det finnas både ett betydande behov av och goda förutsättningar för stigande investeringar inom industrin i år. Enligt de preliminära nationalräkenskaperna var investeringsnivån i industrin överraskande låg första

⁵ Till följd av förseningar av publiceringen av Statistiska centralbyråns statistik är osäkerheten om industrins kapacitetsutnyttjandet mycket stor.

halvåret i år, med en uppgång på knappt 5 % i jämförelse med motsvarande period 1999. Statistiska centralbyråns investeringsenkät från maj visar emellertid att industriföretagen har planer för helåret 2000 som innebär en ökning på 12 % jämfört med 1999, vilket skulle innebära en kraftig investeringstillväxt andra halvåret i år. Vid tidigare snabba tillväxtfaser har det dock visat sig vara svårt för företagen att på kort sikt kunna realisera sina expansiva investeringsplaner fullt ut. Sammantaget bedöms därför industrins investeringar stiga med knappt 8 % i år. Även nästa år förutses en relativt hög produktionstillväxt i industrin. Det allt högre kapacitetsutnyttjandet och en viss förskjutning av årets planerade investeringar talar för att investeringarna kommer att växa med ca 8 % även 2001.

Diagram 10.1 Kapitalkvoten i industrin

Anm: Kapitalkvoten definieras som kvoten mellan kapitalstocken och förädlingsvärdet inom industrin, uttryckt i 1998 års priser.

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Till osäkerheten i prognosen för industrins investeringar bidrar bl.a. svårigheterna att bedöma utvecklingen i den cykliska basindustrin. Konjunkturen i dessa branscher har förbättrats påtagligt under det senaste året med ökad produktion, stigande priser på bl.a. papper och pappersmassa samt ett högt kapacitetsutnyttjande. Den höga internationella efterfrågan på vissa insatsvaror kan innebära att den kapitalintensiva basindustrin utökar produktionskapaciteten i större omfattning än vad som har antagits i denna prognos. Samtidigt bör svårigheterna med att urskilja den långsiktiga trenden för industrins kapitalkvot framhållas. Kvoten förefaller ha etablerats på en ny och lägre nivå under 1990-talets senare hälft, vilket sannolikt förklaras av den pågående struktumvandlingen mot en mer kunskapsintensiv produktion. Det kan inte utslutas att kvoten faller snabbare än vad som antas

i denna prognos med en överskattning av investeringsutvecklingen som följd.

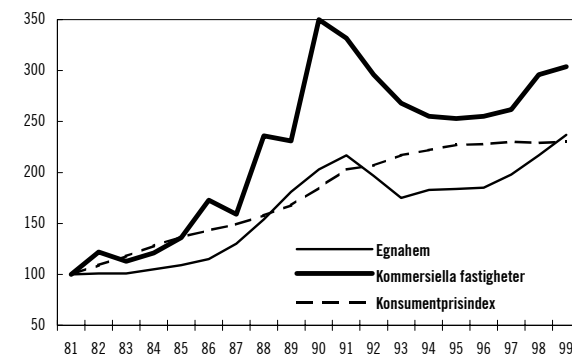
Övrigt näringsliv

Förra året steg investeringarna inom övrigt näringsliv med hela 11 %. Den mycket kraftiga uppgången förklaras dock av tillfälligt höga farttygs- och flygplansinvesteringar. Exkluderas dessa var ökningen ändå goda 6 %. Konjunkturläget har stärkts ytterligare i stora delar av övrigt näringsliv. Under första halvåret i år ökade produktionen i tjänstebranscherna med 5 % och antalet sysselsatta med drygt 80 000 personer i jämförelse med motsvarande period förra året.

De flesta indikatorer tyder på en fortsatt stark investeringsutveckling i övrigt näringsliv. Under förra året steg priserna på kommersiella fastigheter med 3 % i riket som helhet samtidigt som vakansgraden i storstadsområdena sjönk till de lägsta nivåerna på tio år. Trots att fastighetspriserna har fallit något inledningsvis i år är prisnivån hög, vilket är en viktig förutsättning för att investeringar i nya fastigheter ska vara lönsamma. Dessutom förefaller lönsamheten i tjänstebranscherna ha förbättrats de senaste åren. Enligt Konjunkturinstitutets barometer uppger företagen inom t.ex. handeln att lönsamheten i dagsläget ligger på en högre nivå än någon gång under hela 1990-talet samtidigt som antalet konkurser är det lägsta på mycket länge. Noteras bör att vinstmarginalerna per producerad enhet har fallit de senaste åren i tjänstesektorn, vilket bl.a. har bidragit till den låga inflationen (se kapitel 8). Den förbättrade lönsamheten torde således främst förklaras av kraftigt ökade försäljningsvolymerna samt av lägre kapitalkostnader till följd av räntenedgången under 1990-talets senare del.

Diagram 10.2 Fastighetsprisstatistik

Index 1981=100

Anm: Fastighetspriserna baseras på köpeskillingskoefficienter.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Konjunkturinstitutets barometer visar att det även finns förväntningar om en fortsatt uppgång i övrigt husbyggande. Allt fler byggföretag uppger att lönsamheten är god för närvarande och att de förutser en ökad produktion de närmaste åren. Dessutom är orderingången till arkitekter samt bygg- och annan teknisk konsultverksamhet mycket hög, vilket normalt förebådar en investeringsuppgång på ett till två års sikt.

Tabell 10.2 Övriga näringslivets investeringar

	Miljarder kronor		Procentuell förändring		
	1999	1998	1999	2000	2001
Jord- och skogsbruk	8	1,6	-7,1	4,0	3,9
Energi och vattenverk	14	3,0	-6,2	4,0	2,9
Byggnadsindustri	10	26,3	22,7	6,1	5,8
Handel	26	30,2	-0,9	7,1	6,2
Finansiell verksamhet	8	24,7	13,5	-2,6	5,1
Företagstjänsteverksamhet	29	25,7	14,0	6,5	4,9
Hushållsverksamhet	10	11,6	9,7	15,0	3,8
Fastighetsverksamhet	15	6,1	1,6	9,3	6,9
Övrig tjänsteverksamhet	50	4,3	28,9	6,2	5,5
därav transport	27	1,7	53,5	1,6	2,9
post och tele	15	4,5	6,3	15,6	10,6
Summa	171	13,6	11,0	6,5	5,3

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Statistiska centralbyråns investeringsenkät bekräftar bilden av en stigande investeringsaktivitet i övrigt näringsliv i år. Bilden är dock delvis splittrad. Inom företagstjänster samt post- och telebranscherna är planerna expansiva. I telebranschen förklaras uppgången delvis av en fortsatt utbyggnad av mobiltelefonsystemen och av bredbandsnätet. Inom finansiell verksamhet och handel är däremot utbyggnadsplanerna överraskande svaga. De begränsade investeringsplanerna inom finansiell verksamhet förklaras sannolikt av strukturella förändringar till följd av företagsfusioner och den ökade användningen av post- och banktjänster över Internet, vilket bl.a. medför en minskning av antalet bank- och postkontor. Omställningsarbetet i samband med millennieskiftet är nu över vilket ytterligare dämpar investeringsutvecklingen i den finansiella sektorn. Vad gäller handeln bör det understrykas att efter den mycket kraftiga uppgången 1998 ligger investeringarna på en hög nivå och redan fjolårets investeringsnivåer innebär en betydande utbyggnad av kapaciteten. En viktig förklaring till de återhållsamma investeringsplanerna enligt enkäten är att allt färre företag inom handeln äger

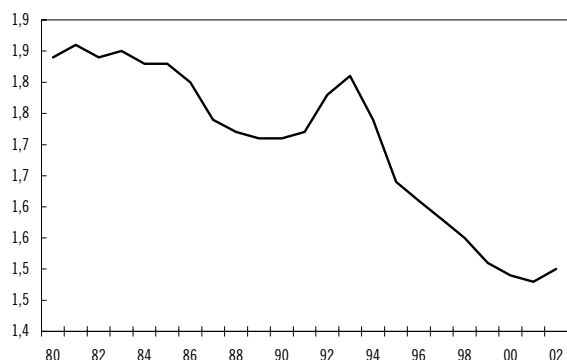
fastigheter varvid produktionsökningar i denna bransch delvis resulterar i ökade investeringar i fastighetssektorn. Den förväntade kraftiga uppgången i hushållens konsumtion bedöms dock medföra ökade och mer omfattande investeringar inom handeln än vad enkäten anger både i år och nästa år.

Det bör också nämnas att inom flertalet branscher steg mjukvaruinvesteringarna, vilka utgör 13 % av de totala investeringarna, kraftigt under första halvåret i år enligt nationalräkenskaperna. Under de närmaste åren beräknas dessa öka med ca 6 % årligen.

Sammantaget görs bedömningen att behovet av att utöka produktionskapaciteten generellt sett är stort och att investeringarna i övrigt näringsliv i år överstiger fjolårets nivå med ca 6,5 %.

Av diagram 10.3 framgår att kapitalkvoten i övrigt näringsliv exklusive småhus och fastighetsverksamhet successivt har fallit sedan början av 1980-talet, bortsett från recessionsåren under 1990-talets första hälft. Den tydliga nedåtgående trenden förklaras bl.a. av minskade investeringar i energisektorn och av kapitalrationaliseringar inom handel och finansiella tjänster. Det är svårt att avgöra utvecklingen av kapitalkvoten på sikt men den kraftiga nedgången förra året bedöms delvis vara resultatet av ett ökat kapacitetsutnyttjande, vilket tillsammans med förväntningar om en fortsatt stark produktionsökning beräknas medföra att investeringarna inom övrigt näringsliv stiger med ytterligare ca 5 % nästa år. De positiva utsikterna för byggsektorn stödjer en sådan prognos.

Diagram 10.3 Kapitalkvoten i övrigt näringsliv exklusive småhus och fastighetsverksamhet

Anm.: Kapitalkvoten definieras som kvoten mellan kapitalstocken och förädlingsvärdet, uttryckt i 1998 års priser.

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

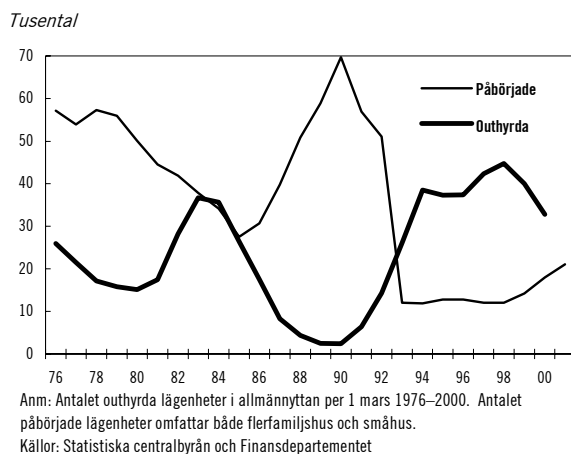

10.2 Bostäder

Under förra året påbörjades byggnationer av ca 14 000 lägenheter enligt Statistiska centralbyrån, vilket var en ökning med ca 14 % jämfört med året innan. Uppgången har fortsatt inledningsvis i år enligt preliminär statistik från Statistiska centralbyrån.

Fundamentala faktorer talar för att bostadsbyggandet tar fart de närmaste åren. Stigande fastighetspriser på andrahandsmarknaden och fallande vakanstal visar att efterfrågan på bostäder är hög redan i dag (se diagram 10.4). Även om den regionala fördelningen är ojämn innebär den allt högre prisnivån att det i många fall är mycket lönsamt med nybyggnationer. En fortsatt förbättring av läget på arbetsmarknaden och hushållens allt starkare ekonomiska ställning bidrar till att höja efterfrågan ytterligare. Dessutom har räntorna stabiliserats på en förhållandevis låg nivå.

Diagram 10.4 Antalet outhyrda respektive påbörjade lägenheter

Konjunkturinstitutets barometer visar att förväntningarna avseende bostadsbyggandet är mycket positiva avseende andra halvåret i år. I barometern kan emellertid en besvikelse noteras i den mening att de positiva förväntningarna under det senaste året inte har infriats. Det kan också konstateras att trots många gynnsamma omständigheter och en i dagsläget hög efterfrågan är byggandet av bostäder alltså på en mycket låg nivå. Uppgången i antalet påbörjade lägenheter under förra året och inledningsvis i år var från den historiskt sett mycket låga nivå som gällde under större delen av 1990-talet. Enligt Boverkets bedömningar skulle det behöva byggas 25 000–30 000 lägenheter årligen för att svara mot den långsiktiga efterfrågan. Ytterligare en

indikator på att bostadsbyggandet fortfarande är återhållsamt är att orderingen till småhusfabrikanterna har minskat något hittills i år jämfört med första halvåret i fjol.

Det förhållandevis låga bostadsbyggandet förklaras troligen bl.a. av en låg lönsamhet i nyproduktionen av hyresrätter samt av vissa utbudsrestriktioner i form av brist på byggnadsarbetare och tomtmark. De senare faktorerna torde i sin tur förklaras av den ojämna regionala utvecklingen med en mycket hög efterfrågan i storstadsområdena. Nämda utbudsrestriktioner väntas delvis gälla även de närmaste åren och antalet påbörjade bostäder beräknas därmed uppgå till 18 000 i år och till 21 000 nästa år, dvs. samma prognos som i vårpropositionen.

Vissa utbudsrestriktioner kan vara en förklaring till att antalet inledda ombyggnationsprojekt har varit överraskande låga hittills i år. Ytterligare en orsak är sannolikt att lönsamheten tidigare har varit mycket dålig hos de allmännyttiga bolagen. De senaste årens räntenedgång och fallande vakanstal innebär dock att den finansiella situationen har förbättrats. Därmed torde antalet inledda ombyggnationer de närmaste åren överstiga fjolårets nivå på 21 000 lägenheter. På grund av det låga utfallet hittills i år och med hänsyn tagen till vissa utbudsrestriktioner har dock prognosen för antalet ombyggnationer reviderats ned med ca 1 000 lägenheter per år jämfört med vårpropositionen till 22 000 i år och till 25 000 lägenheter nästa år.

I genomsnitt pågår ett nybyggnationsprojekt i ca 12 månader och ett ombyggnadsprojekt i ca 6 månader. Den kraftiga uppgången av påbörjade nybyggnationer som har ägt rum inledningsvis i år påverkar därför successivt volymutvecklingen i år och delvis även nästa år. Dessutom har omfattningen av olika projekt samt fördelningen mellan småhus och lägenheter i flerfamiljshus betydelse. Sammantaget beräknas bostadsinvesteringarna öka med omkring 5 % i år och med 14 % nästa år.

10.3 Lager

Efter en till stora delar ofrivillig lageruppbyggnad under 1998 ägde en successiv lageranpassning rum under förra året. Sammantaget gav lagerinvesteringarna ett negativt bidrag till BNP-tillväxten på motsvarande 0,5 % av BNP 1999. Under första kvartalet i år gav lagerinvestering-

arna däremot ett positivt tillväxtbidrag på 0,7 % av BNP. Den stora lagerökningen förklaras bl.a. av en oväntat hög lageruppbyggnad i industrin. Även under andra kvartalet växte lagren kraftigt, vilket gav ett positivt BNP-bidrag på motsvarande 0,5 %. Osäkerheten i utfallet avseende andra kvartalet är dock mycket stor på grund av att den s.k. snabbversionen av nationalräkenskaperna som publiceras i augusti i många avseenden är en prognos.

Den anpassning som genomfördes i fjol bedöms i stort sett vara avslutad och lagerökningen i industrin i början av året antas i huvudsak vara tillfällig. Under de närmaste åren väntas det ske en frivillig lageruppbyggnad i näringslivet som helhet i samband med att produktionsnivån successivt stiger. Jämfört med vårpropositionen, då lagerinvesteringarna beräknades vara tillväxtneutrala fram t.o.m. 2003, har lagerprognosen reviderats upp något i år, vilket förklaras av att såväl produktion som lagerinvesteringarna inom handeln nu förutses bli högre. Sammantaget väntas lagerinvesteringarna i år vara något större än under förra året och BNP-bidraget väntas uppgå till 0,2 % i år. Nästa år dämpas produktionsökningen inom såväl industrin som handeln med en långsammare lagertillväxt som följd. Därmed beräknas BNP-bidraget bli -0,1 % år 2001. För 2002 och 2003 antas lagerinvesteringarna vara av samma storleksordning som nästa år och därmed vara tillväxtneutrala.

Den kraftiga lageruppbyggnaden i industrin inledningsvis i år förklaras av ökade lager inom läkemedels- och teleproduktindustrierna. Av Konjunkturinstitutets barometer framgår att i den kemiska industrin, där produktionen av läkemedel ingår, har missnöjet med lagersituationen ökat under första halvåret i år samtidigt som Statistiska centralbyråns statistik visar att produktionen sjönk i denna bransch jämfört med inledningen av 1999. Det försämrade konjunkturläget kan medföra en onormalt hög lagerhållning i läkemedelsindustrin under större delen av innevarande år. Något liknande missnöje med lagren syns inte i teleproduktindustrin. Därmed bedöms lagertillväxten i denna bransch vara temporär och dessa lager torde därmed justeras ned relativt snabbt. Konjunkturinstitutets barometer visar att generellt sett är industriföretagen nöjda med lagersituationen och mot bakgrund av det starka konjunkturläget i flertalet branscher bedöms industrins totala lager växa i takt med produktionen.

Inom handeln har lagren utvecklats i stort sett som väntat inledningsvis i år. Det missnöje med lagerläget som uppstod vid årsskiftet inom handeln med motorfordon kvarstår dock enligt Konjunkturinstitutets barometer. I denna bransch förefaller det alltså finnas behov av att minska lagren. Sett till handeln som helhet väntas dock lagren öka något i samband med en tilltagande inhemsk efterfrågan. På grund av att handelns försäljning nu förutses bli högre har lagerinvesteringarna höjts i jämförelse med prognosen i vårpropositionen.

11 Den offentliga sektorn

Den offentliga sektorns finansiella sparande beräknas uppgå till ca 3,5 % av BNP i år och nästa år. Det positiva sparandet bidrar till att statsskulden sjunker och att den konsoliderade bruttoskulden understiger 60 % av BNP i år. Nettoskulden vänds till en positiv finansiell nettoställning redan nästa år. Även för 2002 och 2003 förutses ett finansiellt sparande på omkring 3,5 % av BNP.

11.1 Den konsoliderade offentliga sektorn

Finansiellt sparande

I år väntas den offentliga sektorns finansiella sparande uppgå till ca 71 miljarder kronor eller 3,4 % av BNP. Det är en förbättring med 1,5 % av BNP, jämfört med 1999. Därav svarar lägre ränteutgifter för nära 1 procentenhet, vilket del-

vis är en följd av att intäkterna från försäljningen av aktier används till amortering av statsskulden. De direkta intäkterna från försäljningar av aktier inkluderas däremot inte i det finansiella sparandet. Såväl den offentliga sektorns inkomster som utgifter exklusive räntor minskar som andel av BNP. En del av nedgången beror emellertid på att den offentliga sektorns omslutning reduceras från och med innevarande år med 0,5 % av BNP till följd av att Svenska kyrkan skiljs från staten.

Det finansiella sparandet överträffade målen om balans 1998 och ett överskott på 0,5 % av BNP 1999. Även i år väntas det finansiella sparandet överstiga målet om ett överskott på 2 % av BNP. Denna utveckling har skett trots de skattesänkningar och andra reformer som genomförts under senare år. Sammantaget beräknas genomförda reformer under perioden 1998–2000 medföra en budgetbelastning för staten på ca 3,5 % av BNP år 2000. Det innebär att den offentliga sektorns finansiella sparande skulle ha uppgått till ca 7 % av BNP i år i frånvaro av re-

Tabell 11.1 Den offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	1187,8	1218,7	1248,1	1281,2	1335,4
<i>procent av BNP</i>	<i>60,2</i>	<i>58,9</i>	<i>57,2</i>	<i>56,4</i>	<i>56,5</i>
Skatter och avgifter	1043,2	1074,9	1110,4	1141,8	1190,7
<i>procent av BNP</i>	<i>52,9</i>	<i>52,0</i>	<i>50,9</i>	<i>50,3</i>	<i>50,3</i>
Kapitalinkomster	70,2	67,8	59,2	58,3	61,1
Övriga inkomster	74,3	76,0	78,5	81,1	83,5
Utgifter	1150,8	1147,4	1172,4	1206,3	1251,2
<i>procent av BNP</i>	<i>58,4</i>	<i>55,5</i>	<i>53,7</i>	<i>53,1</i>	<i>52,9</i>
Transfereringar	463,8	464,9	475,7	483,0	506,2
Konsumtion och investeringar	581,6	596,2	619,9	648,4	674,5
Ränteutgifter	105,4	86,2	76,8	74,9	70,6
Finansiellt sparande före överföring	36,9	71,3	75,7	74,9	84,1
<i>procent av BNP</i>	<i>1,9</i>	<i>3,4</i>	<i>3,5</i>	<i>3,3</i>	<i>3,6</i>
Beräkningsteknisk överföring	–	–	–	29,5	36,8
<i>procent av BNP</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>1,3</i>	<i>1,6</i>
Finansiellt sparande efter överföring	36,9	71,3	75,7	45,4	47,3
<i>procent av BNP</i>	<i>1,9</i>	<i>3,4</i>	<i>3,5</i>	<i>2,0</i>	<i>2,0</i>
Finansiell ställning					
Nettoskuld	224,1	10,1	–80,5	–134,4	–188,5
<i>procent av BNP</i>	<i>11,4</i>	<i>0,5</i>	<i>–3,7</i>	<i>–5,9</i>	<i>–8,0</i>
Konsoliderad bruttoskuld ¹	1294,4	1218,5	1162,6	1140,4	1141,5
<i>procent av BNP</i>	<i>65,6</i>	<i>58,9</i>	<i>53,2</i>	<i>50,2</i>	<i>48,2</i>

Anm: Till följd av att Svenska kyrkan skiljs från staten reduceras inkomster och utgifter med 0,5 % av BNP fr.o.m. år 2000.

¹ Den konsoliderade skulden är definierad enligt EU:s konvergenskriterier (Maastricht).

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

former, allt annat lika. Detta reformutrymme har skapats genom den stabila ekonomiska utvecklingen med låg inflation och låga räntor.

Nästa år reduceras skatteinkomsterna som andel av BNP till knappt 51 %. Inkomsterna av räntor och utdelningar faller nominellt eftersom AP-fonden överför finansiella tillgångar till ett värde på 155 miljarder kronor till staten. Då större delen av dessa tillgångar används för att minska statsskulden bidrar överföringen också till sänkta ränteutgifter. Utgifter exklusive räntor minskar även de som andel av BNP. Det finansiella sparandet beräknas 2001 till ca 76 miljarder kronor eller 3,5 % av BNP. Av detta är 8 miljarder kronor, eller 0,4 % av BNP, en tillfällig effekt av skatt på utdelade medel till företagen från försäkringsbolaget SPP.

Vid hittills beslutade och föreslagna regler beräknas det finansiella sparandet som andel av BNP uppgå till 3,3 % 2002 och förstärkas till 3,6 % 2003. Det prognostiserade sparandet överträffar därmed budgetmålet om ett överskott på 2 % av BNP med 30 respektive 37 miljarder kronor. Det överskjutande överskottet antas i kalkylen för perioden 2002–2003 beräkningstekniskt överföras till hushållssektorn. Statens ränteutgifter, statsskulden och den offentliga sektorns finansiella ställning är för åren 2002 och 2003 beräknade med ett antagande om ett finansiellt sparande som överensstämmer med saldomålet på 2 % av BNP.

Den finansiella ställningen

Finansiellt sparande är resultatet av alla transaktioner som påverkar den finansiella nettoförmögenheten. Det innebär att t.ex. försäljning av aktier inte påverkar det finansiella sparandet. Om försäljningsinkomsterna används för amortering av statsskulden minskar tillgångar och skulder lika mycket, vilket medför en oförändrad finansiell nettoställning. Skulle däremot försäljningsinkomsterna användas till ökade utgifter minskar det finansiella sparandet. Eftersom det finansiella sparandet är definierat som nettot av transaktioner påverkar inte heller värdeförändringar på tillgångar och skulder det finansiella sparandet.

Den offentliga skulden påverkas däremot av anskaffning och försäljning av finansiella tillgångar samt värdeförändringar. Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, definierad enligt de s.k. Maastrichtkriterierna, var vid utgången av 1999 drygt 65 % av BNP. Genom de finansiella överskotten och den skuldminskning

som sker till följd av försäljningar av statens aktieinnehav, beräknas i år skulden understiga referensvärdet inom EU på 60 % av BNP.

Den offentliga sektorns finansiella nettoskuld, dvs. skulder minus samtliga finansiella tillgångar, är väsentligt lägre än den konsoliderade bruttoskulden. Detta beror huvudsakligen på att AP-fonden har betydande finansiella tillgångar vid sidan av statsobligationer. Även staten och den kommunala sektorn har finansiella tillgångar i form av t.ex. aktier och utlåning. Nettoskulden sjunker till följd av överskotten i det finansiella sparandet och påverkas också av de värdeförändringar som sker på den offentliga sektorns innehav av aktier och obligationer. Genom börsnoteringen av Telia AB stiger det bokförda värdet av statens aktier med ca 120 miljarder kronor i år. Denna värdeökning reducerar nettoskulden med motsvarande belopp, utöver den minskning som sker genom sparandet. Ett fortsatt högt finansiellt sparande medför att nettoskulden vänds till en positiv finansiell ställning redan under 2001. Det innebär att värdet av den offentliga sektorns finansiella tillgångar då överstiger skulderna.

Jämförelse med 2000 års ekonomiska vårproposition

Den offentliga sektorns finansiella sparande år 2000 bedöms nu bli 12 miljarder kronor högre än vad som beräknades i vårpropositionen. Förbättringen beror i huvudsak på större skatteinkomster. Skatteinkomsterna höjs ytterligare 2001 till följd av att BNP-tillväxten nu förutses bli högre än tidigare. Därtill kommer i förhållande till vårpropositionen ett tillfälligt tillskott på 8 miljarder kronor genom skatt på utdelade medel från försäkringsbolaget SPP. Oaktat de nu föreslagna skatteförändringarna har det finansiella sparandet sedan vårpropositionen reviderats upp med 20 miljarder kronor eller 1 % av BNP 2001. Även efter skatteändringarna blir det finansiella sparandet 5 miljarder kronor högre 2001 jämfört med vårpropositionen. För åren 2002 och 2003 har det finansiella sparandet reviderats ned med 7 respektive 22 miljarder kronor jämfört med vårpropositionen. Det innebär en motsvarande sänkning av den beräkningstekniska överföringen för dessa år.

Den konsoliderade bruttoskulden har justerats upp med 20 miljarder kronor 2000 till följd av att försäljningen av aktier har blivit mindre omfattande än väntat. För nästa år motverkas detta delvis av ett högre finansiellt sparande än i vårpropositionen. Sammantaget har prognosen för

bruttoskulden, avseende 2001, reviderats upp med 10 miljarder kronor.

Nettoskulden har reviderats ned med ca 64 miljarder kronor för 2000 till följd av att hela värdet av statens ägande i Telia AB nu redovisas bland de finansiella tillgångarna. I vårpropositionen gjordes en mer försiktig bedömning av marknadsvärdet på grund av den då rådande osäkerheten kring försäljningen av aktier i Telia.

Skatter och avgifter

I nationalräkenskaperna redovisas skatterna i hushåll när skattskyldigheten uppstår och inte, som i statsbudgeten, när skatten betalas. Periodiseringen av inkomstskatterna är dock ofullständig på grund av att redovisningen avviker från de slutligt fastställda skatterna. Därtill kommer att den del av mervärdesskatten och tullinkomsterna, som ingår som en del av EU-avgiften, inte redovisas som transaktioner i den offentliga sektorn utan bokförs som en skatt till utlandet. De totala skatterna är således större än den offentliga sektorns skatteinkomster.

De totala skatteinkomsterna har stigit kraftigt de senaste åren och uppgick 1999 till 53,5 % av BNP (skattekvoten), se tabell 11.2. I år har inkomstskatten för hushåll sänkts med ca 12 miljarder kronor genom en skattereduktion för en fjärdedel av den allmänna pensionsavgiften och genom en höjning av skiktgränserna för den statliga skatten. Inkomsterna av bolagsskatten reduceras under prognosperioden genom en tidigare beslutad höjning av avsättningen till periodiseringsfonder och genom att tiden för återföring till beskattning förlängts från 5 till 6 år. I år har fastighetsskatten på hyreshus sänkts till 1,2 % av taxeringsvärdet. Energibeskattningen har höjts för att finansiera kompetensutveckling i företagen. Kommunalskatterna har också förändrats i vissa kommuner och landsting så att den i genomsnitt, inklusive kyrkoskatten, ökat från 31,48 % till 31,60 %. Därtill kommer att Svenska kyrkans skiljande från staten innebär att kyrkoskatten fr.o.m. 2000 ej längre räknas som en skatt utan som en medlemsavgift, vilket sänker den redovisade skattekvoten med 0,5 procentenheter. Sammantaget sjunker skattekvoten till 52,6 % i år.

För 2001 föreslås nu ytterligare ett steg i sänkningen av inkomstskatten för hushåll med samma inriktning som i år samt en höjning av grundavdraget med 1 200 kronor. Reseavdraget med bil föreslås höjas med 1 krona per mil. Sammantaget innebär det att inkomstskatten för

hushåll sänks med 15 miljarder kronor. För att undvika ett ökat skatteuttag till följd av att fryshöjningen av taxeringsvärdena upphör nästa år föreslås förändringar av fastighets- och förmögenhetsskatterna.

Tabell 11.2 Skatter och avgifter

Procent av BNP

	1999	2000	2001
Hushållens direkta skatter och avgifter	22,4	21,7	20,8
Företagens direkta skatter	3,1	2,9	3,1
Arbetsgivar- och egenföretagaravgifter	14,9	14,8	14,6
Mervärdesskatt	7,2	7,5	7,5
Fastighetsskatt	1,2	1,1	1,1
Övriga indirekta skatter	4,6	4,6	4,4
Totala skatter och avgifter	53,5	52,6	51,5
varav till EU	0,6	0,6	0,6

Anm: Till följd av att Svenska kyrkan skiljs från staten reduceras skatterna med 0,5 % av BNP fr.o.m. 2000.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Fastighetsskatten föreslås justeras ned från 1,5 % till 1,2 % av taxeringsvärdet för småhus och från 1,2 % till 0,7 % av taxeringsvärdet för hyreshus. Därtill föreslås en höjning av fribeloppet i förmögenhetsskatten till 1 miljon kronor för ensamstående och till 1,5 miljoner kronor för sam-beskattade. De föreslagna förändringarna av fastighetsskatten och förmögenhetsskatten medför sammantagna ett skattebortfall på ca 10 miljarder kronor jämfört med vårpropositionen. Skatten på realisationsvinster på bostäder föreslås höjas från 15 % till 20 %. Miljöskatter och energibeskattningen föreslås höjas med drygt 3 miljarder kronor. Mervärdesskatten på kollektiva transporter föreslås sänkas från 12 % till 6 %, vilket motsvarar knappt 1 miljard kronor. Arbetsgivaravgifterna föreslås sänkas med 0,1 procentenhet eller 1 miljard kronor. Sammantaget innebär de nu föreslagna skatteförändringarna en skattesänkning på 15 miljarder kronor jämfört med år 2000. Tillsammans med tidigare beslutade skatteförändringar reduceras de periodiserade skatterna med 23 miljarder kronor nästa år. Skatten på utdelade medel från SPP höjer tillfälligt skatteinkomsterna med 8 miljarder kronor eller 0,4 % av BNP nästa år. Skatteförändringarna och en i förhållande till BNP långsammare utveckling av viktiga skattebaser bidrar till att skattekvoten sjunker till 51,5 % nästa år.

Utgifter

År 1999 uppgick de offentliga utgifterna till motsvarande 58,4 % av BNP (utgiftskvoten). Det är i nivå med 1990, året innan den ekonomiska krisen bidrog till att utgiftskvoten steg till som högst 70 % 1993. Som framgår av tabell 11.1 sjunker de offentliga utgifterna som andel av BNP i år och nästa år. Den starka BNP-tillväxten både ökar nämnaren i utgiftskvoten och leder till lägre utgifter för arbetslösheten. Den låga inflationen resulterar i en motsvarande låg nominell ökning av pensioner och andra indexerade utgifter. Den minskade statsskulden och låga räntor medför sänkta ränteutgifter.

Utgifterna sjunker även i reala termer i år, se tabell 11.3. Av den redovisade reala minskningen i år på 2,8 % svarar emellertid effekten av att Svenska kyrkan skilts från staten för 0,8 procentenheter. Exklusive denna effekt och de kraftigt sänkta ränteutgifterna minskar utgifterna i reala termer med 0,2 %. Nästa år ökar utgifterna reallt med ca 1 % exklusive ränteutgifter.

Tabell 11.3 Den offentliga sektorns utgifter

	Andel av utgifter i procent		Procentuell volymförändring	
	1999	1999	2000	2001
Summa utgifter	100,0	0,5	-2,8	0,1
exklusive räntor	90,9	1,6	-1,2	1,1
Hushållstransfereringar	34,2	1,9	0,3	1,1
Pensioner	16,0	-	0,3	1,4
Sjukdom	6,8	-	9,8	5,1
Arbetsmarknad	4,0	-	-13,9	-11,3
Familjer och barn	3,4	-	3,6	4,0
Studier	1,3	-	-9,4	3,9
Övrigt	2,8	-	-2,3	-1,3
Övriga transfereringar	5,9	-1,5	-8,1	0,5
Räntebidrag till bostäder	0,6	-32,0	-48,1	-48,5
BNI-avgiften till EU	0,8	4,7	6,3	10,6
Bistånd	1,1	5,6	12,3	4,7
Ränteutgifter	9,1	-9,9	-19,2	-12,1
Konsumtion	46,1	1,8	-1,4	0,9
Investeringar	4,7	2,9	-2,0	4,6

Anm: Överföringen av Svenska kyrkan till hushållssektorn påverkar utvecklingstalen för år 2000. Exkl. påverkan av denna omklassificering beräknas totala utgifter till -2,0 %, totala utgifter exkl räntor till -0,2 % och konsumtionsutgifter till 0,6 %.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Transfereringarna till hushållen, som svarar för 34 % av de offentliga utgifterna, ökar reallt med 0,3 % i år och med 1 % nästa år. Ålderspensioner

m.m., som utgör nära hälften av transfereringarna till hushållen, stiger relativt långsamt i år, delvis till följd av att basbeloppet indexeras med 1999 års låga inflation. Nästa år bidrar höjningar av pensionstillskott och bostadstillägg till en starkare real ökning. Utbetalningarna från sjukförsäkringen har ökat kraftigt till följd av ökad sjukfrånvaro och högre medelersättning per sjukdag. Ökningstakten väntas avta i år för att sedan stabiliseras. Även assistansersättningen har ökat kraftigt och fortsätter att öka i snabb takt. Det förbättrade läget på arbetsmarknaden medför lägre kostnader för ersättningarna till arbetslösa. Även social- och bostadsbidragen väntas minska till följd av den positiva ekonomiska utvecklingen. Barnbidragen har höjts i år och en ytterligare höjning sker nästa år. Utbetalda studiebidrag och ersättning till personer i kunskapslyftet minskade kraftigt förra året och fortsätter att minska i år. Det är en följd av att antalet studiestödstagare sjunker. Nästa år stiger utbetalningarna till följd av att de nuvarande studiestödsformerna ersätts av ett nytt studiestödssystem den 1 juli 2001. Reformen innebär bl.a. att den generella bidragsnivån höjs, vilket ökar de redovisade utbetalningarna i nationalräkenskaperna eftersom lånedelen i studiemedelssystemet inte räknas som utgift.

Övriga transfereringar svarar för 6 % av de offentliga utgifterna och består av subventioner och andra bidrag till näringslivet och till utlandet. Transfereringarna till näringslivet innefattar utgifter för områden som arbetsmarknads-, regional- och miljöpolitik samt statligt och kommunalt stöd till t.ex. bostäder och transportsektorn. Bidragen till näringslivet minskar relativt kraftigt under prognosperioden. Det gäller t.ex. räntebidragen till bostäder, som har minskat från över 35 miljarder kronor 1993 till drygt 7 miljarder kronor 1999. År 2001 beräknas bidragen uppgå till endast 2 miljarder kronor. Den fortsatta minskningen beror huvudsakligen på att bidrag lämnas till en stegvis minskande andel av räntekostnaderna.

Den BNI-baserade EU-avgiften uppgår till ca 10 miljarder kronor i år och den totala EU-avgiften till drygt 22 miljarder kronor. Skillnaden mellan dem består i att en del finansieras genom tullmedel och mervärdesskatt. Som nämnts ovan bokförs denna del i nationalräkenskaperna som en skatt till EU och endast BNI-avgiften redovisas som en utgift för den offentliga sektorn. I år och nästa år stiger BNI-avgiften relativt kraftigt delvis till följd av att en större del av den totala

avgiften till EU kommer att baseras på BNI. Även den totala avgiften ökar starkt i år, delvis som följd av att valutakurseffekter gav en tillfälligt låg avgift 1999. Utgifterna för bistånd ökar också starkt i år efter den utgiftsbegränsning som gällde förra året.

Den offentliga konsumtionen svarar för 46 % av de offentliga utgifterna och motsvarar 27 % av BNP. Den offentliga konsumtionen drogs ned i samband med konsolideringen av de offentliga finanserna, men efter ökningarna 1998 och 1999 ligger nu den offentliga konsumtionen i fasta priser drygt 2 % över 1993 års nivå. I år sjunker den redovisade konsumtionen eftersom Svenska kyrkan överförs från den offentliga sektorn till hushållssektorn. Frånsett denna överföring beräknas konsumtionen inom stat och kommun sammantaget öka i volym med 0,6 % i år. Nästa år beräknas den offentliga konsumtionen öka med ca 1 %, vilket är väsentligt lägre än BNP-tillväxten på 3,5 %. Som andel av BNP kommer den offentliga konsumtionen emellertid att minska med endast en halv procentenhet eftersom prisutvecklingen för den offentliga konsumtionen är högre än för BNP.

Finanspolitiken

De prognoser som redovisats i tidigare avsnitt innebär att den offentliga sektorns finansiella sparande förbättras med 1,5 % av BNP i år till omkring 3,5 % av BNP. Även nästa år beräknas överskottet uppgå till 3,5 % av BNP. Om den beräkningstekniska överföringen inte beaktas beräknas överskottet ligga kvar på den nivån under resten av kalkylperioden. Detta innebär att de offentliga finansernas effekt på ekonomin bedöms vara åtstramande i år och i stor sett neutral de följande åren. Vid en tillväxt i ekonomin som är högre än den långsiktiga trenden förstärks de offentliga finanserna i frånvaro av regeländringar genom de s.k. automatiska stabilisatorerna. Dessa dämpar den privata sektorns efterfrågan. Diskretionära finanspolitiska åtgärder förstärker eller motverkar de automatiska stabilisatorernas effekter. I tabell 11.4 redovisas en grov indikator på den diskretionära finanspolitiken, dvs. den del av förändringen av det offentliga överskottet som beror på politiska beslut. Efter justering av överskottet för konjunkturutveckling, skatteperiodiseringar m.m. återstår en restpost, som utgör en grov indikator på den diskretionära finanspolitikens inriktning. I indikatorn inkluderas inte bara effekten av de åtgärder som föreslås i denna proposition, utan även av beslut

som fattats tidigare, men inte träder i kraft förrän under de redovisade åren. Därutöver inräknas effekterna av volymfaktorer i transfereringssystemen, vilka inte direkt beror av aktiva beslut.

Tabell 11.4 Beräkning av finanspolitikens inriktning

Procent av BNP

	1999	2000	2001	2002	2003
Förändring av finansiellt sparande före överföring	0,0	1,5	0,0	-0,2	0,3
<i>Förklarande faktorer</i>					
Konjunkturläge inkl. förändr. av skattebaser	1,6	1,4	0,7	-0,2	0,0
Periodisering av skatteinkomster	-0,9	0,4	0,6	-0,6	-0,2
Köp och försäljning av fastigheter samt kapitaltransf., netto	-0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapitalinkomster och ränteutgifter, netto	0,0	0,9	0,1	0,1	0,3
Justerat primärt sparande före överföring¹	0,2	-1,1	-1,3	0,5	0,2
Beräkningsteknisk överföring	-	-	-	-1,3	-0,3
Justerat primärt sparande efter överföring¹	0,2	-1,1	-1,3	-0,8	-0,1

¹ Det justerade primära sparandet visar finanspolitikens inriktning. Ett negativt tal innebär att inriktningen är expansiv och ett positivt tal att inriktningen är kontraktiv.

Källa: Finansdepartementet

Den komponent som hänförs till konjunkturen beaktar såväl BNP-utvecklingen som de viktigaste skattebasernas utveckling i förhållande till BNP. Den del som beror på BNP-utvecklingen mäts som 75 % av avvikelsen i BNP-förändring från en antagen trendmässig utveckling på 2 %.

Hur det offentliga sparandet påverkas av konjunkturen beror inte bara på BNP-tillväxten utan också på tillväxtens sammansättning. En exportledd tillväxt ger lägre skatteinkomster än om den drivs av privat konsumtion. Förskjutningar mellan vinster och löner påverkar också skatteinkomsterna eftersom vinster på kort sikt är lägre beskattade än löner. Den kraftiga ökningen av sysselsättningen förra året ledde till att lönesumman steg mer än BNP. Detta ökade effekten av konjunkturen på de offentliga finanserna utöver vad som följde av att BNP-tillväxten var högre än 2 %. Nästa år väntas de viktigaste skattebaserna stiga något långsammare än BNP, vilket dämpar effekten av tillväxten på de offentliga finanserna.

Den ofullständiga periodiseringen av skatteinkomsterna för bolag och hushåll i nationalräkenskaperna innebär att de redovisade skatterna av-

viker från de slutligt fastställda skatterna. För enskilda år kan periodiseringseffekterna vara betydande, men på några års sikt bör de jämnas ut. Förra året ökade de slutliga skatterna betydligt mer än de skatter som redovisas i nationalräkenskaperna, vilket gör att förbättringen av det "underliggande" sparandet underskattades. I år och nästa år väntas skatterna enligt nationalräkenskaperna öka mer än de slutliga skatterna.

Det som i nationalräkenskaperna registreras som köp och försäljningar av fastigheter är ofta ett resultat av tillfälliga transaktioner. År 1998 drogs det offentliga sparandet upp av att bolagiseringen av AP-fondens fastigheter tillgodosågs det finansiella sparandet. Det påverkade förändringen av sparandet mellan 1998 och 1999.

De finansiella överskotten medför att den offentliga sektorns skuldsättning stadigt avtar. Därmed minskar räntebördan, vilket ger ett positivt bidrag till förbättringen av de offentliga finanserna. Med ett oförändrat överskottsmål uppstår därmed ett reformutrymme. Utnyttjandet av detta utrymme registreras i tabell 11.4 som en minskning av det justerade primära sparandet och således som en expansiv inriktning av finanspolitiken. För 2000 finansieras en stor del av skattesänkningarna genom minskade ränteutgifter på statsskulden.

Som framgår av tabell 11.4 så steg det justerade primära sparandet som andel av BNP marginellt år 1999, vilket indikerar en något kontraktiv finanspolitik förra året. I år och nästa år har finanspolitiken en expansiv inriktning enligt den redovisade indikatorn. Detta skall ses mot bakgrund av att det bedöms finnas lediga resurser i ekonomin och att det s.k. produktionsgapet, dvs. skillnaden mellan faktisk och potentiell produktion, förutses vara slutet först nästa år. Den upprevidering av BNP som görs i prognosen bedöms således vara resultatet av en varaktig återhämtning. Därtill bör beaktas att hushållens sparkvot har fallit och nu är mycket låg. Det är därför rimligt att utgå från att en del av hushållens ökade inkomster kommer att användas för en gradvis höjning av sparkvoten. Inflationen och inflationsförväntningarna är också fortsatt låga. Finanspolitikens expansiva inriktning bedöms därför inte öka överhettningens riskerna.

För åren 2002 och 2003 bedöms finanspolitiken före beräkningsteknisk överföring bli restriktiv. Räknat efter beräkningsteknisk överföring skulle finanspolitiken bli expansiv år 2002. Kalkylerna för 2002 och 2003 är dock mycket osäkra och den beräkningstekniska överföringen

innebär inget ställningstagande till hur de överskjutande överskotten skall användas.

11.2 Den statliga sektorn

Statens finansiella sparande uppgick till 76,5 miljarder kronor förra året och budgetsaldot visade ett överskott på 82 miljarder kronor. Statsskulden minskade med 75 miljarder kronor, efter en stadig ökning mellan 1990 och 1998 med sammanlagt 900 miljarder kronor.

Statens finansiella sparande kommer att variera kraftigt under prognosperioden till följd av den finansiella infasningen av det reformerade ålderspensionssystemet. Reformen medför en påtaglig belastning på statens finanser. De statliga ålderspensionsavgifterna, överföringen av medel till premiepensionssystemet, reglering av avgiftsuttaget m.m. medför en årlig nettoförsvagning av statsfinanserna med 60 miljarder kronor. Därtill kommer att pensionsutgifter på 7,5 miljarder kronor överförs till staten från ålderspensionssystemet från och med 2003. Som kompensation för denna försvagning har staten under åren 1999 och 2000 tillförts medel från AP-fonden motsvarande 45 miljarder kronor vardera åren för amortering av statsskulden. År 2001 sker ytterligare en överföring på 155 miljarder kronor. Denna slutliga överföring utgör kompensation även för tiden därefter.

Överföringen antas till 75 miljarder kronor bestå av statsobligationer, som inte påverkar det redovisade budgetsaldot utan skrivs av direkt mot statsskulden. En del av överföringen 2001 antas bestå av bostadsobligationer, som ska förvaltas av Riksgäldskontoret till dess obligationerna förfaller till betalning. Den del av dessa obligationer som förfaller efter 2001 påverkar därför inte statens budgetsaldo och statsskulden detta år. I prognosen har antagits att 27 miljarder kronor förfaller 2002 och 5 miljarder kronor förfaller 2003, vilket förbättrar budgetsaldot med motsvarande belopp. År 2003, när infasningen av pensionsreformen är slutförd, beräknas statens sparande visa ett underskott på nästan 30 miljarder kronor, eller 1,2 % av BNP, inklusive den beräkningstekniska överföringen. Överskottet i den offentliga sektorns finansiella sparande upp-

Tabell 11.5 Statens finanser (exkl. statliga affärsverk och aktiebolag)

Miljarder kronor, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	738,5	714,7	835,9	700,7	720,5
Skatter och avgifter	631,7	607,2	620,7	640,1	659,0
Överföring från AP-fonden	45,0	45,0	155,0	–	–
Övriga inkomster	61,7	62,5	60,2	60,6	61,5
Utgifter	662,0	708,8	678,3	690,9	711,1
Transfereringar till hushåll, näringsliv och utlandet	290,9	288,6	294,6	295,4	317,8
Bidrag till kommuner	83,1	81,6	84,2	86,9	79,8
Ålderspensionsavgifter till pensionssystemet	15,6	19,9	21,2	22,9	24,0
Premiepensionsmedel	–	56,0	17,3	19,5	20,4
Konsumtion och investeringar	175,2	184,5	191,9	198,5	205,3
Ränteutgifter	97,3	78,3	69,1	67,7	63,8
Finansiellt sparande före överföring	76,5	5,9	157,6	9,8	9,4
<i>procent av BNP</i>	<i>3,9</i>	<i>0,3</i>	<i>7,2</i>	<i>0,4</i>	<i>0,4</i>
Beräkningsteknisk överföring	–	–	–	29,5	36,8
Finansiellt sparande efter överföring	76,5	5,9	157,6	–19,7	–27,4
<i>procent av BNP</i>	<i>3,9</i>	<i>0,3</i>	<i>7,2</i>	<i>–0,9</i>	<i>–1,2</i>
Budgetsaldo	82,0	76,2	22,4	1,4	–18,6
<i>procent av BNP</i>	<i>4,2</i>	<i>3,7</i>	<i>1,0</i>	<i>0,1</i>	<i>–0,8</i>
Statsskuld	1374,2	1275,3	1163,0	1153,1	1164,9
<i>procent av BNP</i>	<i>69,7</i>	<i>61,7</i>	<i>53,3</i>	<i>50,8</i>	<i>49,3</i>

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

kommer i stället i ålderspensionssystemet och i någon mån i den kommunala sektorn. Detta är en följd av att pensionsreformen innebär en mycket stor omfördelning av det offentliga finansiella sparandet från staten till ålderspensionssystemet.

Genom försäljningar av statens aktier blir amorteringen av statsskulden sammantaget under perioden 2000–2003 något större än de finansiella överskotten. Statsskulden beräknas minska med drygt 200 miljarder kronor mellan 1999 och 2003 till motsvarande 49,3 % av BNP.

Normalt är budgetsaldot något lägre än det finansiella sparandet på grund av att staten har viss utlåning, t.ex. studielån. Justerat för tillfälliga effekter av överföringar från AP-fonden och försäljningar av statliga aktier visar budgetsaldot för åren 2002 och 2003 underskott på 40 miljarder kronor efter den beräkningstekniska överföringen. Staten har således ett underliggande lånebehov och statsskulden kommer att öka när de tillfälliga faktorerna faller bort. Överskotten i den offentliga sektorn kommer i stället att användas till att bygga upp pensionsfonderna inför de stora pensionsavgångar som kommer nästa decennium.

Den statliga konsumtionen svarar för en fjärdedel av statens utgifter och ca 8 % av BNP. Den statliga konsumtionen sjönk oväntat med ca 3 % i volym första halvåret enligt nationalräkenskapernas preliminära utfall. De preliminära utfallen har visat sig vara osäkra och genomgår ofta stora revideringar. Statens budgetutfall för första halvåret tyder inte på en nedgång i den statliga konsumtionen. För helåret 2000 tyder de prognoser som kan göras utifrån statsbudgeten inte heller på någon minskning. Mot denna bakgrund bedöms den statliga konsumtionen vara oförändrad i år. För perioden 2001–2003 förutses en ökning i volym med 0,5 % per år.

11.3 Ålderspensionssystemet

År 1999 understeg avgiftsintäkterna till den allmänna tilläggspensionen (ATP) de utbetalda pensionerna med 24 miljarder kronor. Detta underskott finansierades med AP-fondens direktavkastning i form av utdelningar och ränteinkomster, som sammantagna uppgick till 37 miljarder kronor. Överföringen till staten på 45 miljarder kronor (se kapitel 11.2) medförde att

det finansiella sparandet visade ett underskott på 36,7 miljarder kronor. Trots detta underskott ökade värdet av AP-fondens tillgångar till följd av värdestegringar på aktier.

Tabell 11.6 Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	148,2	237,5	200,2	208,9	219,4
Avgifter	111,0	149,5	156,4	162,8	169,3
Premiepensionsmedel	–	56,0	17,3	19,5	20,4
Räntor, utdelningar m.m.	37,1	31,9	26,4	26,5	29,7
Utgifter	184,9	185,1	299,7	150,8	151,1
Pensioner	135,0	138,8	143,4	149,5	149,7
Överföring till staten	45,0	45,0	155,0	–	–
Övriga utgifter	4,9	1,3	1,3	1,3	1,4
Finansiellt sparande	–36,7	52,4	–99,5	58,1	68,3
<i>procent av BNP</i>	–1,9	2,5	–4,6	2,6	2,9
AP-fonden	–	–3,4	–119,4	35,0	43,1
Premiepensionsmyndigheten	–	55,8	19,9	23,1	25,1

Källor: Konjunkturinstitutet, Riksgäldskontoret, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Ålderspensionsreformen innebär att AP-fonden fr.o.m. år 1999 har en delvis ny roll. Fonden finansierar numera inkomstbaserade ålderspensioner inom det reformerade pensionssystemets s.k. fördelningsdel. Finansieringsansvaret för förtids- och efterlevandepension har förts över till statsbudgeten. Vidare medför reformen att fondens avgiftsinkomster förstärks genom att det införs statliga ålderspensionsavgifter på vissa transfereeringar m.m., som betalas över statsbudgeten. Nivåerna för allmänna pensionsavgiften och ålderspensionsavgiften höjdes fr.o.m. 2000 till 7 % respektive 10,21 %. Højningen av ålderspensionsavgiften med 3,81 procentenheter kompenseras av motsvarande lägre arbetsgivaravgifter till staten så att det samlade avgiftsuttaget i stort sett är oförändrat. Därigenom sker en avgiftsväxling mellan staten och ålderspensionssystemet med motsvarande ca 30 miljarder kronor.

Vid sidan av AP-fonden sker en förmögensuppbyggnad inom premiepensionssystemet. De medel som avsätts motsvarar intjänad premiepensionsrätt och placeras först i Riksgäldskontoret och därefter hos den fondförvaltare som den enskilde själv väljer. Genom att den statliga Premiepensionsmyndigheten (PPM) formellt är

ägare av fondandelarna kommer sparandet i premiepensionssystemet att i nationalräkenskaper inräknas i den offentliga sektorn. Under år 2000 överförs retroaktiva premiepensionsmedel avseende inkomståren 1995-1998 från den tillfälliga förvaltningen hos Riksgäldskontoret till PPM, sammanlagt 56 miljarder kronor. Det sparande som sker inom premiepensionssystemet motsvaras således av ett reducerat sparande inom staten. Medel motsvarande premiepensionsrätten överförs till PPM först andra året efter inkomståret. Från och med inkomståret 1999 har den intjänade premiepensionsrätten höjts från 2 % till 2,5 % av pensionsgrundande inkomster och belopp.

På grund av infasningen av pensionsreformen reduceras AP-fondens finansiella sparande åren 1999-2001. När infasningen är över år 2002 beräknas sparandet i pensionssystemet, dvs. AP-fonden och premiepensionssystemet, uppgå till 2,6 % av BNP. År 2003 stiger sparandet till 2,9 % av BNP till följd av att staten övertar utgifter för 7,5 miljarder kronor för bosättningsbaserad folkpension. Det innebär att mer än hela överskottsmålet på 2 % av BNP för den offentliga sektorn ligger i pensionssystemet och används för att bygga upp pensionsfonderna.

11.4 Kommunsektorn

Den gynnsamma utvecklingen av skatteinkomster och statsbidrag skapar ett utrymme för fortsatt tillväxt av kommunal konsumtion i år och nästa år. Kommunsektorn som helhet beräknas klara balanskravet från och med år 2000.

Enligt kommunallagen är primärkommuner och landsting skyldiga att uppnå ekonomisk balans från och med år 2000. Om utfallet visar att kostnaderna överstiger intäkterna skall underskottet täckas inom två år. Bedömningen av hur kommunsektorns konsumtionsutgifter utvecklas har gjorts med beaktande av balanskravet och under förutsättning att den kommunala skattesatsen är oförändrad.

Inkomsterna i kommunsektorn fortsätter att utvecklas starkt i år och nästa år. Skatteintäkterna väntas fortsätta att öka på grund av den kraftiga sysselsättningsökningen. Den genomsnittliga skatten för primärkommuner och landsting år 2000 är 30,38 % och den beräknas ligga kvar på en oförändrad nivå under hela perioden fram till och med 2003. Primärkommunerna har, sedan

sanktionerna mot kommunalskattehöjningar som upphörde att gälla vid utgången av 1999, höjt skattesatsen med i genomsnitt 1 öre. Landstingen har höjt med 8 öre i genomsnitt. Skatteinkomsterna ökar kraftigt fram till och med 2003. En del av denna ökning beror emellertid på förändringar i inkomstbeskattningen, som sammantaget ökar kommunsektorns skatteunderlag. Det generella statsbidraget har reglerats i motsvarande grad. Minskningen av det generella statsbidraget 2003 motsvaras av en lika stor höjning av skatteinkomsterna till följd av att garantipensionen blir skattepliktig.

Tabell 11.7 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	450,9	471,0	491,8	503,1	521,8
Skatter	316,0	338,1	354,5	361,8	386,5
Statsbidrag ¹	83,1	81,5	84,2	86,9	79,8
Skatter och statsbidrag, % av BNP	20,2	20,3 ²	20,1	19,8	19,7
Övrigt	51,8	51,3	53,0	54,3	55,5
Utgifter	453,7	458,0	474,1	496,0	515,4
Konsumtion	378,3	381,6	396,2	416,5	434,1
Volymförändring ³	2,0	-1,9 ⁴	1,0	1,2	1,1
Övrigt	75,4	76,4	77,9	79,5	81,3
Finansiellt sparande	-2,9	13,0	17,6	7,1	6,5

Anm: Kommunsektorn redovisas exkl. Svenska kyrkan fr.o.m. år 2000.

¹ Statsbidrag redovisas netto efter avdrag för primärkommunernas och landstingens avgifter till det kommunala moms-systemet.² Efter överföringen av kyrkan till hushållssektorn. Inkl. kyrkan uppgår andelen till 20,8 %.³ Årlig procentuell förändring av konsumtionsutgifter i fasta priser.⁴ Effekten av överföringen av kyrkan från kommunsektorn till hushållens ideella organisationer uppgår till 2,7 % av konsumtionsutgifterna. Exkl. överföringen blir utvecklingstakten 0,7 %.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Statsbidragen till primärkommuner och landsting har höjts i flera steg med början under 1997. I år är statsbidragen till primärkommuner och landsting 20 miljarder kronor högre än 1996. Regleringen av förändringar i inkomstbeskattningen har då inte beaktats. För 2001 föreslår regeringen att statsbidragen höjs med ytterligare 4 miljarder kronor. Av dessa avser 1 miljard kronor den satsning på vård och omsorg som aviseras redan i budgetpropositionen för 2000.

Kommunsektorns skatteinkomster och statsbidrag som andel av BNP, den s.k. kommunala skattekvoten, ökar från 20,2 % 1999 till 20,8 % 2000, exklusive effekten av överföringen av

Svenska kyrkan från kommunsektorn till hushållens ideella organisationer.⁶

I år och nästa år förstärks primärkommunernas och landstingens inkomster genom en tillfällig överföring av statlig inkomstskatt motsvarande ca 1,3 miljarder kronor per år. Satsningen på skolan i form av ökade statsbidrag är beräknad till 0,5 miljarder kronor 2001, 1,5 miljarder kronor 2002 och 2,5 miljarder kronor 2003. I kalkylen har vidare hänsyn tagits till de reformer inom familjepolitiken som regeringen aviserar.

Enligt nationalräkenskaperna ökade kommunsektorns konsumtionsutgifter första halvåret i år med 0,1 % i volym, jämfört med motsvarande period förra året.⁷ Med anledning av utfallet har konsumtionsprognosen reviderats ned för i år i förhållande till prognosen i vårpropositionen. Mätt som årsgenomsnitt beräknas konsumtionen öka med 0,7 % mellan 1999 och 2000, varav primärkommunerna väntas växa med 0,3 % och landstingen 1,6 %. Om hänsyn tas till överföringen av Svenska kyrkan från kommunsektorn till hushållens ideella organisationer minskar konsumtionsvolymen i år med 1,9 %.

Tabell 11.8 Konsumtionsutgifter i kommuner och landsting

Procentuell volymförändring

	2000	2001	2002	2003
<i>Primärkommuner</i>				
Konsumtionsutgifter	0,3	1,1	1,6	1,0
Produktion	0,4	1,2	1,6	1,1
Arbetade timmar	0,5	0,9	1,4	0,9
<i>Landsting</i>				
Konsumtionsutgifter	1,6	0,9	0,3	1,2
Produktion	1,3	0,7	0,8	0,8
Arbetade timmar	0,8	0,5	0,5	0,5

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Mellan 2000 och 2003 bedöms det finansiella utrymmet i primärkommunerna tillåta en genomsnittlig konsumtionsökning i volym med 1,0 % per år. Rensas konsumtionsutgifterna för effekten av nedtrappningen av kunskapslyftet erhålls en utvecklingstakt på i genomsnitt 1,4 % per år 2002–2003. Satsningen på ökad lärartäthet i sko-

⁶ Från och med i år skiljs Svenska kyrkan från staten. I nationalräkenskaperna har kyrkan tidigare förts till kommunsektorn. Fortsättningsvis kommer kyrkan att föras till hushållens ideella organisationer.

⁷ Exkl. effekten av överföringen av Svenska kyrkan från staten till hushållens ideella organisationer. Om överföringen beaktas minskade konsumtionsvolymen med 2,5 %.

lan väntas bidra med ca två tiondelar högre konsumtionstillväxt 2002 respektive 2003. *Landstingen* förväntas dämpa konsumtionstillväxten för perioden 2001–2002, jämfört med 2000, för att klara balanskravet. Trots detta beräknas konsumtionsvolymen kunna öka med 0,8 % i genomsnitt per år 2001–2003.

Det finansiella sparandet i kommunsektorn beräknas i år uppgå till 13 miljarder kronor och nästa år till 18 miljarder kronor. Därav beror ca 10 respektive ca 5 miljarder kronor på tillfälligt höga skatteinkomster till följd av slutavräkningen av skatter avseende åren 1999 och 2000.⁸ Primärkommuner och landsting förväntas inte öka sina utgifter till följd av de tillfälligt högre inkomsterna utan i stället anpassa utgifterna till den varaktiga inkomstnivån. Det finansiella sparandet bedöms vara tillräckligt högt för att primärkommunerna ska klara balanskravet från år 2000, medan landstingen beräknas uppfylla kravet på ekonomisk balans först år 2001.

---

⁸ I nationalräkenskaperna förs skillnaden mellan preliminära och definitiva skattemedel till året efter det aktuella inkomståret. Primärkommuner och landsting blir då antingen återbetalningsskyldiga eller erhåller ytterligare skattemedel. Betalningarna sker i januari året därpå.

Statens finansiella sparande och budgetsaldo

Finansiellt sparande definieras av ett internationellt regelverk för nationalräkenskaper. Ett detaljerat regelverk finns för EU, ENS 1995, som alla medlemsländer är förbundna att följa. Det finansiella sparandet är nettot av transaktioner som påverkar en sektors finansiella förmögenhet. Den förändring av den finansiella förmögenheten som uppstår till följd av omvärderingar av tillgångar och skulder inkluderas inte i det finansiella sparandet. Detta förhållande följer av att definitionen baseras på transaktioner mellan två parter.

Statens budgetsaldo är ett inhemskt mått, som visar det statliga lånebehovet eller amortering av statsskulden. Liknande inhemska mått finns i andra länder, men är inte jämförbara beroende på skilda institutionella förhållanden.

Den principiella skillnaden för svenska förhållanden mellan statens finansiella sparande och statsbudgetens saldo är att i det finansiella sparandet tas hänsyn till förändringar av både finansiella tillgångar och skulder medan budgetsaldot endast avspeglar förändringen av statsskulden. Denna skillnad medför att amorteringar av statsskulden som finansieras genom avyttring av finansiella tillgångar inte inkluderas i det finansiella sparandet, eftersom förmögenheten inte påverkas av en sådan transaktion. Den skuldökning som uppstår genom statlig utlåning, t.ex. studielån, påverkar inte heller det finansiella sparandet

eftersom lånet motsvaras av en fordran. Konstaterade förluster på utlåning ska emellertid reducera det finansiella sparandet.

Förutom den principiella skillnaden mellan begreppen finns även andra skillnader som beror på olika periodiseringar av i synnerhet skatter och räntor mellan nationalräkenskaperna och budgetredovisningen. Vad beträffar statens ränteutgifter finns även en skillnad vad avser bokföringen av realiserade kurs- och valutaförändringar. Dessa påverkar budgetsaldot men inte det finansiella sparandet, eftersom även realiserade kursförändringar betraktas som värdeförändringar i nationalräkenskaperna.

Skillnaden mellan begreppen beror inte på om en inkomst eller utgift är tillfällig utan endast hur den påverkar den finansiella ställningen. Därför kan man tala om ett underliggande finansiellt sparande likväl som ett underliggande budgetsaldo, där man rensar för tillfälliga faktorer.

I tabellen redovisas skillnaden mellan statens finansiella sparande och budgetsaldo. Statsskulden påverkas förutom av budgetsaldot även av skulddispositioner, som huvudsakligen består av icke realiserade valutakursförändringar på skulder i utländsk valuta. För 2001 är skulddispositionerna särskilt stora. Det beror på att överföringen av statsobligationer från AP-fonden skrivs av direkt mot statsskulden i stället för att redovisas i budgetsaldot. Detta ökar skillnaden mellan finansiellt sparande och budgetsaldot eftersom överföringen från AP-fonden tillgodoräknas statens finansiella sparande.

Finansiellt sparande och budgetsaldo

Mdkr	1999	2000	2001	2002	2003
Finansiellt sparande	76	6	158	-20	-27
Effekt av överföringar från AP-fonden	-	-	-127	27	5
Studielån o. återbetalning	-8	-8	-9	-8	-8
Försäljning av aktier	-	75	15	15	15
Kurs och valutaförändr.	-4	-9	-12	-9	-5
Periodiseringar	6	3	-2	-3	3
Övrigt	11	11	0	-1	-1
Budgetsaldo=Minskat lånebehov	82	76	22	1	-19
Skulddispositioner=Ökat lånebehov	7	-23	-90	-9	-7
Förändring av statsskulden	-75	-99	-112	-10	12
Statsskuld, nivå	1374	1275	1163	1153	1165

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

12 Utvärdering av konjunkturprognoser

Finansdepartementets konjunkturbedömningar ligger till grund för beslut om statsbudgeten och den ekonomiska politikens inriktning. Vikten av hög prognosprecision har ökat i takt med att målen för den ekonomiska politiken i allt högre grad kopplas till den förväntade utvecklingen av ett antal makroekonomiska variabler. Det är därför viktigt att kontinuerligt utvärdera prognoserna, i syfte att förbättra precisionen i dessa. Att diskutera Finansdepartementets prognoser i förhållande till bedömningar som görs av andra prognosmakare ger också viktiga insikter om huruvida det finns gemensamma tendenser, om hur olika förutsättningar för prognosarbetet kan påverka resultatet och om hur stora prognosfel som kan betraktas som normala.

Nedan diskuteras därför dels hur och varför Finansdepartementets prognoser avseende 1999 successivt reviderades från och med våren 1998, dels vissa skillnader och likheter som kan urskiljas mellan Finansdepartementet och andra prognosmakare under 1990-talet.

Sammantaget kan konstateras att konjunkturbedömarna i genomsnitt gör likartade prognosfel. Finansdepartementets prognoser står sig väl i relation till andra bedömares i fråga om precision, även om tillväxten har överskattats i något högre grad än av övriga prognosmakare. Både Statistiska centralbyrån, som sammanställer utfallet, och prognosinstituten tycks ha svårt att på ett tidigt stadium skatta styrkan i upp- och nedgångar i konjunkturen, vilket bidrar till att prognosprecisionen försämras. Ytterligare utfallsinformation bidrar i betydande omfattning till precisionen i bedömningarna.

12.1 Finansdepartementets prognoser

Prognoser avseende 1999

År 1999 karakteriserades av stark ekonomisk tillväxt, en positiv utveckling på arbetsmarknaden och ett mycket måttligt pristryck. Att utvecklingen skulle bli så positiv förutsågs inte av någon prognosmakare förrän under hösten 1999, till stor del på grund av osäkerheten avseende Asienkrisens spridningseffekter och effekterna av den finansiella krisen i Ryssland hösten 1998. I tabell 12.1 återfinns utfall samt Finansdeparte-

mentets prognosfel för ett antal variabler i fyra prognoser avseende 1999.

På *våren 1998* bedömdes förutsättningarna för en stark svensk konjunktur vara goda. Asienkrisens effekt på den reala globala tillväxten väntades bli relativt begränsad, bl.a. på grund av att det försvagade pristrycket väntades leda till en lättare penningpolitik såväl i Förenta staterna som i Europa. Därmed väntades svensk export återhämta sig redan under 1999. Den inhemska efterfrågan förutsågs fortsätta att stärkas, bl.a. på grund av en stark sysselsättningsutveckling, låg inflation och låga räntor. Det starka efterfrågeläget beräknades även tillsammans med den låga räntenivån inverka positivt på bruttoinvesteringarna. Den sammantagna konjunkturbild som målades upp i detta läge överensstämde relativt väl med årsutfallet för 1999, även om förstärkningen av den inhemska efterfrågan underskattades samtidigt som den internationella utvecklingen blev något sämre än väntat. Det grundläggande inflationstrycket i ekonomin, som bl.a. tar sig uttryck i handelns marginaler, överskattades dock trots ett antagande om att löneökningarna skulle begränsas till 3 % per år, vilket var lägre än utfallet.

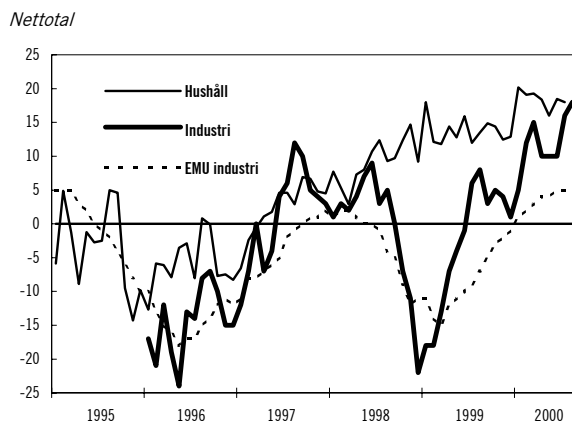
I *budgetpropositionen för 1999*, som gjordes på hösten 1998, konstaterades att den internationella konjunkturen hade dämpats ytterligare. Samtidigt bedömdes förutsättningarna för den inhemska efterfrågan ha förbättrats, bl.a. på grund av hushållens stärkta förmögenhetsställning. BNP-tillväxten justerades marginellt i fel riktning, men precisionen avseende dess sammansättning förbättrades. Det hade blivit tydligare att pristrycket i ekonomin var mycket lågt och inflationsprognosen reviderades ned. Inga större korrigeringar gjordes avseende arbetsmarknaden.

Bilden förändrades därefter markant. I samband med *konvergensprogrammet i december* presenterades en prognos där oron över avmattningen i viktiga handelsländer, och en därmed svagare svensk industrikonjunktur, hade tilltagit. Sveriges BNP-tillväxt reviderades därmed ned betydligt för 1999. Avmattningen i Europa förutsågs korrekt, men utvecklingen blev avsevärt bättre än väntat i andra regioner. Trots en stark utveckling av nyanmällda lediga platser beräknades även sysselsättningstillväxten bli lägre än i tidigare prognoser på grund av konjunkturförsvagningen. Konsumtionsutgifterna bedömdes liksom tidigare ha goda utsikter att växa snabbt, även om tillväxten reviderades ned till följd av de förväntade spridningseffekterna av den interna-

tionella avmattningen. Utvecklingen kom därmed att underskattas mer än i tidigare prognoser.

Under våren 1999 fortsatte industrikonjunkturen att försämrans som väntat. Orderingång och export visade en mycket svag utveckling. Tudenningen mellan negativa företag och optimistiska konsumenter var mycket påtaglig i barometrar-na, vilket framgår av diagram 12.1. En försvagning av efterfrågan på arbetskraft bedömdes komma under andra halvåret 1999. Förväntningen att sysselsättningstillväxten skulle försvagas fann stöd i det att nyanmälda lediga platser visade en viss nedgång. Nedgången skulle dock visa sig vara kortvarig. Inflationsprognosen låg som helhet väl i linje med årsutfallet, men det inhemska pristrycket överskattades fortfarande. Decemberprognosen låg därmed i stora drag fast, även om skillnaderna i utsikter för hushåll och industri betonades ytterligare.

Diagram 12.1 Tillförsiktsindikatorer

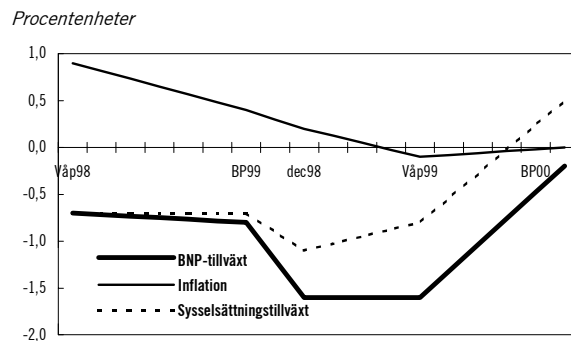
Anm.: Avser hushållens förväntningar om den egna ekonomin (HIP), konfidensindikator för tillverkningsindustrin (Konjunkturbarometern) samt EMU Industrial Confidence Indicator.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och EU-kommissionen

Under tiden efter vårpropositionen 1999 blev tecknen allt tydligare på att arbetsmarknaden, industrins orderingång och exporten utvecklades gynnsammare än väntat, samtidigt som hushållens förväntningar blev allt mer positiva. I *budgetpropositionen för 2000* tecknades slutligen bilden av att svensk ekonomi befann sig i en snabb expansionsfas, bl.a. till följd av en mycket stark och sysselsättningsfrämjande utveckling av hushållens konsumtionsutgifter, ett globalt sett dämpat pristryck och en framgångsrik teleproduktsektor. Sannolikt bidrog inte bara den goda utvecklingen av sysselsättningen och disponibelinkomsterna utan även den starka förmögenhetstillväxten i hushållssektorn under loppet av 1999 – som inte förutsetts i prognoserna och vars

effekter kan ha underskattats – till att hushållens konsumtion fortfarande underskattades.

Diagram 12.2 Finansdepartementets prognosfel avseende 1999

Anm.: Ett negativt tal innebär att utvecklingen underskattades.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Tabell 12.1 Finansdepartementets prognosfel avseende 1999

Årlig procentuell förändring,
där ej annat anges

Procentenheter

	Utfall	Prognosfel			
		Våp 1998	BP 1999	Våp 1999	BP 2000
BNP	3,8	-0,7	-0,8	-1,6	-0,2
Hushållens konsumtion	4,1	-1,6	-1,2	-1,5	-1,0
Offentlig konsumtion	1,8	-1,2	-1,0	-0,8	-0,2
Bruttoinvesteringar	8,1	-0,5	-0,1	-3,3	-1,7
Lager	-0,5	0,5	0,5	-0,2	0,1
Export	5,2	1,5	0,6	-1,6	-0,2
Import	5,0	2,0	2,1	-2,1	-1,8
Sysselsättning	2,2	-0,7	-0,7	-0,8	0,5
Öppen arbetslöshet ¹	5,6	0,1	0,1	0,2	-0,2
Arb.marknadspol. prog. ¹	3,1	0,9	0,8	0,5	0,2
KPI ²	0,3	0,9	0,4	-0,1	0,0
KPI (dec-dec)	1,2	0,3	-0,1	-0,7	-0,3
Världsmarknadstillväxt ³	5,5	1,8	0,7	-1,7	-1,3
TCW-index ²	124,8	-5,3	-4,4	-2,1	-0,2
Svensk kortränta, 6mån ²	3,25	1,4	1,1	-0,1	-0,1

Anm: I maj 1999 lades nationalräkenskaperna om enligt det europeiska nationalräkenskapssystemet från 1995. Prognoser gjorda före maj 1999 är anpassade till FN:s System of National Accounts från 1968. Prognoserna avseende 1999 kan endast utvärderas mot det nya systemet eftersom utfallsberäkningar för 1999 endast finns i detta. Det är svårt att avgöra hur stora effekterna på tillväxttakterna av omläggningen är, men de bedöms vara förhållandevis små.

¹ Andel av arbetskraften

² Årsgenomsnitt

³ Ökning av total import av bearbetade varor i handelsländerna, viktat för respektive lands andel av svensk export.

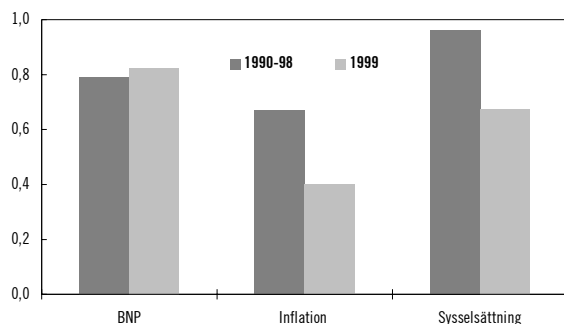
Jämförelse med tidigare prognoser

En tillbakablick på Finansdepartementets prognoser de senaste 10 åren visar att prognosen för 1999 var något sämre än genomsnittet för den tidigare perioden avseende BNP-tillväxten, men bättre vad gäller inflation och sysselsättning (se

diagram 12.3). Att KPI-prognosen förbättrats torde till stor del bero på att prisstabiliteten ökat.

Diagram 12.3 Finansdepartementets genomsnittliga absoluta prognosfel avseende tre prognosvariabler

Procentenheter

Anm.: Genomsnittet avser de absoluta fel som gjorts i följande fyra prognoser per prognostiserat år: hösten och våren året före och hösten och våren samma år.

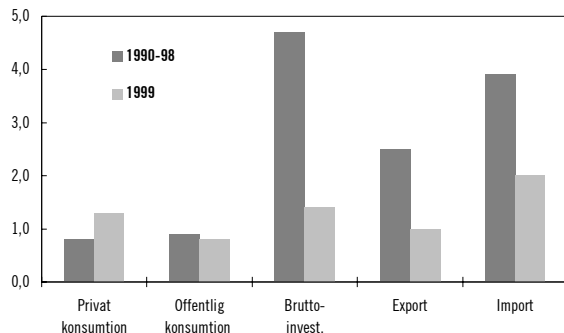
Genomsnittet för sysselsättningen avser perioden 1993-1998.

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Som framgår av diagram 12.4 tycks bruttoinvesteringar, för vilka tillväxttakten svänger kraftigt i olika konjunkturfaser, vara den mest svårprognostiserade av försörjningsbalansens poster. Utrikeshandeln är också svårbedömd, men eftersom export och import ofta över- respektive underskattas samtidigt är prognosfelet avseende nettobidraget till BNP-tillväxten begränsat. Konsumtionsutgifterna visar en mer stabil utveckling över tiden, men den mycket kraftiga uppgången i den privata konsumtionen 1999 underskattades så sent som i budgetpropositionen för 2000. Intressant nog var prognoserna för de historiskt sett mest felbedömda variablerna överlag bättre för 1999 än tidigare under 1990-talet.

Diagram 12.4 Finansdepartementets genomsnittliga absoluta prognosfel avseende försörjningsbalansen

Procentenheter

Anm.: Genomsnittet avser de absoluta fel som gjorts i följande fyra prognoser per prognostiserat år: hösten och våren året före och hösten och våren samma år. Det absoluta genomsnittliga prognosfelet avseende lagerbidraget var 0,3 procentenheter för 1999 och 0,6 procentenheter för perioden 1990-98.

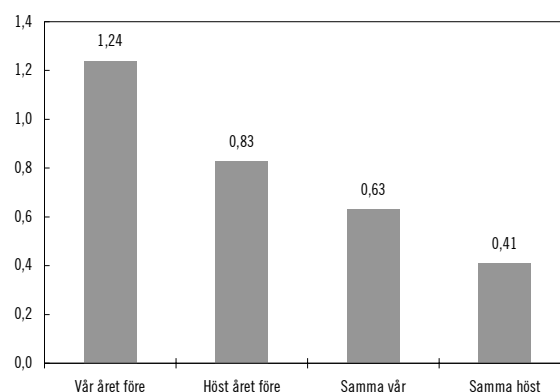
Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Informationens betydelse för precisionen

En viktig utgångspunkt i prognosarbetet är tillgänglig information i utfall och indikatorer. I nedanstående diagram (12.5) framgår hur Finansdepartementets genomsnittliga prognosprecision avseende BNP-tillväxten har förbättrats ju kortare prognoshorisonten har varit. Mellan prognostillfällena har oftast två kvartalsräkenskaper publicerats, och de genomsnittliga prognosfelen minskat påtagligt.

Diagram 12.5 Finansdepartementets genomsnittliga absoluta prognosfel avseende BNP-tillväxten vid olika horisonter 1990-99

Procentenheter

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

12.2 Jämförelse med andra prognosmakare

Vid en prognosutvärdering är det frestande att jämföra resultatet med det som uppnåtts av andra bedömare. Detta väntas inte enbart ge en uppfattning om vilken konjunkturbedömare som är mest tillförlitlig, utan även om hur stora prognosfel som kan betraktas som normala.

Att jämföra konjunkturbedömare är dock inte oproblemiskt. En anledning till att prognoser sällan är direkt jämförbara är att de inte utarbetas vid samma tidpunkt. Eftersom data publiceras löpande har bedömare haft tillgång till olika mycket information. Vissa enstaka händelser kan också visa sig avgörande, exempelvis beslutet att Sverige skulle gå över till flytande växelkurs i november 1992. Dessutom kan prognosinstitutens syften och metoder skilja sig åt. Ett exempel är att Finansdepartementets prognoser baseras på beslutad och föreslagen finanspolitik, medan många andra prognosmakare ofta baserar beräkningar på egna bedömningar om t.ex. kommande skatteförändringar. Konjunkturinstitutet, vars prognoser baseras på gällande beslut, har en in-

formationsnackdel i de prognoser som publiceras före vår- och budgetpropositioner.

En jämförelse av olika prognosmakare blir således aldrig helt rättvisande. Detta hindrar inte att en diskussion om resultat, förutsättningar och gemensamma tendenser kan ge viktiga insikter. I detta syfte jämförs nedan ett antal prognosmakares precision avseende BNP-tillväxt, inflation och öppen arbetslöshet i Sverige, både avseende 1999 och den senaste 10-årsperioden. I budgethänseende är även prognoser på efterfrågans sammansättning av intresse. En genomgång av prognoser på försörjningsbalansens poster ligger utanför ramen för denna jämförelse, men berörs kort nedan.

Utvärderingen avser höst- och vårprognoser för såväl innevarande som påföljande år. För att i möjligaste mån undvika att någon prognosmakare har för- eller nackdelar av informationsläget, har en likartad genomsnittlig publiceringstidpunkt eftersträvat så långt detta varit möjligt.

Konjunkturbedömare möts ofta av en betydande skepsis avseende prognosernas tillförlitlighet. I syfte att undersöka nyttan med att alls göra konjunkturbedömningar ingår även en s.k. naiv prognos i jämförelsen. Denna har konstruerats så att tillväxten ett år antas bli densamma som under föregående år.⁹

Prognoserna jämförs med det första preliminära nationalräkenskapsutfall som presenteras i mars påföljande år eftersom utvärderingen görs med avseende på hur väl prognosmakarna tolkar tillgänglig information. Utfallsrevideringar sker till följd av att ny information tillkommit eller att definitioner ändrats, något som sällan eller aldrig är känt i förväg av prognosmakarna. Prognoser och utfall har hämtats ur Konjunkturinstitutets prognosdatabas.¹⁰

För att inte ett prognosinstitut som kraftigt över- eller underskattar utvecklingen olika år ska framstå som träffsäkert, har genomsnittliga absoluta avvikelser gentemot utfall använts i utvärderingen. Till viss del diskuteras även om prognosmakarna har en tendens att göra alltför positiva eller negativa prognoser. En sådan ten-

dens kallas här bias och mäts med genomsnittlig avvikelse.

Tabell 12.2 Utvärderade prognosinstitut och genomsnittlig publiceringstidpunkt för utvalda prognoser 1990–99

Prognosinstitut		Genomsnittlig publiceringsvecka	
		Vår	Höst
Finansdepartementet	FiD	16	46
Konjunkturinstitutet	KI	14	46
Industriförbundet	IF	16	44
Handels utredningsinstitut	HUI	12	41
Landsorganisationen	LO	20	46
Merita-Nordbanken	MNB	14	45
SEB	SEB	16	40
Svenska Handelsbanken	SHB	15	43
Föreningssparbanken	FSB	16	43
Tjänstemännens centralorganisation	TCO	21	46
OECD	OE	23	49

Anm: Tidpunkten för publicering av utfall för nationalräkenskaperna har varierat under 1990-talet. 1999 publicerades utfall under följande veckor: fjärde kvartalet 1998 v. 10, första kvartalet 1999 v. 24, snabbversion andra kvartalet v. 32 och andra kvartalet 1999 v. 39.

Prognoser avseende 1999

Samtliga konjunkturbedömare gav länge en alltför pessimistisk syn på den ekonomiska utvecklingen för 1999. Bedömningarna styrdes i hög grad av de förväntade effekterna på svenska exportmarknader av Asienkrisen och den finansiella krisen i Ryssland hösten 1998. Osäkerheten om hur detta skulle påverka den inhemska efterfrågan var mycket stor. Prognoserna på BNP-tillväxten reviderades successivt under loppet av 1998 och 1999 enligt ett snarlikt mönster av samtliga bedömare, vilket framgår av diagram 12.6. Likartade revideringar är naturliga mot bakgrund av att prognosmakarna kontinuerligt får tillgång till samma information. Ett "följa-John-beteende" kan dock också tänkas uppstå i det att prognosmakarna påverkas av varandra och den allmänna debatten i massmedia och inom branschorganisationer.

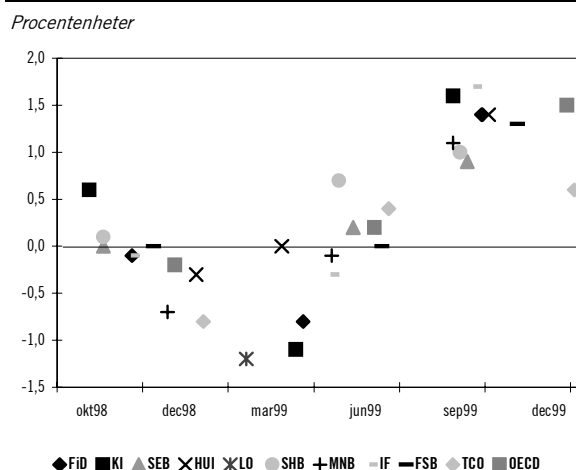
Under 1998 och före vårpropositionen 1999 var de flesta prognosmakare mer pessimistiska än Finansdepartementet avseende BNP-tillväxten. Framför allt Industriförbundet och Handelsbanken gjorde mycket försiktiga bedömningar av den ekonomiska utvecklingen. MNB var i april först med att revidera upp sin prognos medan SEB var först med att i maj presentera en BNP-prognos över 3 %. Vid denna tidpunkt indikerade industribarometern en återhämtning i industrikonjunkturen och arbetsmarknaden hade

⁹ Eftersom det inte finns något utfall för innevarande år när prognoser för nästa år görs, har Finansdepartementets prognos för innevarande år då använts.

¹⁰ Vid bearbetningen har vissa kompletteringar till databasen gjorts av Finansdepartementet. Vissa uppgifter saknas, framför allt avseende öppen arbetslöshet och inflation. För vissa prognosmakare är därmed antal observationer marginellt färre.

fortsatt att utvecklas starkt. Denna ytterligare information torde ha varit av stor vikt på våren 1999. Den största uppjusteringen gjordes av Industriförbundet, som ändrade sin tillväxtprognos från 1,5 % i februari till 3,5 % i september. Under hösten och före det preliminära utfallet i mars 2000 medförde revideringarna att tillväxten i flera fall överskattades – av Föreningssparbanken så sent som i februari 2000 med 0,4 procentenheter.

Diagram 12.6 Revideringar från föregående prognostillfälle av BNP-tillväxten 1999

Anm.: Diagrammet visar de revideringar som gjordes i jämförelse med föregående prognostillfälle av varje prognosmakare. Exempelvis reviderade i september 1999 Finansdepartementet upp sin prognos avseende BNP-tillväxten med hela 1,4 procentenheter.

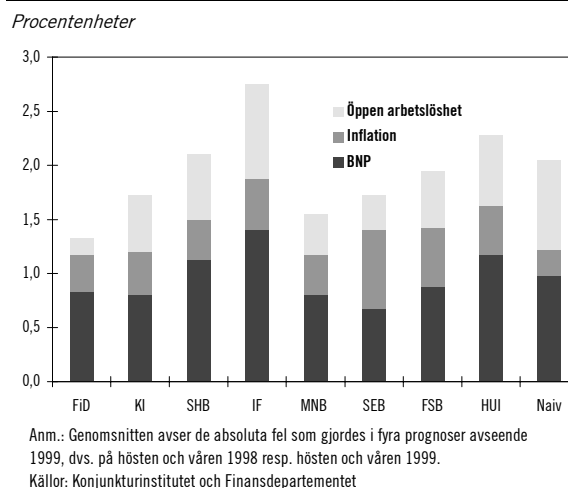
Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Skillnaderna i prognosfel avseende BNP-tillväxten är överlag små. Samtliga prognosmakare underskattade uppgången i den ekonomiska aktiviteten. Samtidigt överskattades inflationen, framför allt under våren 1998. Därefter reviderades inflationsförväntningarna successivt ned. Även den öppna arbetslösheten bedömdes ända fram till hösten 1999 bli högre än den sedan blev, sannolikt främst till följd av att den sysselsättningsintensiva inhemska efterfrågan underskattades. Finansdepartementets relativt goda prognoser under 1998 på den öppna arbetslösheten byggde på ett för högt antagande avseende antal deltagare i arbetsmarknadspolitiska program och en för svag sysselsättningsutveckling. I ljuset av ovanstående prognosfel står det klart att svensk ekonomi fungerade betydligt bättre under 1999 än alla prognosmakare väntade sig.

För att ge en enkel överblick över de olika prognosmakarnas precision avseende BNP, inflation och arbetslöshet 1999 visas de absoluta

medelprognosfelen för dessa variabler i ett och samma diagram nedan (trots att de olika variablerna naturligtvis inte är summerbara). Påpekas bör att den viktigaste brytpunkten för precisionsförbättrande information för 1999 var i april/maj samma år. Framför allt bankerna kan i jämförelsen ha gynnats av detta, eftersom de presenterade sina vårprognoser senare än övriga bedömare.

Diagram 12.7 Genomsnittliga absoluta prognosfel för 1999

Prognoser under perioden 1990–99

En jämförelse med prognoser som gjorts de senaste tio åren tyder på att den turbulenta internationella utvecklingen och den exceptionellt starka utvecklingen av den inhemska efterfrågan under 1999 försämrade förutsättningarna att göra goda prognoser, åtminstone för BNP. Inflationprognoserna var istället bättre, sannolikt till följd av att prisstabiliteten ökat kraftigt på senare år. I tabell 12.3 nedan visas de genomsnittliga prognosfel som bedömare gjorde under hela årtiondet avseende BNP, arbetslöshet och inflation.

Den genomsnittliga prognosprecisionen är mycket likartad mellan de olika prognosinstituten. Skillnaden mellan det högsta och det lägsta genomsnittliga prognosfelet på BNP-tillväxten är 0,3 procentenheter för perioden som helhet. För enstaka år kan dock de genomsnittliga felbedömningarna variera mer. Krisåren i början av 1990-talet samt 1999 tycks ha orsakat prognosmakarna störst problem.

En orsak till att likheterna är större då hela 1990-talet studeras är att enstaka sämre prognoser får mindre genomslag under en längre period. Dessutom har enstaka prognosinstitut i mindre

utsträckning gynnats av ett fördelaktigt informationsläge, eftersom de publiceringstidpunkter som valts i genomsnitt är mer likartade.

En anledning till att resultaten av en jämförelse av BNP-prognoser bör tolkas med försiktighet är att det är aggregatet som studeras. Det är fullt möjligt att en prognosmakare gjort felaktiga bedömningar av efterfrågans sammansättning men ändå gjort en "god" BNP-prognos. Liksom för BNP gör prognosinstituten mycket likartade fel vad gäller försörjningsbalansens poster.

Tabell 12.3 Genomsnittliga medelfel (bias) och genomsnittliga absoluta medelfel avseende 1990–1999

Procentenheter

	BNP		Inflation		Arbetslöshet	
	Absolut medelfel	Medelfel (bias)	Absolut medelfel	Medelfel (bias)	Absolut medelfel	Medelfel (bias)
FiD	0,8	0,5	0,8	0,1	0,8	-0,6
KI	0,8	0,4	0,7	0,2	0,6	-0,2
IF	0,7	-0,6	0,8	0,4	0,5	0,2
HUI	1,0	0,5	1,0	0,3	0,7	-0,5
LO	0,8	0,5	0,9	0,4	0,7	-0,3
MNB	0,7	0,4	0,7	0,2	0,5	-0,2
SEB	0,7	0,3	1,0	0,3	0,5	-0,1
SHB	0,7	0,3	0,8	0,2	0,6	-0,2
FSB	0,7	0,3	0,9	0,4	0,7	-0,2
TCO	0,8	0,4	0,9	0,4	0,5	-0,3
OECD	0,8	0,3	–	–	–	–
Naiv	1,4	0,0	2,1	0,7	1,2	-0,5

Anm.: OECD:s prognoser avseende inflation och arbetsmarknad är inte jämförbara eftersom de baseras på andra definitioner. Genomsnittet avser de absoluta fel som gjorts i följande fyra prognoser per prognostiserat år under perioden 1990–99: hösten och våren året före och hösten och våren samma år.

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Utöver att visa på hur väl en prognosmakare har lyckats under en period som helhet, är det också intressant att se om dennes genomsnittliga prognosprecision försämras eller förbättras över tiden. I tabell 12.4 nedan visas femåriga glidande medelvärden för prognosfel på BNP-tillväxten. Påpekas bör att eftersom de genomsnittliga prognosfelen är så pass likartade kan en enstaka mindre bra prognos leda till ett kraftigt fall i rangordningen. Finansdepartementet, som missbedömde utvecklingen 1996, har förbättrat sin relativa position något de senaste åren.

Tabell 12.4 Genomsnittligt absolut prognosfel avseende BNP-tillväxten

Procentenheter, fem års glidande medelvärde

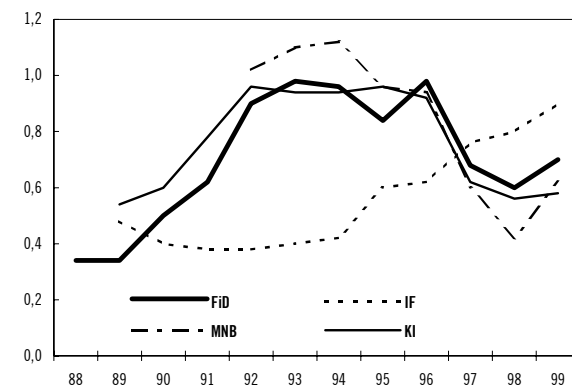
	1995	1996	1997	1998	1999
FiD	0,9	0,9	0,7	0,5	0,6
KI	1,0	0,9	0,7	0,5	0,5
IF	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8
HUI	1,2	1,2	0,9	0,6	0,7
LO	1,1	0,9	0,7	0,5	0,5
MNB	0,9	0,9	0,6	0,4	0,5
SEB	0,9	0,8	0,6	0,5	0,5
SHB	0,8	0,8	0,6	0,4	0,6
FSB	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6
TCO	1,0	0,9	0,7	0,5	0,6
Naiv	1,7	1,7	1,7	1,7	1,0

Anm.: Avser fyra prognoser per prognosår, dvs. 1995 års glidande medelvärde visar det genomsnittliga absoluta prognosfel som gjorts i prognoser på vår och höst för nästkommande år och på vår och höst för innevarande år mellan 1991 och 1995. För IF saknas vissa observationer.

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Diagram 12.8 Genomsnittligt absolut prognosfel avseende BNP-tillväxten, vissa prognosmakare

Procentenheter, fem års glidande medelvärde

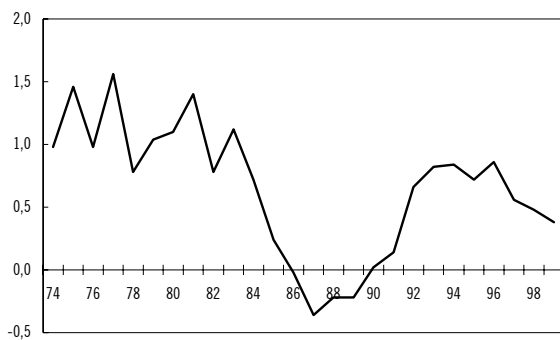
Anm.: Det glidande medelvärdet avser det absoluta prognosfelet i prognoser gjorda på hösten avseende nästkommande års BNP-tillväxt. IF:s prognos för 1990 gjordes i juni, och för 1991 och 1995 i början av dessa år.

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Ovan konstaterades att alla prognosmakare länge gjorde en alltför pessimistisk bedömning av 1999 års utveckling. För 1990-talet som helhet är bilden den motsatta. Alla prognosmakare utom Industriförbundet har haft en tendens att överskatta BNP-tillväxten. IF överskattade inte tillväxten i lika hög grad som övriga bedömare under krisåren i början av 1990-talet, men missade i större utsträckning konjunkturförstärkningen under 1994 och 1995. Samma mönster upprepade sig 1996 och 1997. Finansdepartementets positiva bias är något högre än övriga prognosmakares (se tabell 12.3 och diagram 12.9).

Diagram 12.9 Finansdepartementets genomsnittliga prognosfel (bias) avseende BNP-tillväxten 1970–99

Procentenheter, fem års glidande medelvärde

Anm.: Avser fem års glidande medelvärde för fel i prognoser på BNP-tillväxten gjorda på hösten för nästkommande år.

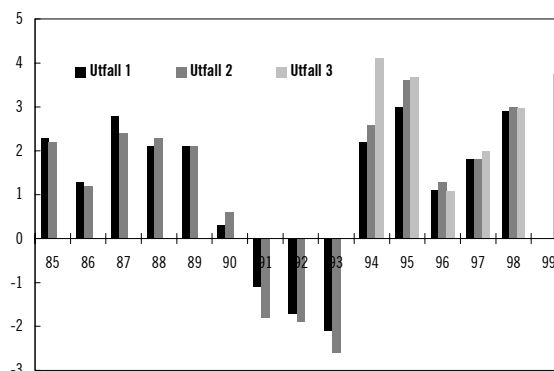
Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Under 1990-talet har prognosmakarna i allmänhet överskattat utvecklingen i perioder av avmattning och underskattat den i återhämtningsfaser. Detta kan ha att göra med en viss försiktighet vid tolkningen av ny information och en benägenhet att undvika stora prognosrevideringar. Dessa tendenser bidrar också till att vändpunkter uppfattas alltför sent. Den djupa krisen i början av 1990-talet är därmed sannolikt den främsta orsaken till att flertalet prognosmakare uppvisar en positiv bias för årtiondet som helhet.

Det förtjänar att påpekas att även sammanställarna av nationalräkenskaperna har svårt att beräkna styrkan i konjunktorens svängningar. Till följd av att primärstatistiken inte är heltäckande och att avstämningsproblemen är stora har kvartalsräkenskaperna i viss mån karaktären av bedömning och prognos. De mer grundliga årsberäkningarna, som delvis baseras på andra källor och metoder, innehåller ofta revideringar. I diagram 12.10 nedan framgår att det reviderade utfallet visar större svängningar i konjunktoren än det preliminära. Denna utvärdering baseras som nämnts ovan på det första preliminära utfallet.

Diagram 12.10 Preliminärt och reviderat utfall avseende BNP-tillväxten

Procent

Anm.: Utfall 1 presenteras i mars påföljande år i samband med utfall för kvartal 4 och utfall 2 i december påföljande år (första årsberäkningen). Utfall 3 avser här det utfall som nu gäller efter omläggningen av nationalräkenskaperna till ENS 1995 och revideringar i december 1999. För 1999 finns endast utfall enligt ENS 1995.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Sammanfattningsvis kan konstateras att prognosmakarna i genomsnitt gör mycket likartade prognosfel, vilket utöver att de har samma information även skulle kunna tyda på att de påverkas av varandra. Alla prognosmakare gör dock bättre prognoser än en s.k. naiv prognos, vilket innebär att konjunkturbedömningar har ett värde. Finansdepartementets prognoser står sig väl i relation till övriga prognoser i fråga om precision men har haft en tendens att överskatta tillväxten i något högre grad. Precisionen i prognoserna ökar i samband med att prognoshorisonten blir kortare och mer information blir tillgänglig i form av utfall och indikatorer. Gemensamt för alla prognosmakare är att de tycks ha svårt att på ett tidigt stadium uppfatta vändningar i konjunktoren.